

Strateški plan Općine Ilidža 2016. – 2018.

Svrha strateškog planiranja jest definiranje i prikupljanje informacija iz svih relevantnih izvora poradi utvrđivanja ključnih elemenata o osnovnim tendencijama među građanima glede za njih važnih komunalnih, infrastrukturnih, kulturnih, zdravstveno - socijalnih i drugih potreba, a sve u cilju njihovog maksimalnog zadovoljenja.

Siječanj 2016.

SADRŽAJ

1. PRIPREMA PLANIRANJA	3
❖ Odluka o osnivanju i imenovanju članova radne skupine za izradu strateškog plana	4
2. UVODNO O OBVEZNIKU	5
2.1. Opći podaci	7
2.1.1. Organizacijska struktura Općine	8
2.2. Povijest Općine Ilidža	9
3. DEFINIRANJE MISIJE I VIZIJE.....	11
3.1. Misija	11
3.2. Vizija.....	12
4. ANALIZA STANJA/OKRUŽENJA.....	14
❖ Prostorna, geografska i prirodna obilježja Općine	14
Prostorna obilježja.....	14
Geografski položaj i obilježja Općine Ilidža	15
Reljefna i klimatska obilježja	17
❖ Ljudski resursi (stanovništvo i demografija).....	18
Stanovništvo na području Općine Ilidža	18
Prirodni prirast stanovništva Općine Ilidža	21
Zaposlenost u Općini Ilidža	22
❖ Opremljenost prostora infrastrukturom	23
Vodoopskrba.....	23
Sustav javne odvodnje	23
Energetski sustav.....	24
Upravljanje otpadom	25
Prometna infrastruktura.....	26
❖ Gospodarstvo	28
Gospodarska osnova i orijentacija	28
Turizam	29
Poljoprivreda	30

❖ Društvene djelatnosti	32
Obrazovanje.....	32
Zdravstvo i socijalna skrb.....	34
Kultura i sport.....	36
Civilno društvo	38
❖ Izvori financiranja.....	39
4.1. Alati analize stanja/okruženja	39
4.1.1. SWOT analiza	39
5. OPĆI CILJEVI.....	44
6. POSEBNI CILJEVI	46
7. NAČINI OSTVARENJA I POKAZATELJI USPJEŠNOSTI	54
7.1. Pokazatelji uspješnosti Općeg cilja 1	55
7.2. Pokazatelji uspješnosti Općeg cilja 2	63
7.3. Pokazatelji uspješnosti Općeg cilja 3	70
8. SKRAĆENI PRIKAZ STRATEŠKOG PLANA.....	78
9. POVEZIVANJE CILJEVA S PRORAČUNOM	85
10. PRAĆENJE I EVALUACIJA.....	92
POPIS TABLICA.....	110
POPIS SLIKA.....	111
POPIS GRAFIKONA.....	111

1. PRIPREMA PLANIRANJA

Strateški plan Općine Ilidža je izrađen na temelju i u skladu sa Strategijom razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.godine, Strategijom razvoja lokalnih cesta za period 2015. – 2025.godine i drugim razvojnim dokumentima na lokalnoj razini, te na razini Kantona Sarajevo, te se svi definirani strateški ciljevi i aktivnosti međusobno nadopunjuju s navedenim dokumentima i u pravilu doprinose cjelokupnom razvitku kako Općine Ilidža tako i BiH.

Svrha strateškog planiranja je da Općina aktivno sudjeluje i efikasno upravlja razvojem na način da se utvrdi postojeće stanje cjelokupnog života, kritične točke sadašnjeg razvoja te smjernice i strateški ciljevi daljnjeg razvoja Općine koji su u sinergiji sa ciljevima razvoja na razini Kantona. Prema tome, Strateški plan Općine Ilidža je iznimno važan alat za upravljanje razvojem Općine. Njegovi ciljevi se moraju uvažavati prilikom donošenja općinskog budžeta i investicijskih programa. Strateški plan Općine prikazuje gospodarske, društvene, kulturne i sociološke aspekte sredine, te predstavlja ključni ulazni dokument za izradu programskih dokumenata i konkuriranja na natječajima.

Polazni temelj strateškog planiranja Općine najprije obuhvaća određivanje misije i vizije Općine, pa zatim općih, a nadalje i specifičnih ciljeva. Definiranje navedenih vrsta ciljeva se temelji na analizama internog i eksternog okruženja Općine. U pripremi strateškog planiranja Općine radi se o SWOT analizi. Da bi se ciljevi mogli utvrditi kroz navedene analize će se spoznati koje su mogućnosti, a koja ograničenja u ostvarivanju postavljenih ciljeva Općine.

Kroz identifikaciju vremenskog razdoblja, u ovom slučaju radi se o predviđenom periodu od 2016. do 2018. godine, a pregledom navedenih temelja za odlučivanje i strateško planiranje možemo utvrditi da postoje tri opća cilja koje je potrebno ostvariti kroz određeni broj specifičnih ciljeva u navedenom razdoblju. Na kraju se utvrđuju određeni parametri, odnosno radnje prema kojima će se pratiti evaluacija provedbe strateškog plana. Planom su određeni osnovni poslovi u sljedeće tri godine, istaknuti su prioriteta u planiranom razdoblju, definirani osnovni i posebni ciljevi, s aktivnostima za njihovo izvršenje te evaluacijom primjene i rezultatima Strateškog plana Općine Ilidža u planiranom razdoblju.

Za strateško planiranje odgovoran je Načelnik Općine Ilidža, Prof.dr Senaid Memić, uz suradnju sa stručnim djelatnicima Općine odnosno imenovanom radnom skupinom za izradu strateškog plana, te za praćenje i evaluaciju istog.

U svrhu strateškog planiranja donesena je Odluka o osnivanju i imenovanju članova radne skupine za izradu Strateškog plana. Kao prilog nadalje u ovom dokumentu je dana navedena odluka.

❖ Odluka o osnivanju i imenovanju članova radne skupine za izradu strateškog plana

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Sarajevo – Općina Ilidža
Ulica Butmirska cesta broj 12**

Ilidža, [REDACTED] 2016. godine

Temeljem članka XX. Statuta Općine Ilidža („Službene novine“, broj XX.), načelnik Općine Ilidža donosi sljedeću:

O D L U K U

**o osnivanju i imenovanju članova radne skupine
za izradu Strateškog plana**

Članak 1.

Osniva se radna skupina za izradu Strateškog plana Općine Ilidža 2016. godine.

Članak 2.

U radnu skupinu za izradu Strateškog plana Općine Ilidža imenuju se:

- Ime i prezime,
- Ime i prezime,
- Ime i prezime.

Članak 3.

Zadužuju se članovi radne skupine za pripremu i izradu, te praćenje provedbe i realizacije Strateškog plana Općine Ilidža za razdoblje 2016. – 2018. godine.

Članak 4.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

DOSTAVITI:

- Imenovanim članovima
- Pismohrana

ČELNIK

Načelnik:
Prof.dr Senaid Memić

2. UVODNO O OBVEZNIKU

Općina Ilidža je jedinica lokalne samouprave. Granica Općine utvrđena je Mirovnim sporazumom za Bosnu i Hercegovinu potpisanim u Parizu, 14. decembra 1995. godine, Ustavom Kantona i zakonom. Granice područja Općine idu katastarskim granicama naseljenih mjesta koja ulaze u sastav općine u skladu sa zakonom i drugim propisima kojima se određuju naseljena mjesta.

Poslovi samoupravnog djelokruga Općine i preneseni poslovi kantonalne uprave, koji se obavljaju u Općini, finansiraju se kroz budžet Općine i budžet Kantona u skladu sa zakonom. Općina ima pravo u obavljanju svojih dužnosti sarađivati sa drugim općinama radi obavljanja poslova od zajedničkog interesa, a sve u skladu sa ustavom i zakonom.

Općina je samostalna u odlučivanju u poslovima iz samoupravnog djelokruga u skladu sa ustavom i zakonom, a podliježe nadzoru zakonitosti, koji obavljaju nadležni organi Kantona. Općina u okviru samoupravnog djelokruga:

1. osigurava uslove i preduzima sve potrebne mjere za dosljednu primjenu, poštivanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa Ustavom;
2. osigurava lokalne potrebe stanovništva u oblasti brige o djeci, obrazovanju i odgoju, radu i zapošljavanju, socijalnoj zaštiti, kulturi, fizičkoj kulturi i sportu, zaštiti životinja i zaštiti bilja, ako zakonom nije drugačije određeno;
3. vodi urbanističko-stambenu politiku od značaja za Općinu i njen razvoj, kao što je izgradnja naselja i poboljšanje uslova stanovanja, uređenje građevinskog zemljišta, održavanje čistoće javnih površina, održavanje parkova, dječijih igrališta, održavanje javne rasvjete, odvoz i deponovanje otpadaka, angažovanje vatrogasne službe, zaštite od poplava te uređenje čovjekove okoline;
4. upravlja općinskom imovinom;
5. obavlja komunalne i druge uslužne djelatnosti, te lokalne infrastrukture, kao što je izgradnja i održavanje lokalnih cesta, putova, lokalnih mostova i druge djelatnosti infrastrukture od lokalnog značaja;
6. osigurava uslove rada lokalnih radijskih i televizijskih stanica, te lokalnih informativnih glasila u skladu sa zakonom;
7. vodi brigu o prirodnim i turističkim resursima Općine (poljoprivredno zemljište, šume, vode, divljač i sl.);
8. osigurava racionalno korištenje i upravljanje lokalnim građevinskim zemljištem;
9. osigurava javni red i mir;
10. obavlja upravne poslove iz samoupravnog djelokruga Općine;
11. osigurava uslove za ostvarivanje mjesne samouprave;
12. osniva javne ustanove i druga pravna lica u skladu sa zakonom radi ostvarivanja određenih gospodarskih, društvenih, socijalnih i drugih potreba stanovništva;
13. obavlja i druge poslove koji su joj preneseni u nadležnost u skladu sa zakonom.

Obavljanje pojedinih poslova iz samoupravnog djelokruga Općine može se u skladu sa zakonom povjeriti ustanovama, preduzećima i drugim pravnim licima osnovanim radi obavljanja javnih službi, o čemu odluku donosi Općinsko vijeće.

Općina se bavi svim pitanjima od lokalnog značaja koja nisu isključena iz njene nadležnosti niti dodijeljena u nadležnost neke druge vlasti.

Ukoliko federalne odnosno kantonalne vlasti svoje poslove povjere Općini bez prethodnog konsultovanja ili se Općina prilikom konsultovanja negativno izjasni o povjeravanju tih poslova, a federalna odnosno kantonalna vlast donese zakon kojim određene poslove ipak povjerava Općini, općinski načelnik dužan je odmah obavijestiti Općinsko vijeće i u tom slučaju Općina je dužna tražiti zaštitu prava na lokalnu samoupravu pred Ustavnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine.

Unutrašnja organizacija općinskih službi za upravu uređuje se Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji u skladu sa zakonom. Općinske službe za upravu, u skladu sa zakonom i ovim statutom, neposredno obavljaju sljedeće upravne i druge stručne poslove:

- izvršavaju općinske propise i druge opće akte iz samoupravnog djelokruga Općine;
- rješavaju u upravnom postupku o pravima i obavezama i pravnim interesima građana i pravnih lica iz samoupravnog djelokruga Općine;
- obavljaju nadzor nad djelatnošću javnih preduzeća i ustanova koje obavljaju na osnovu javnih ovlaštenja, utvrđenih propisima Općine;
- daju inicijative za rješavanje određenih pitanja iz samoupravnog djelokruga Općine;
- pripremaju nacрте općinskih propisa i drugih općih akata iz svoje nadležnosti;
- pripremaju nacрте pojedinačnih upravnih akata;
- obavljaju druge poslove određene zakonom, statutom i drugim općinskim propisima.

2.1. Opći podaci

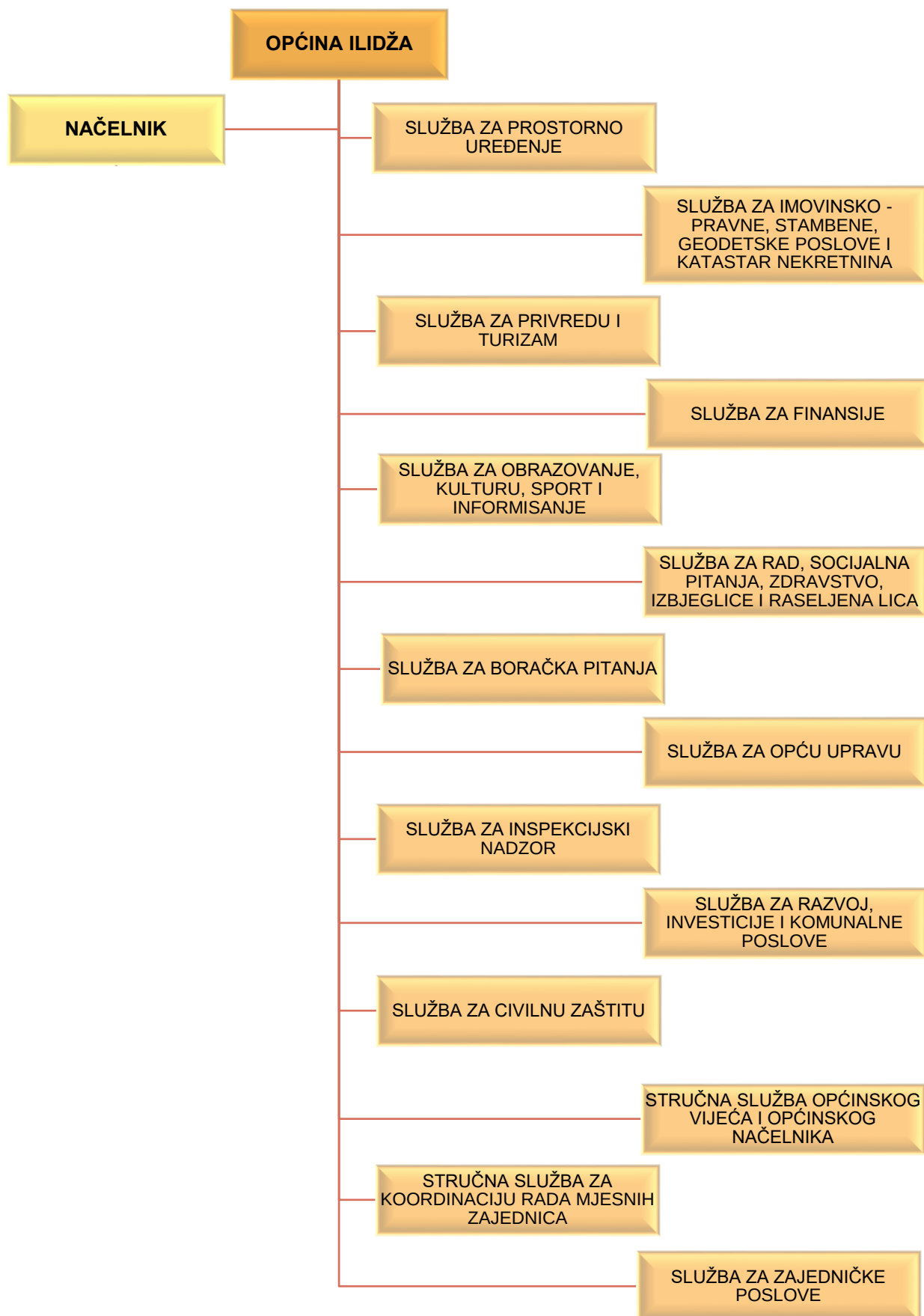
Tablica 1. Opći podaci Općine Ilidža

OPĆINA ILIDŽA	
Država, Entitet	Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine
Administrativna pripadnost Kantonu	Sarajevski kanton
Broj stanovnika (2015.)	63.599
Površina	143,4 km ²
Načelnik	Prof.dr Senaid Memić
Sjedište Općine	Ilidža
Mjesne zajednice	Butmir, Donji Kotorac, Sokolović Kolonija, Hrasnica I, Hrasnica II, Ilidža Centar, Lužani, Vreoca, Vrelo Bosne, Blažuj, Rakovica, Osijek, Otes, Stup, Stup II, Stupsko Brdo
Adresa	Ulica Butmirska cesta broj 12
MB	11550
Web stranica	www.opcinailidza.ba
E - mail	info.desk@opcinailidza.ba
Telefon	+037 33 775 600
Dan Općine	12.marta

Izvor: Općina Ilidža

2.1.1. Organizacijska struktura Općine

Grafikon 1. Organizacijska shema Općine Ilidža

Izvor: Općina Ilidža

2.2. Povijest Općine Ilidža¹

Prve ljudske naseobine na području današnje Ilidže potiču iz neolitskog perioda. Neolitsko naselje Butmir (3.500 – 2.500 godina prije nove ere) smješteno je na obalama rijeke Željeznice, arheološki je otkriveno 1893. – 1896. god. Iskopani su ostaci 96 zemunica, s bogatim nalazima kamenog oruđa i oružja, kostiju životinja i biljne hrane. Najveću vrijednost iz tog perioda predstavljaju primjerci keramičke proizvodnje, posebno posude sa ornamentnim ukrasima i ženske statuete. Tadašnji stanovnici Butmira bavili su se poljoprivredom, stočarstvom i lovom. Po nalazima sa ovog arheološkog područja jedan period civilizacijskog razvoja Bosne i Hercegovine nazvan je Butmirska kultura.

Ilidža u antičkom periodu

U prvoj polovini I. vijeka Sarajevsko područje postaje dijelom Rimskog carstva. Upravni i kulturni centar Sarajevskog polja bilo je naselje *Aquae S...* (Banja S...) izgrađeno na području današnje Ilidže.

Bio je to lijep i bogato uređen provincijski grad, koji je u sebi sjedinjavao upravni centar i Banjsko lječilište.

Aquae S... podignuta je u 1. vijeku a život u njoj odvijao se ravnomjerno sve do 5. vijeka. Imala je status kolonije, a njeni stanovnici doseljeni kolonisti i domaće, romanizirano stanovništvo, bili su punopravni rimski građani.

Arheološka istraživanja otkrila su ostatke raznih građevinskih objekata, među kojima se posebno ističu stambeni objekti u formi vile i termalni kompleks. Neki od ovih objekata imaju tipičan unutrašnji raspored bogate rimske kuće, prostorije ukrašene vrijednim mozaicima, a ispod podova su nađene naprave za centralno zagrijavanje zgrada. Iz ovog perioda sačuvani su temelji rimskih građevina, podni mozaici, kamene baze, keramika, nakit i novac.

Osmanski period

Osmanski period (15. – 19. vijek) je konačno dao ime ovom naselju. *Iladž* – je stara turska riječ koja znači, lijek, ono što čovjeku daje zdravlje i obilježila je i definisala ovaj lokalitet vode, zraka i vazduha. U tom periodu Ilidža je imala banjski karakter, kao i mjesto odmora i rekreacije. Prometni značaj postojao je i tada pa je izgrađen most preko rijeke Bosne na Pladištu između 1530. – 1550. godine, a njegova autentičnost sačuvana je do danas.

¹ <https://bs.wikipedia.org/wiki/Ilid%C5%BEa>

Bogatiji stanovnici Sarajeva iz ovog perioda na Ilidži su imali tzv. *ishodne kuće* – ljetnikovce, gdje su boravili po cijelo ljeto. Neke od njih su sačuvane i do danas.

Austro – ugarski period

U ovom periodu Ilidža i njena okolina su se razvili u izgrađen i uređen prostor (1878. – 1918. godine.) Modernizovana je stara turska banja po uzoru na tadašnje kupališne centre Evrope. Pod neposrednom upravom Zemaljske vlade u Sarajevu, počeli su radovi na projektovanju i etapnom uređenju banje Ilidža u cjelini. Modernizovana je stara turska banja po uzoru na tadašnje kupališne centre Evrope. Krajem 1895. godine izgrađeni su hoteli „Igman“, „Hungaria“, „Austria“ i „Bosna“. Uređen je i Banjski park sa mnogobrojnim stazama, cvjetnim alejama, vještačkim jezerom, ribnjakom i zvjerinjakom, izgrađeni sportski tereni, hipodrom i drugi objekti za zabavu. Do 1894. godine zasađena je Velika aleja, koju sačinjava 726 stabala platana i veći broj stabala divljeg kestena. Velikom alejom je banjski kompleks povezan sa "Vrelom Bosne", na kome su ozidane obale, napravljeni mostići i mnogobrojne staze za šetnju. Banjsko – lječilišni centar Ilidža postao je čuven po sumpornom vrelu i njegovoj ljekovitosti, ali i po ljepoti prirodnog i izgrađenog ambijenta.

Novo doba

Igmanski marš bio je usiljeni marš Prve proleterske brigade ostvaren, uz velike gubitke, u noći 27. januara 1942. godine. Dio je druge neprijateljske ofanzive protiv NOVJ. U socijalističkoj Jugoslaviji Ilidža bila je veliko industrijsko središte i po ekonomskoj snazi bila na petom mjestu u Bosni i Hercegovini.

U samoj Ilidži radila je Tvornica ćilima, Lasta je proizvodila bicikle, na Stupu je radila Šipadova tvornica namještaja Standard i Hladnjača i klaonica (SIMES), tvornica drvne industrije BOSANKA u Blažuju, itd. U Rakovici je bio veliki voćnjak jabuka, u Vlakovu veliko skladište tečnih goriva.

U Radničkom naselju Hrasnica svoje pogone imala je Fabrika motora Sarajevo (FAMOS), sa preko 10.000 zaposlenih. Proizvodila je motore za teretne kamione (FAP), a posebno za vojnu industriju (tenkovi, oklopni transporter).

Na samo 1 km od centra Ilidže bio je veliki industrijski kompleks sarajevskog Energoinvesta sa proizvodnjom iz različitih tehnoloških oblasti. Tvornica termo aparata (TAT) je između ostalog proizvodila i izvozila separatore za nuklearne elektrane. Automatika je bila u ono vrijeme vodeća u oblasti proizvodnje i kompletnog inženjeringa u oblasti automatske regulacije rada industrijskih postrojenja. Mješovita francusko-jugoslovenska firma Petrolinvest pokrivala je potrebe naftne industrije.

U naselju Blažuj radili su pogoni Coca Cole.

Ilidža tokom rata u Bosni i Hercegovini 1992-1995 godine

Za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini Ilidža je bila pod kontrolom vojske Republike Srpske i služila je kao "čep" višemjesečnog okruženja Sarajeva. Za vrijeme kontrole RS-a u Ilidži su bili protjerivani i pritvarani civilni stanovnici nesrpske nacionalnosti u nekoliko zatvora ili logora. Nakon konsolidacije prostora Sarajeva poslije potpisanog Daytonskog mirovnog sporazuma Ilidža je reintegrirana 12. marta 1996. u sastav Federacije Bosne i Hercegovine.

U socijalističkoj Jugoslaviji Ilidža je bila u sastavu grada Sarajeva, kao jedna od općina.

3. DEFINIRANJE MISIJE I VIZIJE

3.1. Misija

Misija je glavni razlog postojanja i djelovanja korisnika proračuna, a sastoji se od područja djelovanja, vrijednosti i ciljeva koji se žele ostvariti. Drugim riječima, misijom se opisuje način na koji Općina Ilidža namjerava pridonijeti ostvarivanju vizije.

Misija se može opisati korištenjem četiri komponente:

- ✓ Naziv JLS
- ✓ Za koga ili što JLS radi, tj. zbog čega postoji i s kime to radi
- ✓ Što JLS namjerava postići svojim djelovanjem
- ✓ Na koji način djeluje kako bi ostvarila postavljene ciljeve

S obzirom na navedeno, sadržaj misije mora podrazumijevati protekli razvoj JLS, okolinu u kojoj Općina djeluje, kao i resursima kojima Općina raspolaže. Misiju je potrebno oblikovati kao izjavu, a ne kao sveobuhvatan popis ciljeva.

Misija Općine Ilidža je da kvalitetno i efikasno unaprjeđuje kvalitetu života i rada u Općini kroz kontinuirano pružanje usluga i informacija svojim mještanima (o prostornom i urbanističkom planiranju, komunalnim djelatnostima, udrugama, sportu i kulturi, odgoju i obrazovanju, socijalnoj skrbi) te da koristeći budžetski novac na transparentan i učinkovit način omogući mještanima participaciju u odlučivanju kako bi zadržali populaciju, posebice mladu, te privukli potencijalne stanovnike u Općinu Ilidža kao sigurno i poželjno mjesto za življenje i daljnje razvijanje.

Kvalitetno definirana misija i njezina suština mora biti jasna i razumljiva svakome, te mora biti motivirajuća za zaposlenike i predstavljati osnovnu politiku sustava. U misiji se navode ciljevi koje je potrebno ostvariti i realizirati kako bi se postigla efikasnost

poslovanja, uspješnost kroz poslovne procese, odnosno unapređenje rada JLS, a samim time se opravdava temeljni razlog njenog postojanja.

Misija nije vremenski ograničena pa može postojati jednako dugo koliko i JLS. Međutim, na misiju utječu brojni čimbenici koji se mogu manifestirati kao interne ili eksterne promjene, pa je prema tome, misiju potrebno revidirati i ažurirati ukoliko se ukaže potreba za istim, kako bi bila relevantna i pratila aktualno stanje u JLS.

3.2. Vizija

Vizija predstavlja sliku idealne budućnosti, jasnu predodžbu budućih događaja, kao i dugoročni željeni rezultat unutar kojeg zaposlenici imaju zadatak identificirati i rješavati probleme koji stoje na putu njezina ostvarenja.

Vizija pokazuje jasan smjer kretanja organizacije i opisuje što JLS želi ostvariti, a s obzirom na vremensku identifikaciju odnosi se na dugoročno razdoblje, odnosno na razdoblje od 15 do 20 godina. Formuliranje vizije mora pokrivati nekoliko aspekata budućeg stanja u smislu kombinacije gospodarskih, društvenih i ekoloških zahtjeva.

Vizija treba biti postavljena na način da bude dovoljno ambiciozna, ali i realna, kako bi djelovala motivirajuće na zaposlenike. Postavljenu viziju rukovodstvo treba približiti zaposlenicima kako bi je u potpunosti razumjeli i slijedili, te na taj način pridonijeli njezinu ostvarenju i djelotvornosti. Uspješna vizija ima značajke realnosti i koherentnosti, kroz koju se jasno utvrđuju glavni stratejski ciljevi i očekivani rezultati strategije.

Vizija je polazna točka i temelj strateškog okvira jer ga oblikuje i omogućava postavljanje sljedećeg pitanja: Hoće li postavljeni opći cilj ili posebni cilj doprinijeti ostvarenju željene slike organizacije u budućnosti?

Općina Ilidža je razvijena, sigurna i otvorena zajednica, unaprijeđenog poslovnog okruženja i kvaliteta života građana, očuvanog okoliša i prepoznatljivog identiteta.²

² Strategija razvoja Općine Ilidža za razdoblje 2014. – 2020. godine, Sarajevo, 2014.godine

³Ostvarenjem postavljene vizije Općina Ilidža se ogleda u budućnosti na slijedeći način:

- kao jedna od najrazvijenih općina u BiH, konkurentna lokalna zajednica, pogodnog ambijenta za investiranje,
- kao otvorena i sigurna općina u koju rado dolaze poslovni svijet, turisti i svi dobronamjerni ljudi,
- kao prepoznatljiv centar zdravstvenog, rehabilitacionog i sportsko-rekreativnog turizma, gdje su bogatstvo voda i kulturno historijsko i prirodno naslijeđe valorizirani uz postulate zaštite i održivosti,
- kao centar prepoznatljiv u regionu - centar internacionalnih studija, centar obrazovanih mladih ljudi,
- kao općina prepoznatljivog kulturnog identiteta i razvoja kulturne raznolikosti, kao i kulturne ekonomije koja kulturu transformira u faktor razvoja,
- kao zajednica zadovoljnih građana, pristojnog standarda života, kojima je ravnomjerno dostupna kvalitetna socijalna, zdravstvena infrastruktura i koji proaktivno učestvuju u radu lokalne zajednice,
- kao općina koja je valorizirala ključno prometnu poziciju u FBiH i šire, sa svim vidovima transporta, ravnomjerno raspoređene i dostupne komunalne infrastrukture,
- kao zelena općina sa bogatim zaštićenim prirodnim krajolikom, uređenim javnim zelenim površinama - park općina,
- kao lokalna zajednica u kojoj je općinska uprava servis građanima i zadovoljstvo građana na prvom mjestu.

³ Strategija razvoja Općine Ilidža za razdoblje 2014. – 2020. godine, Sarajevo, 2014.godine

4. ANALIZA STANJA/OKRUŽENJA

Analizom stanja/okruženja provedene su aktivnosti za analizu postojećeg stanja u kojem se Općina Ilidža nalazi. Pod navedenim se podrazumijeva prikupljanje informacija o sadašnjem stanju i poziciji Općine u namjeri da te informacije posluže kao oslonac za donošenje odluka o tome koje će mjere poduzeti i u kojem smjeru Općina treba djelovati.

Budući da je okruženje uglavnom turbulentno, kompleksno i sklono promjenama, analiza stanja je vrlo značajna. Analiza stanja podrazumijeva razumijevanje konteksta i okoline, predviđanje budućih trendova u okruženju, kao i procjenu kapaciteta Općine Ilidža za ostvarivanje postavljenih ciljeva. Također omogućava izbjegavanje kriznih situacija Općine te pripremljenost u neizvjesnim situacijama i spremniji odgovor na promjene u vanjskom okružju.

Za analizu stanja na raspolaganju imamo razne alate, odnosno analize, a na temelju njih, kao i postojeće misije i vizije Općina definira tri opća cilja, kao i određeni broj posebnih ciljeva čijom će realizacijom u narednom razdoblju od tri godine pridonijeti ostvarenju postavljene vizije, te se približiti željenom stanju u budućnosti, odnosno pridonijeti ukupnom razvoju Općine. Alat pomoću kojeg se provodi analiza stanja/okruženja jest SWOT analiza.

❖ *Prostorna, geografska i prirodna obilježja Općine*

Prostorna obilježja

Općina Ilidža je jedna od devet Općina koje se nalaze u sastavu Kantona Sarajevo. Ilidža nije u sastavu Grada Sarajeva, ali je dio urbane cjeline Sarajeva, ima naglašenu morfološku i urbanu izražajnost. Prirodni resursi, koji se bitno razlikuju od kotline Miljacke u kojoj se nalazi Sarajevo, određuju njenu prepoznatljivu izražajnost.

Ilidža je smještena u podnožju planine Igman u zelenom pejzažu koji je bogat i vodom i šumom. Reljef područja Ilidže je raznolikog oblika – kreće se od tipičnog ravničarskog do brežuljkastog i krškog u području planine Igman koja prirodno ograničava područje Ilidže s jugozapadne strane, s najvišim vrhom (Crni vrh 1.499 m).

Središnji dio Bosne ili centralna Bosna, kojoj pripada Sarajevsko polje sa gradom Sarajevom, je geološka depresija u kojoj je formirano više slatkovodnih bazena. Poznata je još kao tercijarno korito Zenica-Sarajevo, koje je upalo između krečnjačkog gorja iz mezozoika. U močvarnim predjelima taložio se biljni materijal od koga se kroz milenije stvarao ugalj (Breza, Kakanj, Zenica), a niz čitav jugozapadni dio tercijarnog korita protežu se termalne i kisele vode (Ilidža, Kiseljak, Fojnica,

Busovača), dok ga sa svih strana presjecaju rijeke i potoci nastali od izvora čiste, pitke vode. Ukratko, ovo je idealan prostor koji se bira za život i zato je bio nastanjen od pradavnih vremena.

Zbog povoljnog geografskog položaja, klimatskih uslova, obilja vode, plodnosti zemljišta i šumskih bogatstava, Ilidža je još od predhistorijskih dana predstavljala pogodan prostor za naseljavanje i život. Prvi podaci o Ilidži potiču još iz neolita, a prema stupnju naseljenosti ona predstavlja najstarije naselje u središnjem dijelu Bosne.

Prirodno i kulturno-historijsko naslijeđe općine Ilidža predstavlja izuzetno bogatstvo, ne samo Općine, već i šireg prostora. Te vrijednosti su dale pečat i samom izgledu Ilidže, a predstavljaju i osnovu za razvoj turizma, te se uvrštavaju u bogatu turističku ponudu. Također, bogatstvo vrstama, očuvane prirodne pejzažne vrijednosti i kulturno-historijski lokaliteti su od izuzetnog značaja. Prirodni resursi Ilidže određuju njenu prepoznatljivu sliku.

Geografski položaj i obilježja Općine Ilidža

Općina Ilidža nalazi se u jugoistočnom dijelu Bosne i Hercegovine, administrativno pripada Sarajevskom kantonu. Zauzima površinu od 143,4 km² što u odnosu na 1.277,3 km² površine Kantona Sarajevo čini 11,2%.

Općina Ilidža graniči sa općinama Trnovo, Hadžići, Kiseljak, Novi Grad, Visoko, Ilijaš, a sa južne strane sa Republikom Srpskom. Općina Ilidža smještena je između 43°50' sjeverne geografske širine /s.g.š./ i 18°21' istočne geografske dužine /i.g.d./. Na području Općine nalazi se 16 mjesnih zajednica.

Tablica 2. Geografsko prostorna obilježja Općine Ilidža

Lokacija	Smještaj	Površina	Stanovništvo 2015./ Gustoća naseljenosti
Koordinate: <u>43°49'N</u> <u>18°18'E</u>	– Jugoistočni dio BiH – Administrativna pripadnost Sarajevskom kantonu – Općina graniči sa općinama Trnovo, Hadžići, Kiseljak, Novi Grad, Visoko, Ilijaš, a sa južne strane sa Republikom Srpskom	143,4 km ²	63.599 st. 443,5 st/km ²

Izvor: Strategija razvoja Općine Ilidža za period 2014. – 2020.godine, Sarajevo 2014.godine;
<https://bs.wikipedia.org/wiki/Ilid%C5%BEa>

Slika 1. Općina Ilidža u Kantonu Sarajevo

Izvor: <http://slivrijekebosne.org/Gradovi/Sarajevo-kanton/SarajevoKanton.html>
https://en.wikipedia.org/wiki/Sarajevo_Canton

Hidrografski, prostor općine Ilidža smješten je u Crnomorskom slivu, odnosno u slivu rijeke Bosne. Na prostoru Ilidže postoje brojni vodotoci: rijeka Bosna koja izvire u podnožju planine Igman, Željeznica, Zujevina sa pritokom Rakovički potok, Miljacka, Dobrinja, Tilava, Večerica sa pritokom Buničkim potokom.

Geoprometni položaj Općine Ilidža je veoma povoljan jer su razvijene različite putne komunikacije, kako drumske, tako i željezničke, koje obezbjeđuju brzi protok ljudi, roba, usluga, što doprinosi boljem razvoju privrednih i drugih djelatnosti kao i adekvatnije korištenje postojećih resursa, afirmaciju kulturnog naslijeđa, turističkih resursa i dr.

Na teritoriji Općine Ilidža u značajnoj mjeri je razvijena putna mreža i lokalni saobraćaj unutar svake mjesne zajednice i mjesnih zajednica međusobno. Ta povezanost se ostvaruje kroz lokalne saobraćajnice kao i saobraćajnice od značaja za Kanton Sarajevo.

Geoprometni položaj Općine Ilidža kao lokalne zajednice u osnovi je dobar iz razloga jer se ostvaruje:

- putna komunikacija sjever-jug, kako druskim tako i željezničkim saobraćajem i to na potezu od rijeke Save prema Doboju i Zenici do Sarajeva te dalje prema jugu preko Konjica, Jablanice, Mostara do Jadranskog mora;
- putna komunikacija prema srednjoj Bosni putnim pravcem od Ilidže prema Kiseljaku, Busovači, Vitezu i Zenici;
- putna komunikacija prema Goraždanskom kantonu preko planine Igman i pravaca prema Trnovu i Goraždu;
- putna komunikacija prema susjednom entitetu pravcem Ilidža-Sarajevo-Pale-Sokolac i dalje u više pravaca prema rijeci Drini preko Zvornika, prema rijeci Savi (Brčko i Bijeljina), te prema jugu na prostore Hercegovine i Crne Gore.

Na teritoriji Općine Ilidža smješten je Međunarodni aerodrom Sarajevo, koji povezuje Sarajevo, odnosno Bosnu i Hercegovinu sa ostatkom svijeta.

Reljefna i klimatska obilježja

Sa geomorfološkog aspekta prostor općine Ilidža izdijeljen je na 2 oblasti: ravničarska oblast koja čini 28% ukupne teritorije Općine i brdsko-planinska oblast na koju otpada 72% ukupne površine. Prema tome, nadmorske visine se kreću od oko 490 m u Sarajevskom polju, pa do 1.500 m u planinskim predjelima. Uravnjeni dio Općine je zapravo prostor Sarajevskog polja, koji je sa juga i jugozapada okružen padinama Igmana, koje strmo završavaju u Sarajevskom polju. Ovo polje je prema sjeveru otvoreno širokom dolinom rijeke Bosne, a prema istoku dolinom Miljacke. Brdsko-planinsku oblast čini planina Igman.

Najbolju sliku terena područja sa svojim jako izraženim pravcima rasjedanja, pokazuje analiza terena prema ekspoziciji ili kardinalnoj orijentaciji. Na ravne dijelove Općine otpada 28,0% terena, na istočne ekspozicije otpada 13,3%, južne 22,1%, zapadne 7,8% i sjeverne otpada 28,8% teritorija Ilidže.

Šire područje općine Ilidža karakteristično je po dva klimatska tipa. Do 600 metara nadmorske visine zastupljena je umjereno kontinentalna klima, a iznad te visine postepeno prelazi u planinski tip umjereno kontinentalne, tako da šire područje ima kontinentalno-planinsku klimu.

Srednja godišnja temperatura zraka iznosi 10°C (višegodišnja mjerenja na M.S. Butmir od 2001-2011.). Najtopliji mjesec u godini je juli, kada je prosječna temperatura 20,2°C, slijedi ga august sa 19,9°C, dok je najhladniji januar sa prosječnom mjesečnom temperaturom -0,6°C. Na prostoru Igmana temperature su niže, s obzirom na opadanje temperature sa porastom nadmorske visine.

Na teritoriji Općine Ilidža godišnje se prosječno izluči oko 800 l/m² padavina. U toku godine najviše padavina se izluči u septembru (80,4 l/m²), a najmanje februaru (47,7 l/m²) i julu (56,8 l/m²). Padavine se izlučuju najčešće u obliku kiše i snijega, a rijede se javljaju i padavine u obliku grada. Na nižim nadmorskim visinama prevladava kiša, dok su sa porastom nadmorske visine sve prisutnije sniježne padavine. Na Ilidži je prosječno 124 dana sa kišnim padavinama i 42 sa snijegom. Međutim, najviše kišnih padavina izluči se tokom ljeta i često su popraćene vjetrom i grmljavinama. Padavine u obliku grada su prisutne na prostoru Ilidže, mada veoma rijetko, i javljaju se uglavnom tokom ljetnih mjeseci. Ovo je povoljna okolnost sa aspekta razvoja poljoprivrednih djelatnosti u okolini Sarajeva.

Područje Općine, karakterističnog geografskog položaja, u zimskim danima je prekriveno maglom, pa godišnje ima do 88 maglovitih dana. Maksimalna visina snježnog pokrivača je 100 cm.

Stanovništvo na području Općine Ilidža

Općina Ilidža, sa površinom od 143,4 km² zauzima 11,2% površine Kantona Sarajevo, i na tom prostoru, sredinom 2015. godine, živi 63.599 stanovnika (prema procjenama Federalnog zavoda za statistiku), što je za 7,3%, odnosno za 4.328 stanovnika više nego 2010. kada je na području Općine živjelo 59.271 stanovnika. Gustoća naseljenosti u 2015. je 443,5 st/km² i veća je nego 2010. kada je iznosila 413,3 st/km².

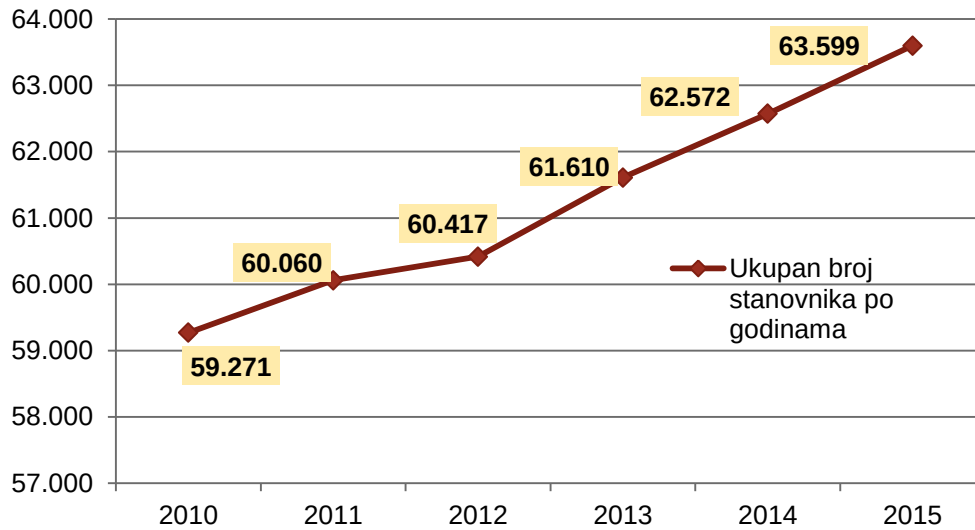
Tablica 3. Demografske karakteristike Općine Ilidža za razdoblje 2010. – 2015.

Općina Ilidža		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	Indeks 2015./2010.
Površina općine u km²		143,4	143,4	143,4	143,4	143,4	143,4	/
Pokazatelji								
1.	Broj stanovnika (30.06.)	59.271	60.060	60.417	61.610	62.572	63.599	107,3
2.	Gustoća naseljenosti st/km ²	413,3	418,8	421,3	426,5	436,3	443,5	/
Starosna struktura stanovnika								
3.	0-14	11.632	11.787	10.658	10.789	11.038	11.219	96,4
	15-65 radni kontigent	39.030	39.549	40.766	41.267	42.220	42.913	109,9
	65 i više	8.609	8.724	8.993	9.104	9.314	9.467	109,9
Starosna struktura stanovništva u %								
4.	0-14	19,6	19,6	17,6	17,6	17,6	17,6	89,8
	15-65 radni kontigent	65,9	65,8	67,5	67,5	67,5	67,5	102,4
	65 i više	14,5	14,5	14,9	14,9	14,9	14,9	102,8

Izvor: www.fzs.ba

Promatrano po starosnoj strukturi došlo je do karakterističnih promjena u pravcu smanjenja udjela mlađe populacije (sa 19,6% udjela u 2010. na 17,6% u 2015.), a do povećanja stanovnika dobi preko 65 godina (sa 14,5% udjela u 2010. na 14,9% u 2015.). Radni kontingent stanovništva, populacija od 15 do 65 godina također je povećala udio sa 65,9% u 2010. na 67,5% u 2015. u ukupnoj populaciji Općine.

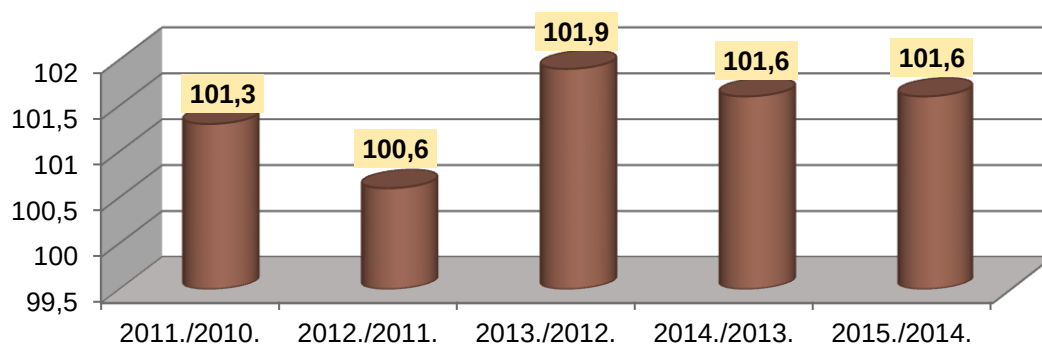
Grafikon 2. Kretanje broja stanovnika u Općini Ilidža kroz razdoblje od 2010. do 2015. godine

Izvor: www.fzs.ba

U prethodnom grafikonu je uočljivo da se povećanje broja stanovnika na području Općine Ilidža uočava u cjelokupnom promatranom periodu od 2010. – 2015. godine što je vidljivo i iz prikaza broja stanovnika i indeksa kretanja stanovnika Općine Ilidža u sljedećem grafikonu.

Grafikon 3. Indeksi kretanja stanovnika Općine Ilidža

Izvor: www.fzs.ba

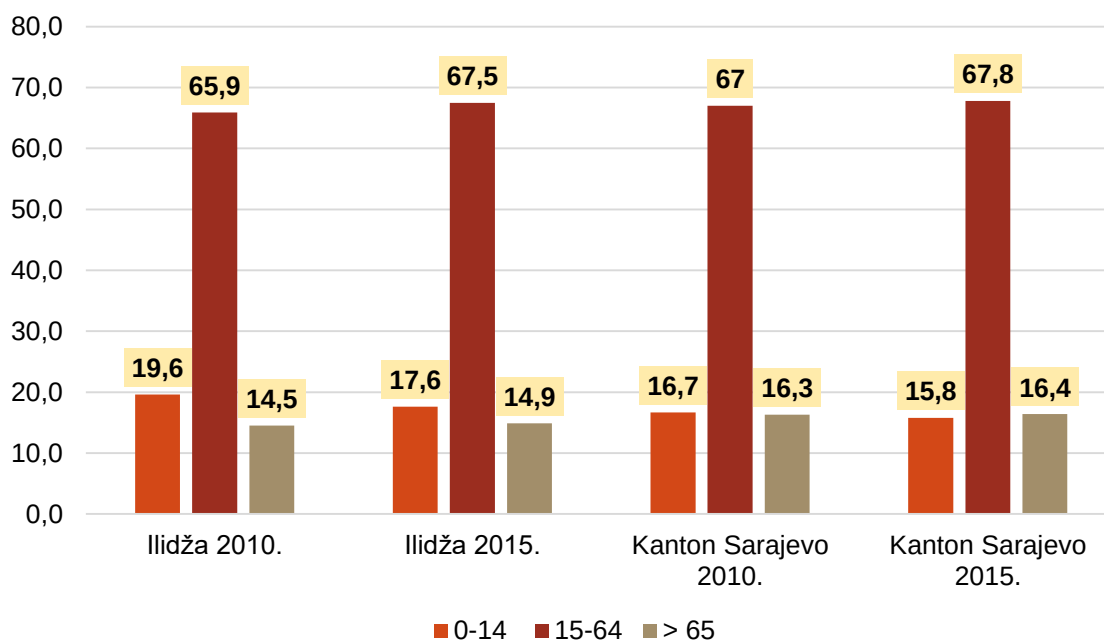
Tablica 4. Demografske karakteristike Općine Ilidža i Kantona Sarajevo 2015.godine

Pokazatelj	Ilidža	Kanton Sarajevo	Odnos Ilidža/ Kanton Sarajevo
	2015.	2015.	
Površina (km²)	143,4	1.276,9	11,2
Gustoća naseljenosti st/km²	443,5	349,9	126,8
Broj stanovnika	63.599	446.853	14,2
0-14	11.219	70.786	15,8
15-65 radni kontingent	42.913	302.815	14,2
65 i više	9.467	73.252	12,9
Starosna struktura stanovništva (%)			/
0-14	17,6	15,8	/
15-65 radni kontingent	67,5	67,8	/
65 i više	14,9	16,4	/

Izvor: www.fzs.ba

Općina Ilidža u 2015. godini u ukupnoj strukturi stanovništva Kantona Sarajevo sudjeluje sa 14,2%. Promatrano po starosnoj strukturi stanovništva značajan je udio svih populacija Općine u odnosu na ukupno stanovništvo Kantona (mlađa populacija ima udio od 15,8%, radni kontingent 14,2%, dok stanovništvo iznad 65 godina ima udio od 12,9%).

Grafikon 4. Starosna struktura stanovništva Općine Ilidža i Kantona Sarajevo 2010. i 2015. godine (%)

Izvor: www.fzs.ba

Prirodni prirast stanovništva Općine Ilidža

Tablica 5. Prirodno kretanje stanovništva u Općini i Kantonu za 2013.godinu

Vitalna statistika	Ilidža	Kanton Sarajevo	Odnos Ilidža/Kanton Sarajevo
	2013.	2013.	
živođeni	693	4.477	15,5
umrlí	498	3.935	12,7
prirodni prirast	195	542	36,0
Stopa vitalne statistike (‰)			
natalitet	11,3	10,1	/
mortalitet	8,1	8,9	/
prirodni prirast	3,2	1,2	/

Izvor: www.fzs.ba

Skoro svi parametri vitalne statistike stanovništva Općine su povoljni u odnosu na iste u Kantonu. Stopa nataliteta u Općini je veća za 1,2 promila nego u Kantonu, dok je stopa mortaliteta manja za 0,8 promila. Stopa prirodnog priraštaja u Općini veća je za 2 promila u odnosu na stopu u Kantonu.

Tablica 6. Prirodno kretanje stanovništva Općine Ilidža za razdoblje 2008. – 2013.godine

Vitalna statistika	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	Stopa rasta 2008./2013.	Indeks 2013./2008.
živođeni	710	748	748	711	716	693	-0,5	97,6
umrlí	456	459	460	502	437	498	1,8	109,2
prirodni prirast	254	289	288	209	279	195	-5,1	76,8
Stopa vitalne statistike (‰)								
natalitet	13,4	14,0	12,6	11,8	11,9	11,3	/	84,4
mortalitet	8,6	8,6	7,8	8,4	7,2	8,1	/	94,5
prirodni prirast	4,8	5,4	4,9	3,5	4,6	3,2	/	66,4
Vitalni indeks	1,6	1,6	1,6	1,4	1,6	1,4	/	89,4

Izvor: www.fzs.ba

Došlo je do značajnih promjena vitalnih karakteristika stanovništva: natalitet je opao (broj živođenih u promatranom periodu prosječno godišnje opada po stopi od 0,5%), mortalitet je manji za 0,5 promila u 2013. u odnosu na 2008. godinu (stopa rasta broja umrlíh je 1,8%). Smanjenje broja živođenih, odnosno povećanje broja umrlíh rezultiralo je i značajnim padom prirodnog prirasta. Vitalni indeks, tijekom promatranog perioda je iznad jedan. Ovakve stope upozoravaju na tendenciju daljeg starenja stanovništva.

Zaposlenost u Općini Ilidža

Tablica 7. Zaposlenost i nezaposlenost u Kantonu Sarajevo i Općini Ilidža 2014. godine

	Broj zaposlenih		Broj nezaposlenih	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
Kanton Sarajevo	125.184	54.965	71.698	43.053
Ilidža	17.548	7.276	11.640	7.010

Izvor: www.fzs.ba

Ukupan broj zaposlenih u Kantonu Sarajevo 2014. godine iznosio je 125.184., a od toga je zaposlenih žena 54.965 (43,9%). U Općini Ilidža broj zaposlenih je iznosio 17.548 što je 14% zaposlenih na području Kantona Sarajevo. Od toga zaposlenih žena je 7.276 ili 41,5% od ukupnog broja zaposlenih na području Općine.

Ukupan broj nezaposlenih na području Kantona Sarajevo iznosio je 71.698., a od toga je nezaposlenih žena 43.053 (60%). Što se tiče Općine Ilidža, broj nezaposlenih je iznosio 11.640 što je 16,2% nezaposlenih na području Kantona Sarajevo. Od ukupnog broja nezaposlenih na području Općine 60,2% ili 7.010 se odnosi na nezaposlene žene.

Tablica 8. Zaposlenost u Općini Ilidža prema stupnju obrazovanja 2010. – 2014.godine

Stupanj obrazovanja	Godina					Indeks 2014./2010.
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	
VSS	1.847	2.640	2.968	3.141	3.539	191,6
VŠS	725	802	804	698	690	95,2
SSS	6.030	7.760	7.839	8.771	8.294	137,5
NSS	592	488	286	388	395	66,7
VKV	570	325	378	330	280	49,1
KV	1.647	1.827	1.826	1.652	1.990	120,8
PKV	136	177	74	103	100	73,5
NKV	354	361	507	451	486	137,3
Ukupno	11.901	14.380	14.682	15.534	15.774	132,5

Izvor: www.fzs.ba

Ukupan broj zaposlenih u Općini povećao se za 3.873 odnosno 32,5%. Najviše je rasla zaposlenost osoba sa visokom stručnom spremom. Najveće smanjenje zaposlenosti bilježe osobe sa VKV stupnjem obrazovanja.

Vodoopskrba

Stanovništvo područja Ilidže se uglavnom snabdijeva pitkom vodom putem centralnog vodovodnog sistema, a dijelom iz vodovoda lokalnog značaja. Određeni broj stanovnika se snabdijeva individualno, putem manjih vrela i bunara.

Snabdijevanje pitkom vodom putem centralnog vodovodnog sistema (primarni i sekundarni cjevovodi različitih profila, priključni cjevovodi, bunari, rezervoari, pumpne stanice, hidrofleks postrojenja) kontroliše i održava kantonalno javno komunalno preduzeće KJKP „Vodovod i Kanalizacija“.

Prema podacima KJKP „VIK“ Sarajevo stanje u oblasti vodosnabdijevanja pod njegovom kontrolom, značajno tretira područje općine Ilidža u Sarajevskom polju (glavna izvorišta, ne sva), odakle se snabdijeva Grad Sarajevo. Vodovodni sistem Sarajeva je kombinacija gravitacionog i pumpnog sistema, a razvoj modernog vodovodnog sistema teče od 1889. g. (mada su prvi vodovodi na ovim prostorima izgrađeni još 1461. g.). Danas vodovodni sistem pokriva cca 358.000 stanovnika Sarajeva. Glavni resursi vode su podzemna akumulacija Sarajevsko polje (Bačevo, Sokolovići, Stup) Ilidža sa kojim se obezbjeđuje oko 90% ukupnih količina vode, a koje se kreću od 2.338 l/s do 3.513 l/s. Vodozaštitni pojas obuhvata oko 320 ha zemljišta.

Snabdijevanje pitkom vodom iz vodovoda lokalnog značaja (putem lokalnih vodovoda) kontroliše i održava Općina - nadležne službe kroz obezbijedjenje obavljanja komunalnih djelatnosti u okviru svog djelokruga rada, a shodno zakonu o komunalnim djelatnostima. Djelomično se vrši kontrola i održavanje lokalnih vodovoda od strane Općine (od ukupno 36, Općina prati 4 veća sistema), a ostale prate građani korisnici - prema Zakonu o vodama (znatan broj bespravnih objekata).

Sustav javne odvodnje

Područje Općine Ilidža je dobrim dijelom pokriveno kanalizacionom mrežom i to cijevima različitih profila, što zavisi od toga da li su cijevi priključne, koje su u principu manjeg profila, ili glavne cijevi koje su većeg profila u koje se priključuju fekalne otpadne vode i odводе se iza naseljenih mjesta, putem tranzitnih i sabirnih kolektora i dalje prema glavnom gradskom prečistaču (Butile koji nije u funkciji).

Za područje Općine Ilidža, odvođenje otpadnih voda se vrši uglavnom putem centralnog kanalizacionog sistema, a dijelom kanalizacijom lokalnog značaja, pa i septičkim jamama. Stanje na terenu ukazuje da izgradnju vodovodneinfrastrukture za vodosnabdijevanje vodom za piće ne prati izgradnja odvodnje otpadnih voda – mreže

kanalizacije. Prema podacima iz mjesnih zajednica do sada je urađeno ukupno 207.981 m kanalizacione mreže, a u narednom periodu potrebno je uraditi ukupno 122.281 m nedostajuće kanalizacije.

U dijelovima Općine gdje nije izrađena primarna kanalizaciona mreža, određeni broj građana je udruživanjem rada i sredstava za dijelove naselja i pojedine ulice uradio bespravnu lokalnu kanalizaciju. Najveći broj bespravno izgrađenih kanalizacija urađen je u onim naseljima koja su locirana uz vodotoke, koji su korišteni da se u njih priključe primarne kanalizacione cijevi i direktno bez prečišćavanja upuštaju fekalne otpadne vode. U značajnom broju slučajeva u tim naseljima su urađene i septičke jame, a prelivima iz istih spojene su na lokalne kanalizacije i odводе se u korita vodotoka. Ovako izgrađena bespravna lokalna kanalizacija urađena je na svim vodotocima koji protiču kroz općinu Ilidža i to uglavnom u onim dijelovima gdje nije izgrađena kanalizaciona mreža, a u manjem obimu i u svojim uzvodnim tokovima koji se nalaze van područja općine Ilidža.

Pored kanalizacione mreže u centralnim urbanim dijelovima Općine, djelimično je urađen sistem odvodnje atmosferskih padavina.

Energetski sustav⁴

Opskrba električnom energijom

Na srednjenaponskoj i niskonaponskoj distributivnoj mreži se prema Pravilniku o održavanju elektroenergetskih objekata u elektrodistributivnoj djelatnosti JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, redovno izvode radovi na održavanju čime je ista u tehnički ispravnom stanju i putem nje se vrši redovna distribucija električne energije do krajnjih kupaca.

Prema podacima JP „Elektrodistribucija“ Sarajevo područje Općine Ilidža se napaja električnom energijom iz baznih TS 110/10 KV transformatorskih stanica:

- TS 110/35/10 KV - Blažuj,
- TS 110/10-Azići,
- TS 110/10/35 KV - Famos i
- TS 35/10 KV - Gladno polje.

Ukupan broj kupaca u poslovnici Ilidža je 30.268 kupaca, od čega je 27.516 kupaca iz kategorije domaćinstvo (D) i 2.752 kupaca iz kategorije ostala potrošnja (OP).

Registrovanih bespravnih priključaka (BP) koji se redovno čitaju je 2.975, dok je broj novo utvrđenih bespravnih priključaka koji se isključuju 150.

⁴ Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.godine, Sarajevo, 2014.godine

Opskrba plinom

Na području Općine Ilidža je u značajnom obimu izgrađena gasna mreža kako za potrebe domaćinstava tako za potrebe privrede. Gasnu mrežu na Ilidži sačinjavaju čelični gasovod pritiska $p=8$ (14,5) bar u dužini od 41.294 m; polietilenski čelični gasovod $p=3$ (4) bar dužine 19.091 m i distributivni gasovod pritiska $p=0,1$ (0,2) bar u dužini 157.897 m. Za funkcionisanje gasnog sistema izgrađeno je 19 rejonskih regulacionih stanica i 45 prijemno-regulacionih stanica.

Gas koristi aktivno 8.297 domaćinstava, pasivnih 1.959 što iznosi ukupno 10.256. Privreda aktivno koristi gas sa 710 subjekata, pasivno 159 što ukupno iznosi 669.

Toplifikacija

Na području Općine Ilidža nalazi se pet nezavisnih toplifikacionih sistema KJKP Toplane Sarajevo:

1. četiri slobodnostojeće kotlovnice: Lužani, Mlade Bosne, Tome Međe i Mala aleja ukupne instalisane snage 27,22 MW i
2. jedna krovna kotlovnica Tibra Pacific1, instalisane snage 2,58 MW
3. jedna kotlovnica u objektu Grand city u ul. Butmirska cesta br. 14

Ukupna instalisana snaga postrojenja na području Općine je 29,8 MW što iznosi cca 6% od ukupne instalisane snage svih postrojenja u sistemu KJKP Toplane Sarajevo. Ukupna angažovana snaga je 18,5 MW.

Na području Općine zagrijava se 2.327 stanova, što iznosi cca 5% ukupnog broja stanova koji se zagrijavaju u Kantonu Sarajevo i cca 266 poslovnih prostora.

Upravljanje otpadom⁵

Upravljanje otpadom obuhvata aktivnosti i mjere koje osiguravaju tretman i odlaganje otpada sa ciljem zaštite zdravlja, ljudi, prorode i svih ostalih resursa koji povratno negativno mogu uticati na zaštitu životne sredine u cjelini. Upravljanje otpadom iz nadležnosti Federacije vrši Federalno ministarstvo prostornog uređenja i okoliša , a naročito u slučajevima prekograničnog prometa otpada i postrojenjima za tretman otpada koje obuhvata područja dva ili više Kantona.

Federalnim zakonom o upravljanju otpadom, najveća nadležnost u ovoj oblasti data je kantonima. Kantoni su svojim propisima uredili da odgovarajuća komunalna preduzeća u okviru svojih djelatnosti vrše komunalne usluge, što je i regulisano Zakonom o komunalnoj čistoći Kantona Sarajevo. U oblasti upravljanja otpadom općina ima ograničene nadležnosti, a koja se odnose na izdavanje odobrenja za

⁵ Općina Ilidža, Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP), 2013.

lociranje posuda za otpad na javnim površinama što se čini u saradnji sa organima MZ-a.

Općina kao lokalna zajednica je preduzela potrebne aktivnosti i uložila značajna finansijska sredstva za izgradnju niša za hajfiše u kojima su smještene posude za odlaganje smeća, kao prihvatljivo rješenje za građane u smislu dugoročnog rješavanja ovog pitanja.

Oko 55% ulica (162 ulice) ima potpuno riješeno zbrinjavanje otpada kontejnerskim posudama za otpad (gdje je Općina izgradila niše za kontejnerske posude), oko 13% ulica (40 ulica) ima riješeno zbrinjavanje otpada ručnim odvozom (iznošenje kesa, kante za otpad i sl.), ali je alarmantno da 28% ulica (83 ulice) ima samo djelimično riješeno pitanje zbrinjavanja komunalnog otpada, a 4% uopće nema.

Jedan broj građana ima neodgovoran odnos prema otpadu što kao krajnji rezultat ima stvaranje nelegalnih deponija koje utiču na zagađenje prirode, urbanih sredina, vode, zemljišta i zraka. Nelegalne deponije se u najvećem dijelu formiraju na zemljištu koje je državno vlasništvo kao i u predjelima šumskih pojasa (Rakovica, Hrasnica, Blažuj i Osjek). Pitanje odvoza ovoga otpada nije na adekvatan način regulisano te je u tom smislu potrebna bolja saradnja kantonalnog javnog komunalnog preduzeća „RAD“ i općine u osiguranju adekvatnih finansijskih sredstava za realizaciju dogovorenih zadataka.

Prometna infrastruktura

Temeljni značaj saobraćajne infrastrukture već godinama se sastoji u tome da poveže različite funkcije i obezbijedi korištenje površina jedne zajednice kao npr. "stanovanje", "rad", "snabdijevanje", "obrazovanje", "odmaranje" i dr. Na taj način formira se mreža saobraćajnica na području grada i šire. U zavisno od građevinske strukture i veličine zajednice ukupna mreža saobraćajnica se može podijeliti na dijelove za:

- individualni motorizovani saobraćaj;
- pješački saobraćaj;
- biciklistički saobraćaj;
- javni putnički prevoz;⁶

Cestovni promet

Općina Ilidža, s obzirom na svoj položaj u Kantonu Sarajevo, ima vrlo značajnu ulogu u razvoju cjelokupnog saobraćajnog sistema Kantona Sarajevo. Sistem mreže saobraćajnica na teritoriji Općine je kombinovanog tipa. Saobraćajnu mrežu čine:

⁶Strategija razvoja lokalnih cesta za period 2015. – 2025.

Tablica 9. Dužina cesta na području Općine Ilidža po kategorijama

r.b.	Kategorija ceste	Dužina
1.	Auto cesta	8 km
2.	Brza cesta	6,5 km
3.	Magistralna cesta	25 km
4.	Regionalne ceste	40 km
5.	Lokalne ceste	140 km
6.	Nerazvrstane ceste	280 km

Izvor: Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.godine, Sarajevo 2014.godine

Naselja unutar Općine su povezana saobraćajnicama koje su skoro sve asfaltirane. Stanje lokalnih saobraćajnica na području Općine je na zadovoljavajućem nivou. Saobraćajnice koje su imale oštećeni asfaltni zastor, usljed prekomjerne upotrebe ceste, loše saniranih prokopa i drugih radova, u posljednjih nekoliko godina su uređene i sanirane.

Kao nedostatak na lokalnim i nekategorisanim cestama je nedostajuća vertikalna i horizontalna signalizacija, nedovoljna izgrađenost pješačkih staza. Većina asfaltiranih saobraćajnica je standardnog oblika, s tim što postoji određen broj saobraćajnica čija je širina, usljed bespravne gradnje objekata i ograda uz saobraćajnice, nestandardnog oblika što utiče na ometano odvijanje saobraćaja u oba smjera. Postojeći kapacitet saobraćajnica u velikoj mjeri zadovoljava zahtjevima vozila, izuzev saobraćajnica u centralnom području Općine, na kojima se, u periodima vršnog sata, stvaraju gužve.⁷

Na području Općine ima 75 mostova koji su u funkciji odvijanja drumskog saobraćaja. Kvalitetne su izvedbe, s tim da neki mostovi ne zadovoljavaju potrebe saobraćajne i pješačke prohodnosti (most na rijeci Dobrinji u ulici Bare kod Stupa, most na vodotoku Večerice u ul. Ruževik i dr.).

Za potrebe biciklističkog saobraćaja koriste se pješačke staze i saobraćajnice, s obzirom da ne postoje izgrađene biciklističke staze.

Željeznički promet

Preko teritorije Općine Ilidža prolazi željeznička pruga u dužini od oko 8 km sa dvije stanice, od čega je jedna putnička, koja je locirana u neposrednoj blizini naselja Otes i Pejton, kao i teretna i putna stanica, koja je locirana u naselju Blažuj.

Zračni promet

Na teritoriji Općine Ilidža smješten je Međunarodni aerodrom Sarajevo. Kompleks aerodroma ima površinu od 103,6 ha, na kojoj su smješteni: pista ukupne dužine

⁷Strategija razvoja lokalnih cesta za period 2015. –2025.

2.600 m, rulnice i izlazi: A, B, C i D platforma sa 6 stajanki, objekat putničkog terminala, objekat kargo terminala, parking, skladište avionskog goriva i ostali objekti. Na lokaciji kompleksa aerodroma Sarajevo postoje instalirani navigacijski i komunikacijski uređaji sa pripadajućom opremom.

❖ *Gospodarstvo*

Gospodarska osnova i orijentacija⁸

Prema indeksu razvijenosti Općina zauzima treće mjesto u Kantonu Sarajevo, iza Općina Centar i Novo Sarajevo.

Bruto domaći proizvod, kao agregatni pokazatelj ekonomske razvijenosti, u periodu od 2008. do 2013 je rastao. Tako je, u 2013., vrijednost ukupno proizvedenih dobara i usluga na području Općine Ilidža iznosila 436 miliona KM što je za 11,1% više od ostvarenog BDP u 2008. godini.

U ukupnom obimu vanjskotrgovinske razmjene u Kantonu Sarajevo, općina Ilidža učestvuje sa 18,2%. Stopa pokrivenosti uvoza izvozom od 22,4% je nepovoljnija i niža je od ostvarene na nivou Kantona Sarajevo (25,8%).

Ilidža je ostvarila izvoz u 2013. godini u vrijednosti od preko 148 miliona KM, što je za 18,4% manje nego u 2008. godini kada je ostvaren izvoz u vrijednosti od oko 181,5 miliona KM. Tokom perioda obim izvoza opada po stopi od 4%.

Uvoz u 2013. godini je ostvaren u vrijednosti od preko 662,3 miliona KM, odnosno 3,8% više nego 2008. godine kad je iznosio 638,3 miliona KM. U periodu 2008. do 2013. uvoz je rastao po stopi od 0,7%.

Ostvareni obim vanjskotrgovinske razmjene u 2013. godini iznosi preko 810 miliona KM i od toga uvoz predstavlja 81,7%, a izvoz 18,3%.

U strukturi registriranih poslovnih obveznika dominantna djelatnost je trgovina (44,4% učešća). No, sa stanovišta zaposlenosti, trgovina angažira 34,7% zaposlenih, a prerađivačka industrija 15,9% zaposlenih u Općini sa 8,4% učešća u ukupnom broju poreskih obveznika. Sektorska struktura upućuje da u Općini dominira tercijarni sektor u kojem je 57,4% registriranih subjekata koji angažiraju 48,9% zaposlenih. Sekundarni sektor angažira 24,6% uposlenih koji prema broju registriranih poslovnih subjekata učestvuju sa 14,1% u ukupnom broju poslovnih subjekata u Općini. Sektorska struktura u kojoj je značajno učešće tercijarnog i kvartarnog sektora karakteristična je za razvijene privrede.

⁸ Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.godine, Sarajevo, 2014.godine

U 2013. godini Općinu je posjetilo 139.650 turista što je 2,1 puta više u odnosu na 2008. kad je bilo 65.096 turista. U periodu 2008-2013. godina broj turista se stalno povećavao, odnosno rastao je 16,5% prosječno godišnje.

Tablica 10. Broj turista i noćenja na području Općine Ilidža u razdoblju 2008. – 2013.godine

Pokazatelji	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Stopa rasta 08-13	Indeks 13/08
Ukupan broj turista	65.096	58.195	80.607	93.963	114.947	139.650	16,5	214,5
domaći	18.102	16.398	17.311	19.867	21.454	21.684	3,7	119,8
strani	46.994	41.797	63.296	74.096	93.493	117.966	20,2	251,0
Broj noćenja	117.480	100.101	130.740	163.182	206.383	257.710	17,0	219,4
domaćih	30.676	26.580	28.780	34.680	39.036	39.124	5,0	127,5
stranih	86.804	73.521	101.960	128.502	167.347	218.586	20,3	251,8

Izvor: Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.godine, Sarajevo 2014.godine

Turisti koji su posjetili Općinu u 2013. godini ostvarili su 257.710 noćenja što je za 2,2 puta više nego 2008. godine (117.480 noćenja). Broj noćenja se povećavao godišnje po stopi od 17%.

Smještajni kapaciteti (broj smještajnih jedinica, broj soba i ležaja) u periodu 2008-2013. godine znatno se mijenjao. U 2013. godini Općina ima 15 smještajnih kapaciteta, što je za 11,8% manje u odnosu na 2008. (17 poslovnih jedinica). Međutim, u 2013. broj soba se povećao za 85,2%, a broj ležaja za 50,2% u odnosu na 2008. godinu.

Tablica 11. Smještajni kapaciteti Općine Ilidža

Pokazatelji	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Stopa rasta 08-13	Indeks 13/08
Broj poslovnih jedinica	17	17	16	16	18	15	-2,5	88,2
Broj soba	751	850	888	1.042	1.090	1.393	13,2	185,5
Broj ležaja	1.367	1.619	1.672	1.867	1.945	2.053	8,5	150,2

Izvor: Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.godine, Sarajevo 2014.godine

Nesumnjivo, da sa izrazito bogatim prirodnim i kulturno-historijskim naslijeđem i stvorenim vrijednostima, hotelskim i banjanskim kapacitetima u Općini, turizam postaje generator ukupnog razvoja. Prožima se sa svim elementima čovjekovog života i djelovanja. Efekti turizma su višestruki – rast zaposlenosti, rast prihoda, promocija

⁹ Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.godine, Sarajevo, 2014.godine

države i nacionalnog identiteta, opći rast standarda i kvaliteta života i urbanog i ruralnog stanovništva.

Turizam postaje sredstvo valorizacije prirodnih i stvorenih vrijednosti i kulturno - historijske baštine, valorizacije krajolika i osobnosti pejzaža, odnosno valorizacije komparativnih i kompetativnih prednosti prirodnih i stvorenih vrijednosti

Poljoprivreda¹⁰

Kanton Sarajevo jedan je od vodećih kantona koji imaju potencijal za organizovanje najrazličitijih vidova primarne poljoprivredne i prehrambene proizvodnje.

Tablica 12. Poljoprivredna površina (ha) po kategorijama korištenja u Opini Ilidža i Kantonu Sarajevo 2008. – 2013.godine

			Obradiva površina u ha							
Godina	Područje	Ukupno	Svega	Oranice i bašte	Voćnjaci	Vinogradi	Livade	Pašnjaci	Ribnjaci	Trstici i bare
2008.	Ilidža	3.465	3.167	2.252	373	0	542	298	0	0
	Kanton Sarajevo	45.941	28.935	10.789	2.736	0	15.410	17.006	0	0
2013.	Ilidža	3.465	3.167	2.252	373	0	542	298	0	0
	Kanton Sarajevo	45.941	28.935	10.789	2.736	0	15.410	17.006	0	0

Izvor: Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.godine, Sarajevo 2014.godine

Iz prethodne tabele se može vidjeti da Općina nema većih površina odgovarajućeg zemljišta za poljoprivredu i razvoj stočarstva. Činjenica je i to da se zemljište prije svega koristi za izgradnju stambenih i poslovnih objekata, čime se smanjuje potencijal za razvoj ove privredne grane.

Na području Općine Ilidža nalazi se Poljoprivredno dobro "Butmir" Ilidža koje se bavi primarnom poljoprivrednom proizvodnjom, odnosno proizvodnjom mlijeka i priplodne stoke na vlastitom posjedu. PD "Butmir" je najznačajniji snabdijevač sirovim mlijekom mljekare "Milkos" u Sarajevu. Pored osnovne djelatnosti-proizvodnja mlijeka, PD "Butmir" značajno utiče na razvoj tržišne proizvodnje, mlijeka kod poljoprivrednih gazdinstava na području općine Ilidža i Kantona Sarajevo kroz:

- uzgoj i plasman priplodnog podmladka,
- edukaciju proizvođača mlijeka,
- uključivanje u nastavni program Poljoprivrednog i Veterinarskog fakulteta u Sarajevu.

¹⁰ Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.godine, Sarajevo, 2014.godine

Ostali subjekti iz oblasti poljoprivrede i stočarstva koji djeluju na području Općine su: „Visočica“ (uzgoj peradi), „Herbos nature“ (uzgoj voća, oraha, usjeva za začine i napitke), ZZ „Ilidža“ (uzgoj usjeva i stoke), ZZ „Sarajevsko polje“ (uzgoj usjeva i stoke), PZ „Agroeko“ (uzgoj peradi), „Nasser-Alkhaldi“ (uzgoj usjeva i stoke), „Novo horizont“ (uzgoj peradi), „Aldana“ (uzgoj žitarica i drugih usjeva i zasada), itd.

Šumarstvo

Šume i šumska zemljišta, kao dobro od općeg interesa, uživaju posebnu brigu i zaštitu, kao osnovni prirodni resurs, čije se vrijednosti manifestuju kroz ekološke, socijalne i proizvodne funkcije.

Ekološke funkcije šuma manifestuju se kroz biodiverzitet-zaštita staništa, zaštita zemljišta, zaštita voda, klimatska-uključujući ulogu šuma kod vezivanja ugljika iz zraka.

Socijalne funkcije su rekreacija, turizam, obrazovanje, istraživanje, odbrana, zaštita objekata i infrastrukture.

Ekonomске funkcije šuma su prihod od proizvodnje drveta i sekundarnih šumskih proizvoda.

Tablica 13. Šumsko zemljište u ha, u Općini Ilidža i Kantonu Sarajevo u 2008. i 2013.godini

Godine	Područje	Površina u ha	Drvena masa u 000 m ³	Drvena masa po ha/m ³
2008.	Ilidža	7.939	1.207	152
	Kanton Sarajevo	70.000	17.044	243
2013.	Ilidža	7.939	1.207	152
	Kanton Sarajevo	70.000	17.044	243

Izvor: Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.godine, Sarajevo 2014.godine

Obrazovanje**Predškolsko obrazovanje**

Učešće djece obuhvaćene predškolskim obrazovanjem u Općini čini 8,1% djece obuhvaćene predškolskim obrazovanjem u Kantonu Sarajevo.

Od ukupno obuhvaćene djece općine Ilidža 144 je djevojčica što čini 44,3% u odnosu na ukupan broj djece.

U predškolskom obrazovanju u Općini je zaposleno 56 osoba, koji čine 10,8% zaposlenih u predškolskom obrazovanju u Kantonu Sarajevo. U općini Ilidža jedan odgajatelj radi sa 15 djece što je jednak odnos kao i u Kantonu Sarajevo.

Tablica 14. Broj djece obuhvaćene predškolskim obrazovanjem 2014. godine

Područje	broj djece		broj zaposlenih	Broj djece na jednog odgajatelja
	ukupno	djevojčica		
Ilidža	325	144	56	15
Kanton Sarajevo	4.003	1.933	517	15
Učešće u KS %	8,1	7,4	10,8	100,0

Izvor: www.fzs.ba

Osnovnoškolsko obrazovanje

U Općini Ilidža na početku 2014./2015. školske godine djeluje 13 škola redovnog osnovnog obrazovanja sa 299 odjeljenja, koje pohađa 6.422 učenika i u kojima nastavu obavlja 472 nastavnika.

U Kantonu Sarajevo na početku 2014./2015. školske godine djeluje 87 škola redovnog osnovnog obrazovanja sa 1.651 odjeljenjem, koje pohađa 36.093 učenika i u kojima nastavu obavlja 2.584 nastavnika.

Tablica 15. Škole, odjeljenja, učenici, nastavnici, školska 2014./2015.

Područje	škole	odjeljenja	učenici		nastavnici
			svega	učenice	
Ilidža	13	299	6.422	3.163	472
Kanton Sarajevo	87	1.651	36.093	17.516	2.584
Učešće u KS (%)	14,9	18,1	17,8	18,1	18,3

Izvor: www.fzs.ba

Srednje obrazovanje

Redovno srednje obrazovanje se odvija kroz gimnazije i tehničke i srodne škole (hemija, nemetali i grafičarstvo). U općini Ilidža na početku 2014./2015. školske godine rade 4 škole za redovno srednje obrazovanje sa 82 odjeljenja. Ove škole pohađa 1.912 učenika, a nastavu obavlja 166 nastavnika.

Tablica 16. Broj odjeljenja i učenika prema polu i vrsti škole, školska godina 2014./2015.

Vrsta škole	Odjeljenja		Učenici			
	Ilidža	Kanton Sarajevo	Ilidža		Kanton Sarajevo	
			svega	učenice	svega	učenice
Gimnazije	63	267	1.348	696	6.505	3.826
Umjetničke škole	/	32			296	189
Tehničke i srodne škole	19	367	564	271	9.196	4.338
Stručne škole	/	115	/	/	2.251	711
Vjerske škole	/	16	/	/	461	246
Specijalne srednje škole	/	26	/	/	154	56
Ukupno	82	823	1.912	967	18.863	9.366

Izvor: www.fzs.ba

Broj srednjih škola na Ilidži ima učešće od 11,1% u odnosu na ukupan broj srednjih škola Kantona Sarajevo, 10% u odnosu na broj odjeljenja, 10,1% na ukupan broj učenika i 10,2% na broj nastavnika srednjeg obrazovanja Kantona.

Tablica 17. Škole, odjeljenja, učenici i nastavnici, školska godina 2014./2015.

Područje	škole	odjeljenja	učenici	nastavnici
Ilidža	4	82	1.912	166
Kanton Sarajevo	36	823	18.863	1.621
Učešće u KS (%)	11,1	10,0	10,1	10,2

Izvor: www.fzs.ba

Visoko obrazovanje

Na području Kantona Sarajevo u školskoj godini 2014./2015. upisano je 34.069 studenata (19.424 studentica ili 57%).

Od toga na području općine Ilidža je upisano 3.043 studenata (1.736 studentica ili 57%), što je 8,9% od ukupnog broja studenata na području Kantona Sarajevo.

Univerzitet Sarajevo broji 30.866 studenata (18.177 studentica ili 58,9%). Ukupno je diplomiralo 5.055 studenata, a od toga 3.038 žena (60,1%), a na Ilidži 432 studenta, od čega 270 žena, odnosno 62,5%.

Tablica 18. Broj upisanih i diplomiranih studenata prema polu, 2014./2015.

Područje	upisani studenti		diplomirani studenti	
	ukupno	žene	ukupno	žene
SARAJEVO	34.069	19.424	/	/
Univerzitet Sarajevo	30.866	18.177	5.055	3.038
Ilidža	3.043	1.736	432	270

Izvor: www.fzs.ba

Zdravstvo i socijalna skrb

Socijalna zaštita

Socijalna zaštita usmjerena na osiguranje socijalne sigurnosti građana i njihovih porodica u stanju socijalne potrebe na nivou Kantona Sarajevo regulisana je Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom FBiH (Službene novine FBiH broj: 36/99, 54/04, 39/06, 14/09), Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom Kantona Sarajevo – Prečišćen tekst (Službene novine Kantona Sarajevo broj: 38/14), te podzakonskim aktima donešenim od strane Vlade Kantona.

Federalnim zakonom propisani su korisnici socijalne zaštite i prava iz socijalne zaštite koja korisnici mogu ostvariti, dok je Kantonalnim zakonom proširen krug korisnika socijalne zaštite i proširen nivo prava koja korisnici socijalne zaštite na Kantonu Sarajevo mogu ostvariti.¹¹

Na području Općine Ilidža ukupno je 8.954 korisnika svih oblika materijalne pomoći zaštite, što predstavlja 17,6% korisnika Kantona Sarajevo. Najveći broj korisnika je iz oblasti zaštite porodice sa djecom (63,3%), a korisnici socijalne zaštite učestvuju sa 27,7% u ukupnom broju korisnika.¹²

Imajući u vidu broj stanovnika, u općini Ilidža oko 15% stanovništva koristi neki od vidova ove pomoći, što je više od prosjeka Kantona Sarajevo, gdje oko 11,6% stanovništva koristi materijalnu pomoć po osnovu zakona.

Korisnici prava iz socijalne zaštite su:¹³

- Djeca bez roditeljskog staranja,
- Odgojno zanemarena djeca,
- Odgojno zapuštena djeca,

¹¹www.kcsr.ba/index.php/djelatnosti-centra/5-socijalna-zastita

¹²Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.

¹³www.kcsr.ba/index.php/28

- Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama,
- Lica sa invaliditetom i lica ometena u fizičkom ili psihčkom razvoju
- Materijalno neosigurana i za rad nesposobna lica
- Stara lica bez porodičnog staranja,
- Lica sa društveno negativnim ponašanjem
- Lica i porodice u stanju socijalne potrebe kojima usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite
- Osobe i porodice koju bi svoju socijalnu sigurnost trebali ostvariti od primanja, a ta primanja nisu dovoljna za podmirenje njihovih osnovnih životnih potreba
- Osobe izložene zlostavljanju i nasilju

Prema evidenciji JU Kantonalnog centra za socijalni rad na području Općine Ilidža u 2013. godini bilo je 3.855 svih korisnika socijalne zaštite po kategorijama, što iznosi 12,4% korisnika socijalne pomoći sa područja Kantona Sarajevo.

Zdravstvena zaštita

Zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo organizovana je kroz djelatnost zdravstvenih ustanova u javnom sektoru i djelatnost privatnog sektora, a u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o zdravstvenom osiguranju.

Zdravstvene usluge se pružaju kroz primarnu zdravstvenu zaštitu i specijalističku konsultativnu zdravstvenu zaštitu, koja je organizovana kao bolnička zdravstvena djelatnost u javnom i privatnom sektoru.

Organizaciona jedinica Ilidža pruža primarnu zdravstvenu zaštitu za 62.239 stanovnika, koji žive na području Opštine Ilidža, a koja pokriva područje od 143,4 km². Prosječna naseljenost po kvadratnom kilometru je 434 stanovnika, udaljenost među lokalitetima 2,5 km², a udaljenost korisnika od lokaliteta od 0,8 do 7 km. Osim primarne, obavlja konsultativno-specijalističku zdravstvenu zaštitu preko svojih službi: internističke, oftalmološke, neuropsihijatrijske, otorinolaringološke, kao i putem savremene laboratorijske i ultrazvučne dijagnostike.¹⁴

Opšta primarna zdravstvena zaštita pruža usluge stanovništvu u centralnom objektu i na 10 (deset) lokaliteta. U sklopu ove službe su i patronaža i kućno liječenje za područje Općine Ilidža.

¹⁴www.judzks.ba/Domovizdravlja/Ilid%C5%BEa.aspx

Tablica 19. Ambulante na području Općine Ilidža

r.b.	Ambulanta
1.	Centralni objekat
2.	Hrasnica I
3.	Butmir
4.	Stup I
5.	Sokolović Kolonija
6.	Rakovica
7.	Stup II
8.	Otes
9.	Osiyek
10.	Hrasnica II
11.	Blažuj

Izvor: <http://www.judzks.ba/Domovizdravlja/Ilid%C5%BEa.aspx>

Tablica 20. Zaposlenici OJ Dom zdravlja Ilidža u području opšte primarne zdravstvene zaštite/porodične/obiteljske medicine

Zaposlenici OPZZ/Porodične/obiteljske medicine	Broj
Specijalista porodične medicine	17
Specijalista opšte medicine	1
Doktor medicine	11
Ljekari na specijalizaciji	3
Diplomirana medicinska sestra	5
Medicinska sestra	42
Ukupno	79

Izvor: <http://www.judzks.ba/Domovizdravlja/Ilid%C5%BEa.aspx>

Kultura i sport

Kultura kao kvalitet života i kao sredstvo ukupnog trajnog i održivog razvoja, odnosno kao društvena snaga koja generira opći društveni dinamizam i kreativnost igra važnu ulogu u definisanju i ulozi u vrijednostima jednog društva.

U kontekstu navedenog na području Općine Ilidža u skladu sa mogućnostima i nadležnostima općine kao lokalne jedinice samoupravnog djelovanja osigurani su uslovi za djelovanje u oblasti kulture kroz rad dvije javne ustanove iz oblasti sporta i kulture sa pratećim objektima:

1. JU „Kulturno – sportski i rekreacioni centar“ Ilidža u čiji sastav ulazi:
 - Ljetna pozornica
 - Multimedijalni centar Ilidža
2. JU za kulturu, sport i rekreaciju Hrasnica-Ilidža čine:
 - Dom kulture " Hrasnica",

te četiri doma kulture po mjesnim zajednicama (Butmir, Stupsko brdo, Rakovica i Sokolović Kolonija-Dom kulture „22.april“).

Na području Općine Ilidža registrovano je devet udruženja iz oblasti kulture koji okupljaju 1.039 aktivnih članova. Rad je u okviru udruženja organizovan po sekcijama i sferama interesovanja članova, a primarni ciljevi su kontinuirano zadovoljenje kreativnog izražavanja, očuvanje i njegovanje kulturne baštine, tradicionalne muzike, te savremenog likovnog izražaja kroz provedene programsko-projektne aktivnosti.

Tablica 21. Udruženja iz oblasti kulture

R.b.	Naziv udruženja	Broj članova
1.	KUD "Ekrem Mujkić"	353
2.	KUD „Hrasnica“	97
3.	KUD „Mladost“	
4.	KD „Stup“	280
	KUD „Bosnia!“	
5.	Udruženje "Harmonija"	
6.	Udruženje za očuvanje tradicionalne muzike naroda BiH "Sultan Mehmed Fatih"	175
7.	Udruženje za zaštitu bosanskog ćilima	15
8.	Udruženje „Elif“	8
9.	Udruženje „Zlatna ruka“	111
Ukupno		1.039

Izvor: Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.

Na evidenciji Općine Ilidža vodi se 52 udruženja iz oblasti sporta koji okupljaju prijavljenih 3.820 članova svih starosnih dobi i oba pola, od kojih je u 41 klubu 2.101 (55%) članova starijih od 14 godina. Udruženja funkcionišu kao klubovi, škole sporta i/ili rekreacije, a takmiče se i na zvaničnim prvenstvima u okviru strukovnih saveza.

Tablica 22. Sportska udruženja i članovi

Sport	Broj članova
Sportovi sa loptom	820
Borilački sportovi	422
Ostali sportovi	859
Ukupno	2.101

Izvor: Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020.

Općina Ilidža je kontinuirana baza i mjesto okupljanja reprezentativnih selekcija BiH u fudbalu, košarci, rukometu i domaćin održavanja mnogobrojnih takmičenja u okviru strukovnih saveza i značajnih sportskih priredbi međunarodnog i domaćeg karaktera, kojima je najčešće pokrovitelj ili sponzor.

U okviru ukupnih procesa tranzicije ka demokratiji i tržišno orijentisanoj ekonomiji, danas je i u našoj zemlji došlo vrijeme kada su institucijama državne vlasti i njihovim nosiocima, za uspješno obavljanje svojih ustavom propisanih nadležnosti, nužno potrebni novi oblici aktivnosti i saradnje, ali i nova znanja i vještine. U tome posebno mjesto zauzima potreba saradnje sa nevladinim sektorom, uključujući ugovaranje i podjelu poslova, odgovornosti i ovlaštenja u obavljanju određenih društveno korisnih funkcija na ravnopravnim partnerskim odnosima. Saradnja sa udruženjima ogleda se u obezbjeđivanju uslova za rad udruženja, uspostavljanju partnerstva sa istim, učešćem u pripremi i realizaciji zajedničkih projekata, u kreiranju društvenog ambijenta koji je podsticajan za civilno društvo.

Dosadašnja orijentacija civilnog društva na budžetsko finansiranje trebala bi biti zamijenjena projektnim finansiranjem po osnovu korištenja međunarodnih fondova i projekata. Potrebno je ohrabriti sve građane i građanke Općine da se aktivno uključe u apliciranje prema međunarodnim, prekograničnim i drugim fondovima, programima i projektima. Posebno bi trebalo ohrabrivati mlade da se uključe u projekte mobilnosti. Prema pregledu iz 2013. godine, 196 nevladinih organizacija imaju sjedište na području Općine Ilidža.

Tablica 23. Pregled nevladinih organizacija sa sjedištem na području Općine Ilidža

Ukupno	Broj NVO	%
Sport	74	37,8
Kultura	9	4,6
Obrazovanje/nauka	7	3,6
Zdravlje	3	1,5
Borci	12	6,1
Invalidi	9	4,6
Penzioneri	3	1,5
Ostalo	48	24,5
Sindikatska/strukovna udruženja	1	0,5
Povratak	4	2,0
Vatrogasci	3	1,5
Djeca	1	0,5
Mladi	15	7,7
Žene	5	2,6
Životinje	2	1,0
Ukupno	196	100,0

Izvor: Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020., Sarajevo 2014.godine

¹⁵ Strategija razvoja Općine Ilidža 2014. – 2020., Sarajevo, 2014.godine

U skladu sa finansijskim mogućnostima i odgovornostima, nadležnostima i pravima, sredstva za realizaciju projekata i programa Općine Ilidža u funkciji ostvarivanja postavljenih ciljeva osiguravaće se iz sljedećih izvora:

- Budžetska sredstva općine Ilidža
- Sredstva Kantona Sarajevo (aktivnosti iz nadležnosti kantona)
- Sredstva entitetskih organizacija i institucija
- JPP
- Sredstva po osnovu partnerstva sa javnim komunalnim preduzećima
- Sredstva povučena iz domaćih i međunarodnih fondova, programa i projekata (UNDP, GIZ, USAD, EC, WB, drugi)
- SERDA
- Sredstva po osnovu donacija

4.1. Alati analize stanja/okruženja

4.1.1. SWOT analiza¹⁶

SWOT analiza je najčešće korišteni alat za identifikaciju snaga (Strengths) i slabosti (Weaknesses), te prilika (Opportunities) i prijetnji (Threats) značajnih za razvoj jedne lokalne zajednice, u cjelini i po pojedinim područjima razvoja (ekonomski, društveni, okolinski). Prema početnim slovima engleskih riječi koristi se skraćenica za ovu vrstu analize: SWOT analiza.

Snage predstavljaju područja, resurse i sposobnosti unutar Općine na koje se ona može osloniti u svom budućem razvoju, sa navedenim mogućnostima za uspjeh. Slabosti ukazuju koja područja, resursi i stanja unutar Općine ograničavaju ili onemogućuju njen razvoj. Prilike su područja, resursi i sposobnosti iz okruženja koje bi Općina mogla iskoristiti za svoj razvoj (povećati snage i/ili smanjiti slabosti). Prijetnje su područja, resursi i sposobnosti iz okruženja koje mogu ugroziti razvoj Općine (smanjiti snage i/ili povećati slabosti).

Koristeći SWOT analizu u strateškom planiranju razvoja, odnosno indentifikujući interne i eksterne faktore koji utiču na razvoj Općine nastojat će se što bolje:

- iskoristiti unutarnje snage
- realizirati mogućnosti
- smanjiti uticaj prijetnji
- eliminirati slabosti

¹⁶ Strategija razvoja Općine Ilidža za period 2014. – 2020.; Sarajevo, Oktobar 2014.godine

Zadaća aktera razvoja je da jačaju snage i mogućnosti kroz planove i programe razvoja, a eliminiraju ili minimiziraju ograničenja i prijetnje. SWOT analiza tretira slijedeća tri osnovna aspekta razvoja:

- ekonomski
- društveni
- okolinski

Tablica 24. SWOT analiza Općine Ilidža

Interni faktori	
SNAGE	SLABOSTI
Ekonomski aspekt razvoja	
– Prepoznatljiv identitet, bogatstvo kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa – Povoljan geoprometni položaj (autoput, aerodrom) – Pitke, mineralne i termomineralne vode – Izražene vitalne karakteristike stanovništva – Potencijal za razvoj poslovno-preduzetničke infrastrukture – Izvanredne komparativne i kompetitivne prednosti i vrijednosti za razvoj mnogih oblika turizma – Potencijal za organizovanje najrazličitijih vidova primarne poljoprivredne i prehrambene proizvodnje – Opredjeljenost općinske administracije na unaprijeđenje poslovne klime – Spremnost za saradnju sa potencijalnim partnerima – Povoljan ambijent za investiranje – Ljudski resursi – Univerzitetski grad	– Destrukcije objekata graditeljskog naslijeđa i devastacije prostora prirodnog naslijeđa – Bespravna gradnja na vodozaštitnom području kao i veliki obim izgradnje na Igmanu i Bjelašnici koji uzrokuje zagađenost vode za piće – Pretvaranje kvalitetnog poljoprivrednog i šumskog zemljišta u građevinsko – Nedostatak velikih preduzeća, generatora razvoja i zaposlenosti – Nedostatak klastera u turizmu i promocije turizma – Nedovršeni postupci nakon postupaka privatizacije
Društveni aspekt razvoja	
– Stanovništvo i vitalne karakteristike – Centar visokodiferenciranih internacionalnih studija, savremeno opremljenih prema svjetskim standardima – Potencijal za razvoj zdravstvenog turizma, kulturnih, rekreacionih i sportskih aktivnosti – Stabilna lokalna vlast – Aktivnosti iz oblasti kulture i sporta – Sport - javni interes	– Opremljenost osnovnih i srednjih škola nastavnim sredstvima (razni kabineti) i namještajem nije na zadovoljavajućem nivou – Veliki broj nezaposlenih i visoka dugoročna nezaposlenost – Neadekvatna opremljenost kulturnih i sportskih objekata – Participacija stanovništva i civilnog sektora – Visoko učešće korisnika materijalne pomoći (15% stanovništva) – Neravnomjerna pokrivenost stanovništva timovima porodične medicine – Različita dostupnost primarne zdravstvene zaštite – Nedostatak biciklističkih staza – Nedostatak info oglasnog prostora – Neadekvatan smještaj romske populacije – Neadekvatno obrazovanje romske djece – Baze podataka o djeci sa posebnim potrebama – Nedostatak predškolskih ustanova – Nedovoljan broj ljekara specijalista u Domu zdravlja

Okolinski aspekt razvoja	
– Prirodni kapital – očuvan okoliš i prostor razpoloživ za razvoj turizma i pratećih ekonomskih aktivnosti (Vrelo Bosne, planina Igman, banjska lječilišta i rekreacione zone i šetališta) – Imidž općine Ilidža kao mjesta za relaksaciju, odmor, opuštanje u ugodnom ambijentu i očuvanom okolišu stanovnika glavnog grada Bosne i Hercegovine	– Relativno visoka i neracionalna upotreba energije – Niska svijest građana o značaju očuvanja okoliša kao jednog od ključnih resursa za ekonomski razvoj općine Ilidža – Mali broj projekata koji podrazumijevaju participaciju, komunikaciju, koordinaciju i inkluziju svih građana u aktivnosti zaštite okoliša na lokalnom nivou (na volonterskoj osnovi) – Neposjedovanje adekvatnog azila i neusklađena zakonska regulativa – Nefunkcionalan kanalizacioni kolektor – Bespravna sječa šuma
Eksterni faktori	
PRILIKE	PRIJETNJE
Ekonomski aspekt razvoja	
– Izgradnja Koridora Vc i ostale saobraćajne infrastrukture – Pravna regulativa o zaštićenim područjima – Javno-privatno partnerstvo u finansiranju i realizaciji razvojnih projekata – Pristupni fondovi EU i međunarodnih razvojnih agencija i institucija – Podrška razvoju kreativne ekonomije u Kantonu Sarajevo i šire – Mogućnost obrazovanja, doedukacije, prekvalifikacije	– Politička nestabilnost, složenost ustrojstva države – Zakonska regulativa za investiranje – Bespravna gradnja – Visoka nezaposlenost i neusklađenost obrazovanja sa potrebama na tržištu rada – Usporen proces približavanja BiH Evropskoj uniji – Socio-ekonomska kriza u zemlji – Nezaposlenost – Komplicirane procedure pokretanja biznisa – Neusaglašene porezne stope širom BiH
Društveni aspekt razvoja	
– Opšta orijentacija ka socijalnoj inkluziji – Pristup međunarodnim fondovima – Razvoj socijalnog preduzetništva – Javno-privatno partnerstvo u oblasti društvenog razvoja – Projekti podrške obrazovanju romske populacije Izgradnja bolnice – Mješoviti školski centar	– Politička, ekonomska i finansijska nestabilnost – Pravni, finansijski i institucionalni okvir na višim nivoima vlasti za društveni razvoj na lokalnom nivou – Nizak nivo izdvajanja za socijalnu zaštitu – Poremećeni kriteriji društvenih vrijednosti
Okolinski aspekt razvoja	
– Izgradnja pravnog, institucionalnog i finansijskog okvira za realizaciju projekata energetske efikasnosti, upravljanja otpadom, upravljanja vodama i zaštitu okoliša – Globalna orijentacija na očuvanje i zaštitu okoliša – Projekti u oblasti elektroenergetske efikasnosti	– Aktiviranje klizišta, plavljenje i ugrožavanje materijalnih dobara usljed prirodnih nepogoda – Povećani promet tranzitnog saobraćaja kroz Općinu – Problemi u isporukama i rast cijena toplotne energije i gasa – Budžetska sredstva za zaštitu okoliša i komunalne djelatnosti na teritoriji Općine su na Kantonalnom nivou – Povećan broj nezbrinutih životinja – Neadekvatna politika viših nivoa vlasti

Izvor: Strategija razvoja Općine Ilidža za period 2014. – 2020.; Sarajevo, Oktobar 2014.godine

SWOT analiza predstavlja most između sadašnjeg stanja i željenog budućeg stanja koje se definira strateškim planom razvoja. Ovaj koncept daje sistematsku analizu prijetnji i prilika, kao i njihovo usaglašavanje sa jakim i slabim stranama Općine. SWOT analiza obezbijuje informacije korisne za usklađivanje općinskih kapaciteta i sposobnosti sa okruženjem u kojem Općina djeluje.

Snage i slabost (unutarnja okolina) Općine su faktori nad kojima Općina i akteri razvoja imaju kontrolu i mogu na njih uticati u smislu mijenjanja situacije.

Najvažnije snage Općine uključuju njen prepoznatljiv identitet, bogatstvo kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa, prirodni kapital – vode (pitke, termalne, mineralne) i očuvan okoliš i prostor za razvoj turizma (Vrelo Bosne, Aleja, Igman, banjska liječilišta, rekreacione zone i šetališta). Posebna snaga Općine je njen povoljan geoprometni položaj i dobra saobraćajna povezanost svih vidova transporta (cestovni, autoput, aerodrom). Stanovništvo Općine ima trend stalnog rasta i izražene vitalne karakteristike stanovništva. Obrazovanju stanovništva izuzetno doprinose i centri visokodiferenciranih međunarodnih studija, prepoznatljivih u široj regiji. Tako čovjek sa svim svojim karakteristikama postaje najvažniji faktor i akter razvoja Općine. Nesumnjivo da su značajne interne snage stabilna općinska vlast koja obezbijuje javni servis dostupan svima, prepoznaje potrebe i interese svojih građana i usmjerava razvoj Općine uvažavajući proaktivno djelovanje njenih građana, ali istovremeno ulaže u povoljan poslovni ambijent i partnerstvo za ekonomski napredak.

Sa druge strane, najvažnije unutarnje slabosti, prepreke i ograničenja uključuju destrukciju objekata graditeljskog naslijeđa i devastaciju prostora prirodnog naslijeđa, a posebno bespravnu gradnju na vodozaštitnim područjima, kao i pretvaranje kvalitetnog poljoprivrednog i šumskog zemljišta u građevinsko. Na području Općine ne postoje preduzeća, veliki generatori razvoja, a turizam, koji je dio prepoznatljivosti Općine, nije dovoljno promoviran i ne postoje klasteri u turizmu, koji su ključni za unaprijeđenje konkurentnosti i profitabilnosti u turizmu i za privlačenje sredstava iz EU fondova. Ključna slabost u Općini je velika nezaposlenost, posebno je pristuna dugoročna nezaposlenost (ljudi koji traže posao više od 12 mjeseci), a nezaposlenost žena je znatno iznad nezaposlenosti muškaraca. Posebno ograničenje razvoju cjelovitog osnovnog i srednjeg obrazovanja je neopremljenost škola nastavnim sredstvima i nedostatak kabineta, te odgovarajućeg namještaja. Za poptuni razvoj ličnosti posebno je ograničenje nedostatak kulturnih i sportskih objekata na području Općine. U Općini značajan broj stanovnika koristi neki vid socijalne pomoći, koja nije dovoljna da pokrije rastuće potrebe zbog pada životnog standarda. Svi građani Općine nemaju ravnomjernu dostupnost objektima primarne zdravstvene zaštite, kao i pokrivenost timovima porodične medicine. Stanovnici Općine nemaju visoku svijest o značaju i očuvanju okoliša kao jednog od ključnog resursa za održivi ekonomski razvoj, te je prisutna visoka i neracionalna upotreba

energije. Ove slabosti bi trebalo minimizirati ili, ako je moguće, potpuno eliminirati, kako bi se konkurentske prednosti Općine iskoristile na najbolji mogući način.

Prilike i prijetnje su elementi vanjske okoline nad kojima Općina i ostali akteri razvoja u određenim sektorima nemaju kontrolu i ne mogu uticati.

Najvažnije prilike, koje omogućavaju i olakšavaju realizaciju razvoja konkurentskih prednosti općine Ilidža leže u izgradnji Koridora Vc i ostale saobraćajne infrastrukture, u finansiranju i realizaciji razvojnih projekata putem javno-privatnog partnerstva i u ekonomskom i u socijalnom razvoju, mogućnosti pristupanja fondovima EU i međunarodnih agencija i institucija, a posebno podrška razvoju kreativne ekonomije u Kantonu Sarajevo i šire. Opća usmjerenost ka socijalnoj inkluziji uticaće na prístup korisnicima socijalne zaštite i marginaliziranim grupama kao akterima razvoja. Globalna orijentacija na očuvanje i zaštitu okoliša, te izgradnja pravnog, institucionalnog i finansijskog okvira za realizaciju projekata energetske efikasnosti podiće nivo ekološke svijesti građana i očuvati okoliš ugodnim, zelenim i sačuvanim resursom za buduće naraštaje. Ove, kao i ostale prilike, bi trebalo maksimalno iskoristiti da bi se i konkurentske prednosti realizovale na najbolji mogući način.

Među najvažnije prijetnje za razvoj Općine mogu se ubrojiti politička nestabilnost u BiH i u regionu zapadnog Balkana, ekonomska, finansijska i socijalna kriza u zemlji, nestimulativan pravni i finansijski okvir u BiH koji je kompliciran za investitore, usporen proces približavanja BiH Evropskoj uniji. Visoka nezaposlenost u zemlji, nesagledive posljedice elementarnih nepodoga u zemlji i šire, ogromni problemi komunalne privrede u Kantonu Sarajevo, stalno rastuće cijene energenata, utiču na rastuće siromaštvo i socijalnu isključenost, što će se odraziti i na raspodjelu prioriteta i prihoda na višim razinama vlasti. U takvim okolnostima, budžetska sredstva na nivou Kantona Sarajevo postaju sve više ograničen izvor finansiranja projekata na nivou Općine.

Ove i druge prijetnje mogu dovesti do opadanja konkurentnosti i usporavanja privrednog i društvenog razvoja, te ugroziti ostvarenje mogućnosti. Zato ih je, slično kao i slabosti, potrebno minimizirati ili, ako je moguće, potpuno eliminirati.

5. OPĆI CILJEVI

Opći ciljevi su izjave o tome što Općina namjerava postići u razdoblju od 2016. - 2018.godine, odnosno određuju jasan smjer kretanja i djelovanja kako bi, postižući svaki od njih, ostvarila svoju viziju.

Dobro postavljeni strateški ciljevi:

- ✓ ukazuju na jasan smjer kretanja i djelovanja Općine
- ✓ istovremeno su ambiciozni i realni
- ✓ usredotočeni su na rezultate.

Ciljevi imaju dvojaku funkciju:

❖ **Eksterna funkcija ciljeva**

1. Izražavaju svrhu postojanja organizacije i veze s okolinom
2. Identificiraju dugoročni pravac djelovanja
3. Opravdavaju postojanje organizacije – stvaraju legitimitet

❖ **Interna funkcija ciljeva**

1. Ciljevi definiraju prostor za postavljanje zadataka
2. Usmjeravaju izbor i određuju sadržaj plana
3. Usvajanje ciljeva organizacije je dobra osnova za motiviranje djelatnika i postizanje visokih rezultata
4. Ciljevi predstavljaju standarde i kriterije vrednovanja i kontrolu uspjeha

Prilikom oblikovanja ciljeva potrebno je primijeniti niz kriterija, a njih je moguće predstaviti akronim – SMART.

Ciljevi moraju biti:

- ❖ **Specifični – S**
- ❖ **Mjerljivi – M**
- ❖ **Akceptirani (prihvaćeni) od strane onih koji participiraju – A**
- ❖ **Realistični (ostvarivi) – R**
- ❖ **Terminski određeni (vremenski određeni) - T**

Pri određivanju strateških ciljeva, Općina treba imati na umu resurse s kojima raspolaže, a kako bi ciljevi bili postavljeni realno, odnosno kako bi bili ostvarivi. Strateški ciljevi Općine Ilidža nastali su kao rezultat vizije razvoja, analize stanja, ključnih problema i provedenih analiza.

Kao prvi korak konkretizacije, ali i realizacije vizije predložena su **3 strateška (opća) cilja**. Strateški ciljevi razvoja Općine sadrže konzistentan i sažeti opis namjeravanih ishoda s jasno izraženim i mjerljivim postignućima koja proizlaze iz vizije.

Tablica 25. Definirani strateški (opći) ciljevi razvoja Općine Ilidža

VIZIJA		
Općina Ilidža je razvijena, sigurna i otvorena zajednica, unaprijeđenog poslovnog okruženja i kvaliteta života građana, očuvanog okoliša i prepoznatljivog identiteta. ¹⁷		
Opći cilj 1	Opći cilj 2	Opći cilj 3
Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma i kreativne ekonomije	Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine, te tako dostupna svim stanovnicima uz pozicioniranje Ilidže kao vrhunskog univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog i sportsko – rekreativnog centra	Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Ilidža uz razvijenu saobraćajnu i komunalnu infrastrukturu, i stvoriti osnov za pravilnu ekonomsku i okolinski prihvatljivu valorizaciju prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa i očuvanja prepoznatljivog ambijenta

¹⁷ Strategija razvoja Općine Ilidža za razdoblje 2014. – 2020. godine, Sarajevo, 2014.godine

6. POSEBNI CILJEVI

Na temelju postavljenih strateških (općih) ciljeva, proizlaze posebni ciljevi koji ukazuju na prioritete prilikom alokacije resursa. Posebni ciljevi predstavljaju očekivane rezultate, odnosno željene promjene koje su posljedica niza specifičnih aktivnosti usmjerenih postizanju općih ciljeva. Kao prvi korak konkretizacije i ostvarenja vizije predložena su tri strateška cilja.

Strateški ciljevi razvoja Općine su konzistentan i sažet opis namjeravanih ishoda razvoja, jasno izraženih i mjerljivih, a vremenski su povezani s razdobljem trajanja strateškog plana, ali i duže. Kvaliteta strateških ciljeva ovisi o tome koliko oni odražavaju trendove i procese u Općini. Strateški ciljevi doprinose ostvarenju vizije, a temelje se na prethodno provedenim analizama.

Programiranje podrazumijeva definisanje prioritetnih aktivnosti, programa i projekata čija će realizacija doprinijeti ostvarenju Posebnih ciljeva, putem kojih se realiziraju Strateški (opći) ciljevi Općine Ilidža koji predstavljaju ključne aspekte integrisanog razvoja. Definirani Posebni ciljevi pojedinih aspekata razvoja Općine navedeni su i opisani slijedećom tablicom.

Ostvarivanje pojedinih ciljeva zasniva se na provođenju prioritetnih programa, a koji se mogu sastojati od jednog ili više projekata sačinjenih od aktivnosti.

Tablica 26. Definirani posebni ciljevi strateških odrednica razvoja Općine Ilidža

Opći cilj 1
Posebni cilj 1.1. Dinaminiziranje ekonomskog razvoja
Ekonomski razvoj je uslov za prosperitet Općine i sredstvo dostizanja i ostvarivanja svih drugih socijalnih i okolinskih ciljeva. U tom cilju Općinska uprava maksimalno poduzima niz aktivnosti na poboljšanju poslovnog okruženja, stvaranju uslova za razvoj poduzetničke infrastrukture i razvoj privrednih/poslovnih zona. Poslovne zone kao jedan od modela privrednog razvoja su se pokazale uspješnim u mnogim zemljama. Različitim olakšicama i obezbijeđenom infrastrukturom se nastoje privući strani investitori i obezbijediti nova radna mjesta. Poseban značaj poslovnih zona se ogleda u tome što je njihov razvoj velikim dijelom i stvar kreativnosti, poduzetnosti, ali i ingerencije lokalne općinske administracije. Time se onima koji najbolje poznaju lokalne prilike na upravu daje jedan od bitnih sistema lokalnog razvoja. Poslovne zone su istovremeno i snažan instrument privlačenja investicija kojim će se zaposliti lokalno stanovništvo, te potaknuti izvoz. Pozitivne prakse širom svijeta pokazuju da vrijedi ulagati u ove sisteme jer se usljed nedostatka kvalitetne infrastrukture, veliki broj firmi odlučuje svoje pogone otvoriti upravo u unaprijed opremljenim zonama. Tako se Općinska uprava fokusira i na institucionalnu podršku razvoju poduzetništva, na otvorenost i na stvaranje i njegovanje partnerstva sa svim interesnim grupama koji iskazuju dobre namjere ulaganja u Općinu i za razvoj Općine.

Za ubrzanje ekonomskog rasta nedvojbeno je da treba koristiti sredstava EU i drugih fondova i međunarodnih organizacija, što u vremenu oskudnih budžetskih sredstava postaje sve značajniji faktor u strukturi javnih investicija Općine. Tako se općinska uprava fokusira na osnaživanje stručne i institucionalne podrške za razvoj ljudskih resursa u Općini (i u upravi i poduzetničkoj strukturi) kompetentnih za utakmicu za raspoloživa sredstva.

Ključne mjere u tom pravcu vezane su za poboljšanje poslovnog okruženja, infrastrukture, restrukturiranje i proširenje proizvodnje i uvođenje novih usluga, čvršće povezivanje sa naučnim institucijama, ekonomski i okolinski prihvatljiva industrija u privrednim zonama, uz partnerstvo sa svim interesnim grupama i institucionalnu podršku razvoju poduzetništva uz privlačenje investitora.

Kontinuirano će se raditi na stvaranju uređenog poslovnog ambijenta i povoljne investicione klime, koja će jačati konkurentsku poziciju Općine. Uređen poslovni ambijent zahtijeva skraćanje procedura u registrowanju novih biznisa i građenju (poreska politika, zemljišna, registracija firmi, dozvole, takse i dr.) u saradnji sa višim nivoima vlasti. Stvaranje dobrog poslovnog okruženja daje sigurnost investitorima (domaćim i stranim) i doprinosi povećanju zaposlenosti.

Posebni cilj 1.2.

Unaprijeđenje konkurentnosti

Jačanje konkurentnosti i ostvarenje punog potencijala Općine postaje imperativ dugoročno održivog ekonomskog razvoja. Općina prepoznaje potrebu jačanja svoje konkurentne pozicije i fokusira razvoj na poduzetnički pristup. U tom smislu Općina se fokusira na nekoliko ključnih izvora konkurentnosti: jačanju klusterskih inicijativa, stvaranje ambijenta i infrastrukture koji promovira primjenu znanja, inovacija i novih tehnologija u privredi, edukaciju i informisanje svih zainteresiranih aktera iz oblasti poslovnog okruženja, potiče produktivnost (koja je istovremeno i rezultat konkurentnosti) i u okviru svojih nadležnosti daje podršku izvozno orijentiranim firmama.

U uzajamnoj korelaciji sa dinamiziranjem ekonomskog razvoja je unaprijeđenje konkurentnosti Općine ilidža. Konkurentnost Općine definiramo kao sposobnost privrede da ostvaruje odgovarajući ekonomski rast, odnosno odgovarajući nivo produktivnosti u ostvarenju bruto domaćeg proizvoda (BDP) na bazi upotrebe raspoloživih resursa.

Postojeći naučno istraživački resurs na području Općine treba da u punom kapacitetu doprinese razvoju poduzetništva. Potrebno je ulagati više u stvaranje dodane vrijednosti proizvodnje i usluga. To zahtijeva dodatne sposobnosti i znanja u biznisu, a sve će dovesti do povećanja produktivnosti.

Na podizanje konkurentnosti Općine posebno će uticati izgradnja autopta na koridoru Vc kroz BiH što će omogućiti bolju povezanost Općine, Kantona, regije i bolju valorizaciju prirodnih resursa kroz diverzifikaciju ekonomskih aktivnosti (turizam, prerađivačka industrija, poljoprivreda, privredne/poslovne zone itd.).

Cilj obuhvata aktivnosti koje se naslanjaju i na Strategiju EU 2020. Programi i projekti imaju za cilj unaprijediti konkurentnost Općine kroz: jačanje klusterskih inicijativa, primjenu znanja, inovacija i novih tehnologija u privredi, edukaciju i informisanje iz oblasti poslovnog okruženja, povećanje produktivnosti, te podršku izvozno orijentisanim firmama.

Posebni cilj 1.3.

Turizam kao poluga razvoja

Turizam je danas najveća industrija u svijetu i postaje generator ukupnog razvoja. Prožima se u svim segmentima čovjekova života i djelovanja. Efekti turizma su višestruki: rast zaposlenosti, rast prihoda, promocija države i nacionalnog identiteta, opći rast standarda i kvalitete života stanovništva i urbanog i ruralnog.

Tako je u Općini Ilidža, koja ima najdinamičniji rast turističkih pokazatelja u Kantonu Sarajevo i izvanredne komparativne i kompetitivne prednosti i vrijednosti za razvoj turizma, fokus na unaprijeđenju svih oblika turizma, kao i upravljanje postojećim turističkim kapacitetima i podrška razvoju turističke infrastrukture. Formiranje klastera u turizmu je ključno za unaprijeđenje konkurentnosti i profitabilnosti u turizmu, a i za privlačenje sredstava iz EU fondova. Konkurentnost u turizmu je moguće jedino postići stalnim praćenjem trendova na globalnom turističkom tržištu i usklađivanjem turističke ponude Općine za tražnjom, kako bi se efekti valorizirali tokom cijele godine.

Ključna obilježja savremenog, konkurentnog turističkog sektora je orijentacija na potrebe kupaca, fleksibilnost, integriranost, ponuda doživljaja, ekološka osjetljivost, upotreba novih tehnologija u svim fazama turističkog ciklusa i brendiranje turističke destinacije i formiranje klastera u turizmu. Razvoj selektivnih oblika turizma (zdravstveno-rehabilitacioni, kulturni, sportski, rekreativni, sajamski i kongresni, omladinski turizam, vjerski) što će doprinijeti, uz atraktivnost destinacije ukupnoj konkurentnosti. Klaster treba da obuhvati sve općine Kantona Sarajevo, kao i poduzetnike – ugostitelje, vlasnike smeštajnih objekata, proizvođače i prodavnice suvenira, turističke agencije i organizacije, proizvođača prehrambenih proizvoda i sve druge subjekte koji čine turističku privredu ili je snabdijevaju proizvodima i oni koji mogu da obezbijede bolji plasman turističke ponude.

Cilj obuhvata aktivnosti, proistekle iz evidentnih komparativnih i kompetitivnih prednosti i vrijednosti za razvoj mnogih oblika turizma, s jedne strane, ali nužne potrebe prevazilaženja nedostataka u smislu nedovoljno razvijene turističke ponude, promocije turizma, iskorištenja kapaciteta i sl. Mjere i projekti trebaju omogućiti da turizam u Općini postane okosnica razvoja, a ogledaju se kroz: unaprijeđivanje svih oblika turizma, unaprijeđenje upravljanja postojećim turističkim kapacitetima, razvoj turističke infrastrukture, formiranje klastera u turizmu, te usklađivanje ponude sa trendovima na globalnom turističkom tržištu.

Posebni cilj 1.4.

Podrška razvoju poljoprivrede

Na području Općine postoje značajni kapaciteti za razvoj poljoprivrede koji nisu u potpunosti iskorišteni. Jačanje kapaciteta se očekuje kroz podršku edukaciji proizvođača, povećanju produktivnosti, novim investicijama, osnivanjem zemljoradničkih zadruga, udruženja poljoprivrednika.

Primjenjivaće se standardi EU i drugi standardi kvaliteta koji će obezbijediti razvoj poljoprivrede kao djelatnosti. Promovisaće se poljoprivredni proizvodi posebno u smislu njihovog kvaliteta, porijekla (domaćeg), prehrambene vrijednosti i sigurnosti, te metoda proizvodnje, uz preferiranje organskog uzgoja.

Cilj obuhvata aktivnosti koje se odnose na zadržavanje visokokvalitetnog poljoprivrednog zemljišta, unaprijeđenje korištenja poljoprivrednog zemljišta, te stimulisanje primarne poljoprivredne proizvodnje.

Posebni cilj 1.5.

Razvoj kreativne ekonomije

Razvoj kreativne ekonomije snažno je danas podržan globalnim EU projektom: Kreativna Evropa. Pod kreativnom ekonomijom²¹ podrazumijeva se sektor sa znatnim potencijalom rasta koji povezuje kulturu, kreativnost i ekonomiju. Značaj razvoja kreativne ekonomije posebno je bitan za svako privredno i kulturno područje, jer omogućava lakšu identifikaciju postojećih resursa i privrednih potencijala. Tako kreativnost postaje ključni faktor razvoja; intenzivan razvoj bilježe ona poduzetništva koja se baziraju na individualnoj kreaciji; aktivnosti koje proizilaze iz kulture i znanja danas igraju središnju ulogu u svakom biznisu. Razvoj kreativne ekonomije je od posebnog značaja za općinu Ilidža, kojoj će se pristupiti planski uz podršku poduzetnicima. Za općinu Ilidža je posebno značajno da klasificira koji su to sektori-djelatnosti. Općina Ilidža ima sve predispozicije za razvoj zanata, dizajna, mode, filmske i video industrije, softwara i računalnih igara, muzičke i scenske industrije, scenske umjetnosti itd.

Posebno će se koristiti mogućnosti koje pruža Novi program EU Kreativna Evropa za programsko razdoblje 2014-2020. godine, koji će dati podršku kinematografiji, te uopšte kulturnom i kreativnom sektoru u cilju doprinosa održivom rastu i zapošljavanju. Predložena finansijska sredstva za ovaj program su najveća do sada. Sve firme koje prema EU standardima odgovaraju malim i srednjim preduzećima, a aktivne su u kulturnom i kreativnom sektoru, mogu biti prihvatljivi korisnici, kao i umjetnici, kulturni profesionalci i organizacije, kao i interdisciplinarne umjetnosti.

Cilj obuhvaća aktivnosti koje se odnose na podršku razvoju kreativne ekonomije koja je komplementarna i doprinosi realizaciji naprijed navedenih posebnih ciljeva, a odnosi se na razne manifestacije i organizacije kulturno – sportskih događaja, sajmovi, festivala, promocija, modnih revija i sl.

Opći cilj 2

Posebni cilj 2.1.

Održiv društveni razvoj

Održivost u najširem znači da pristup mogućnostima i jednake mogućnosti moraju biti osigurane ne samo za sadašnje nego i za buduće generacije. Održivi razvoj odnosi se na intrageneracijsku i na intergeneracijsku pravednost – omogućava svim generacijama, sadašnjim i budućim da čine najbolje da iskoriste svoje mogućnosti. Tako je razvoj održiv samo u kontekstu socijalnog razvoja i socijalne inkluzije.

Održivost društvenog razvoja znači i promovisanje i transformaciju socijalne zaštite u socijalnu uključenost. Socijalno uključivanje kao koncept znači novi i drugačiji pristup, koji uključuje društveni, socijalni sektor prije svega u ekonomski život. Svi društveni sektori (obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita, osjetljive grupe, stariji, djeca, osobe sa invaliditetom, siromašni..) se uključuju u sve društvene tokove, prije svega zapošljavanjem i obrazovanjem. Time se aktivira jedan od najvećih „prirodnih“ resursa BiH, ljudi, posebno ogroman procenat radno neaktivnog stanovništva sa značajnim efektima po ubrzanje ekonomskog razvoja.

U ovom kontekstu, izdvajanja za društveni sektor su investicija u razvoj i integrisanje njegove socijalne i ekonomske dimenzije, tj. društveno-ekonomski razvoj u pravome smislu. To doprinosi jačanju standarda socijalnih usluga. Pored toga socijalno uključivanje važan je faktor podizanja sada niskog nivoa socijalnog kapitala, koji je u zemljama EU važan faktor razvoja.

Tako i boračka populacija kao vrijedan dio socijalnog kapitala, u kontekstu održivosti i socijalne uključenosti postaje dio aktivne radne snage, unaprijeđenjem nivoa obrazovanja, stručnosti, kvalifikacija, čime postaje konkurentna na tržištu rada.

U kontekstu održivosti društvenog sektora, socijalno poduzetništvo dobija sve veću važnost u svijetu posljednjih godina o čemu svjedoči sve veći broj aktivnosti i inicijativa iz ove oblasti kao i potreba da se razmjenjuju najbolje prakse i iskustva svjetskih, evropskih i regionalnih aktera socijalnog poduzetništva. To je koncept koji najviše doprinosi zapošljavanju i socijalnoj integraciji osjetljivih kategorija stanovništva, prije svega različitim pristupom, inovacijama i raznovrsnim formama koje postoje u EU.

Potreba za javno - privatnim partnerstvom vjerovatno je najizraženija na lokalnom nivou koji je najbitniji za razvoj socijalnog poduzetništva. Pod pojmom javno-privatno partnerstvo danas se u užem smislu podrazumijevaju kooperativni pothvati u sklopu kojih javni i privatni sektor udružuju resurse i stručna znanja kako bi zadovoljili neku javnu potrebu. Modeli primjene javno-privatnog partnerstava se mogu primjeniti u svim sferama društvenog života i djelovanja: u socijalnoj zaštiti, zdravstvu, sportu, obrazovanju, kulturi itd.

Savremena, otvorena i demokratska lokalna zajednica daje posebnu pažnju razvoju civilnog društva. Uticaj civilnog društva je jedan od temeljnih puteva za koji se opredijelila Općina Ilidža, a civilni sektor ima značajnu ulogu obzirom na već postojeća znanja i iskustva i u pripremi prijedloga projekata i prijava na međunarodne izvore finansiranja.

Razvoj je održiv samo u sigurnom ambijentu lokalne i šire zajednice, gdje se svaki čovjek osjeća slobodno (kretanje, življenje, stanovanje, rad, posjete općini itd.). Zato je zadatak lokalne zajednice, odnosno općinske vlasti da zajedno sa građanima, odnosno mjesnim zajednicama u okviru svoje nadležnosti i u saradnji sa odgovarajućim institucijama osigura potpunu bezbjednost na području svoje općine. Unaprijeđenje bezbjednosno-sigurnosne situacije u Općini treba biti usmjerena na sva područja (saobraćaj, u kvartovima stanovanja, na sportsko-kulturnim manifestacijama, u ugostiteljskim objektima i sl.).

Nephodno je nastaviti stvaranje ambijenta sigurnog i bezbjednog za život i rad građana. Nastaviće se izgradnja struktura - jedinica CZ i povjerenika na područjima mjesnih zajednica i njihovim daljim opremanjem. Isto tako, jačanjem saradnje sa ustanovama i udruženjima od značaja za sistem zaštite i spašavanja (policija, crveni križ, gorska služba spašavanja, radio amateri i dr.), kao i izradom planske dokumentacije, urediti u potpunosti vodotoke, sanaciju klizišta, uništiti opasna i ubojita sredstva i dr.

Za suprostavljanje svim oblicima delikvencije potrebno je daljnje poduzimanje kontinuiranih opštih preventivnih akcija, naročito putem prisustva policije na ulicama, kontrole ugostiteljskih objekata, promocije i osiguranja kvalitetnog korištenja slobodnog vremena za mlade, uspostaviti partnerstvo sa civilnim društvom i dr.

Posebni cilj 2.2.

Poboljšanje, ravnomjeran raspored dostupnosti društvene infrastrukture

Poboljšanje društvene infrastrukture odnosi se na rekonstrukciju, izgradnju i modernizaciju fizičkih struktura – objekata društvene infrastrukture (obrazovanja, zdravstva, kulture, sporta i rekreacije, socijalne zaštite), obrazovanje ljudskih resursa, te ravnomjernu dostupnost objekata društvene infrastrukture svim stanovnicima Općine.

U tom smislu Općina će posebnu pažnju posvetiti rekonstrukciji i izgradnji objekata obrazovanja u cilju ravnomjerne raspoređenosti na cijelom području Općine i dostupnosti

svim stanovnicima pod jednakim uvjetima. Dostizanje nivoa standarda, tehničke opremljenosti i uslova rada obdaništa, osnovnih i srednjih škola treba da bude ujednačeno na cijelom području Općine Ilidža. Izgradnja škole u MZ Stup II na lokaciji predviđenoj Regulacionim planom je prioritet.

Stanovništvo Općine je sa svojim karakteristikama (trend rasta, vitalnost, starosna struktura, radno aktivno stanovništvo) sigurno ključni faktor i akter razvoja lokalne zajednice. Zato je obrazovanje i sticanje znanja, cjeloživotno učenje svakog čovjeka imperativ u napretku lokalne zajednice. Svaka lokalna ekonomija i njen strateški razvoj zavisi od kvaliteta ljudskih resursa, koji predstavljaju primarni faktor razvoja. Savremene ekonomske teorije razvoja stavljaju u fokus čovjeka kao endogenog faktora razvoja, postavke nove ekonomije temelje se na znanju, u kojoj tajna uspjeha leži u obimu u kojem znanje, tehnologija i inovacije utiču na proizvodnju roba i usluga. Zato je obrazovanje ljudskih resursa ključno za ljudski napredak. Svrha obrazovanja se smatra mnogo širom od jednostavnog razvoja vještina koje će povećati ekonomski rast.

Zdravstvena zaštita stanovništva Općine Ilidža provodiće se na načelima sveobuhvatnosti, kontinuiranosti, dostupnosti i cjelovitog pristupa primarne zdravstvene zaštite. Prije svega osiguraće se smanjenje nejednakosti u njenoj dostupnosti i omogućiti kontinuitet zdravstvene zaštite prema potrebama lokalne zajednice kao i uključivanje lokalne zajednice u brizi za zdravlje i prepoznavanje faktora iz lokalne zajednice koji utiču na zdravlje stanovništva. Posebna pažnja posvetiće se preventivnom zdravlju, kada svaki čovjek preuzima odgovornost za vlastito zdravlje, zaštita zdravlja mladih ljudi, zdravlju na radu, boračkoj populaciji kao i zdravom starenju (organizovanje seminara, promocijom zdravih aktivnih stilova života, obrazovanjem o značaju prehrane za zdravlje itd). Utjecaj zdravlja na mogućnosti razvoja zemlje je nedvojbjen te razvijenost zdravstvenog sistema predstavlja jedan od faktora konkurentnosti privrede.

Unaprijeđenje rada i razvoja kulturnih institucija i manifestacija doprinosi ukupnom razvoju i prepoznatljivosti Općine u užoj i široj regiji. Djelatnost kulture i kulturne manifestacije su komplementarne razvoju turizma i teže što većem okupljanju i interesu posjetilaca i stanovništva na području Općine. Jačaće se infrastruktura u kulturi uz sistemsko poticanje kulturnog života i stvaralaštva.

Posebni cilj 2.3.

Razvoj univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog, sportsko – rekreativnog centra i modernih rezidencijalnih zona

Općina Ilidža, prema potencijalima kojima raspolaže, će postati vrhunski univerzitetski, zdravstveno - rehabilitacioni i sportsko - rekreativni centar sa multidisciplinarnim sadržajima konkurentan u cijeloj regiji.

Razvoj visokog obrazovanja odvijać se u dva pravca. Jedan pravac je unaprijeđivanje postojećih kapaciteta internacionalnih studija, a drugi otvaranje novih visokoobrazovnih naučno-istraživačkih institucija na području Općine, što će Općinu Ilidža profilirati kao međunarodni edukativni centar. Naučna istraživanja, praćenje efiksanosti i evaluacija kvaliteta visokoškolske nastave, odnosno programa, procesa i rezultata nastave doprinosi razvoju univerzitetskog centra.

Općina Ilidža, koja je prije više od stoljeća prepoznata kao mjesto za liječenje, odmor i rekreaciju, kao i turizam, s obzirom na kulturno-historijsko naslijeđe, bogate resurse (pitke, mineralne i termomineralne vode), razviće se u snažan zdravstveno-rehabilitacioni centar u regiji. To će se postići kategorizacijom, funkcionalnošću, podizanjem nivoa visoko-kvalitetnih zdravstvenih usluga, umrežavanjem sa drugim centrima u regiji itd.

Prirodna bogatstva područja Ilidže značajno doprinose razvoju sporta i rekreacije i sportskih aktivnosti svih nivoa, posebno vrhunskog sporta. Uređenje sportskih terena i sadržaja na cijelom području i uvažavanjem i promocijom sporta kao javnog interesa doprinosi da Ilidža postane prepoznatljiv sportsko-rekreativni centar. Isto tako, sportski kapaciteti i njihov nivo opremljenosti čine Općinu konkurentnom u ovoj oblasti. Sport treba da je dostupan svakom stanovniku Općine i za sve dobne uzraste.

Realizacijom projekta Nova Ilidža Općina postaje atraktivno mjesto za život, stanovanje visokog kvaliteta, rad, rekreaciju, slobodno vrijeme. Takav jedinstven koncept pozicionira Ilidžu kao mjesto ugodnog življenja u užoj i široj regiji.

Opći cilj 3

Posebni cilj 3.1.

Zaštita i unaprijeđenje stanja okoliša

Unaprijeđenje i zaštita okoliša na teritoriji Općine Ilidža je aktivnost od krucijalnog značaja za stanovnike lokalne zajednice, jer su građani ti koji u slučaju ugrožavanja stanja okoliša najviše trpe. Ugrožavanje stanja okoliša (ili nedostatak programa unaprijeđenja tog stanja koje je već narušeno) dovodi do negativnog uticaja na zdravlje i kvaliteta života ali i do negativnih socioekonomskih posljedica za stanovništvo.

Stanje okoliša na teritoriji Općine Ilidža također ima značajan direktan uticaj na ekonomski razvoj Općine, ali i na socijalni status stanovništva, posebno uzevši u obzir činjenicu da prema svim parametrima Općina Ilidža ostvaruje najbolje rezultate u sektoru turizma u poređenju sa ostalim općinama Kantona Sarajevo, ali i šire Sarajevske metropolitanske regije. Povezanost stanja i očuvanosti okoliša, mogućnosti razvoja turizma i sektora uslužnih djelatnosti i socijalnog statusa lokalnog stanovništva je neupitna i već dokazana u regionalnim i evropskom kontekstu. Zaštita i unaprijeđenje okoliša će se u ovom kontekstu fokusirati na unaprijeđenje kvaliteta zraka (posebno u zimskim mjesecima), unaprijeđenje stanja vodotokova kroz teritoriju općine Ilidža, unaprijeđenje upravljanja otpadom, unaprijeđenje upravljanja zemljištem, povećanje svijesti građana o čistom okolišu kao resursu za razvoj općine, te aktivno uključivanje građana u zajedničke projekte Općine (participacija, komunikacija, koordinacija i inkluzija svih građana u aktivnosti zaštite okoliša na lokalnom nivou).

Posebni cilj 3.2.

Ekonomska valorizacija prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa

Očigledno i dokazano, najpogubniji vid zaštite prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa je pasivna zaštita u smislu proklamiranja zaštite, a potom prepuštanju istog zaboravu, zubu vremena i više ili manje savjesnim posjetiteljima. Upravo zbog tog anahronog koncepta zaštite mnogi objekti i lokaliteti kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa već decenijama propadaju i gube svoju vrijednost, a neki su i u potpunosti devastirani. Općina Ilidža će definirati ključne potencijale koji se pravilnom društvenom i ekonomskom valorizacijom mogu staviti u funkciju razvoja turizma i pratećih uslužnih djelatnosti, uz naglašeni koncept zaštite prilikom korištenja, te na taj način osigurati održivost razvojnih resursa Općine, koji će omogućiti brži razvoj turizma kao jednog od značajnih sektora.

Posebni cilj 3.3.

Smanjenje uticaja prirodnih nepogoda na materijalne i ljudske gubitke (plavljenje naseljenih područja i klizišta)

Jedna od ključnih problema sa kojim se stanovništvo Općine Ilidža susreće su veoma česte poplave, koje za posljedicu najčešće imaju materijalne štete i zaustavljanje uobičajenih društvenih i ekonomskih tokova. Iako za rješavanje ove problematike stvarne operativne nadležnosti su na višim nivoima vlasti (Kantona, FBiH), Općina Ilidža izražava spremnost, da aktivno, skupa sa građanima ugroženih područja ublaži negativne uticaje prirodnih nepogoda, ali i da sa višim nivoima vlasti i međunarodnim organizacijama pokuša sistemski riješiti ovaj problem od krucijalnog značaja za mnogobrojne stanovnike Ilidže.

Posebni cilj 3.4.

Unaprijeđenje kvaliteta infrastrukture i komunalnih usluga

Mnogobrojni okolinski problemi, koji također utiču i na zdravlje i kvalitet života stanovnika Općine Ilidža, proističu ili iz nedovoljne razvijenosti infrastrukture (prije svega se odnosi na vodovodnu i kanalizacionu mrežu) ili na neadekvatno upravljanje komunalnim djelatnostima (vodosnabdijevanje, odvod i prečišćavanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, održavanje zelenih površina, šetnica, aleja).

Izvor: Općina Ilidža

7. NAČINI OSTVARENJA I POKAZATELJI USPJEŠNOSTI

Načini ostvarenja predstavljaju aktivnosti, odnosno korake koje je potrebno poduzeti kako bi se posebni cilj ostvario, a ostvarenjem posebnog cilja doprinijelo ostvarenju općeg cilja pa tako i približilo ostvarenju uspostavljane vizije.

Na razini svakog posebnog cilja i njegovih načina ostvarenja uspostavljaju se pokazatelji uspješnosti. Pokazatelje uspješnosti dijelimo na pokazatelje rezultata (output) i pokazatelje učinka (outcome). Na razini načina ostvarenja definiraju se mjerljivi i specifični pokazatelji rezultata (output), dok se za posebne ciljeve, jednako tako, definiraju pokazatelji učinka (outcome), koji nam pokazuju kakav će učinak imati ostvarenje posebnog cilja. Pokazatelji uspješnosti vrlo su bitni u strateškom planiranju, jer se putem njih određuju ciljane vrijednosti koje Općina želi doseći u sljedeće tri godine. Također olakšavaju praćenje i vrednovanje provedbe realizacije strateškog plana.

Nakon što su definirani opći i posebni ciljevi, te njihovi načini ostvarenja, kako što je već navedeno, za svaki pojedini način ostvarenja, ali i posebni cilj neophodno je, kako bi se osigurao učinkovit sustava praćenja i evaluacije provedbe istih, definirati mjerljive pokazatelje rezultata. Pokazatelji rezultata ukazuju na željene promjene kroz trogodišnje razdoblje.

7.1. Pokazatelji uspješnosti Općeg cilja 1

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	1 Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma i kreativne ekonomije						
Posebni cilj	1.1. Dinamiziranje ekonomskog razvoja						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
1.1.1. Poboljšanje poslovnog okruženja	1.1.1.1. Broj izdatih građevinskih dozvola	Jedan od načina ostvarenja cilja je provedba projekata koji imaju za cilj skraćanje procedure u građenju	Broj				
	1.1.1.2. Smanjenje broja dana potrebnih za izdavanje građevinskih dozvola		Broj				
	1.1.1.3. Broj izdatih registracija	Skraćenjem procedure u registrowanju novih biznisa utjecat će se na privlačenje investicija i poboljšanje poslovnog okruženja što će se manifestirati kroz broj izdanih registracija	Broj				
	1.1.1.4. Broj održanih edukacija	Jače povezivanje s univerzitetima i školama na razvoju novih obrazovnih programa za poduzetnike rezultirat će povećanjem broja održanih edukacija i utjecat na povećanje obrazovanosti poduzetnika	Broj				
	1.1.1.5. Broj projekata saradnje	Umrežavanje poduzetnika na lokalnom, regionalnom i međunarodnom nivou putem raznih projekata saradnje, razmjene ljudi i transfera znanja	Broj				

1.1.2. Razvoj poslovno – poduzetničke infrastrukture	1.1.2.1. Broj novih infrastrukturnih ulaganja	Ulaganja u fizičku infrastrukturu od značaja za poslovanje privrednih subjekata	Broj				
1.1.3. Razvoj privrednih/poslovnih zona	1.1.3.1. Povećanje broja poduzetnika u poslovnim zonama	Razvojem poslovnih zona , olakšavanjem poslovanja poduzetnika unutar zona smanjenjem troškova poslovanja rezultirat će povećanjem broja poduzetnika unutar zona	Broj (kumulativ)				
1.1.4. Institucionalna podrška razvoju poduzetništva	1.1.4.1. Broj poduzetnika kojima je pružena tehnička pomoć	Tehnička podrška poduzetnicima u pripremi i izradi projekata za dostupne izvore finansiranja	Broj				
	1.1.4.2. Broj novozaposlenih osoba	Pružanje pomoći kroz subvencioniranje novog zapošljavanja na području Općine	Broj				
	1.1.4.3. Povećanje broja volontera	Poticanje poduzetništva provedbom projekta volontiranja kojim se omogućava osposobljavanje radne snage za potrebe tržišta	Broj (kumulativ)				
	1.1.4.4. Broj realiziranih kredita	Povećanje broja kreditih linija sa povoljnim kamatnim stopama dostupnih poduzetnicima, te povećanje raznovrsnosti financijskih podrški	Broj				
1.1.5. Partnerstvo sa svim interesnim grupama	1.1.5.1. Povećanje broja projekata	Provedba programa JPP – a u oblasti privrede	Broj (kumulativ)				

1.1.6. Privlačenje investicija	1.1.6.1. Broj investicija	Izrada/poboljšanje postojećeg vodiča za investiciona ulaganja rezultirat će povećanim brojem zainteresiranih investitora, tj.povećanim obimom investicija na području Općine	Broj				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)	Definicija		Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
Povećanje postotnog udjela zaposlenosti u ukupnom broju radno sposobnog stanovništva	Stvaranje dobrog poslovnog (ekonomskog) okruženja daje sigurnost investitorima (domaćim i stranim) i doprinosi povećanju zaposlenosti. Povećanje se iskazuje u postotku , a u odnosu na postotni udio u prethodnoj godini (indeks).		%				

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	1 Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma i kreativne ekonomije						
Posebni cilj	1.2. Unaprjeđenje konkurentnosti						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
1.2.1. Jačanje klsterskih inicijativa	1.2.1.1. Povećanje broja umreženih privrednih subjekata	Jačanje klastera moguće je ostvariti umrežavanjem čime bi se povećala produktivnost i obim izvoza	Broj (kumulativ)				
	1.2.1.2. Povećanje broja klsterskih poduzeća	Na povećanje broja klastera trebali bi utjecati programi jačanja znanja i vještina za razvoj klastera	Broj (kumulativ)				
1.2.2. Primjena znanja, inovacija i novih tehnologija u privredi	1.2.2.1. Povećanje broja korisnika programa tehničke kulture	Provedba programa tehnoloških i poduzetničkih znanja kroz sve nivoe i oblike obrazovanja s ciljem stvaranja konkurentnije privrede	Broj				
	1.2.2.2. Povećanje broja djece u obrazovnim programima tehničke kulture u školama		Broj				
	1.2.2.3. Povećanje broja polaznika programa poduzetničke edukacije		Broj				
	1.2.2.4. Povećanje broja diplomiranih studenata tehničkih fakulteta		Broj				

	1.2.2.5. Postotna realizacija projekta osnivanja naučno – tehnološkog parka	Razvoj novih tehnologija i njihov transfer prema privredi	%				
1.2.3. Edukacija i informisanje iz oblasti poslovnog okruženja	1.2.3.1. Povećanje broja organiziranih poduzetničkih edukacija	Organizacija i provedba edukacija iz oblasti poslovnog okruženja	Broj				
1.2.4. Povećanje produktivnosti	1.2.4.1. Povećanje broja poduzeća s ostvarenom većom produktivnosti	Ostvarenje veće produktivnosti u odnosu na prethodnu godinu	Broj				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
Postotno povećanje BDP-a Općine		Konkurentnost se definira kao sposobnost privrede da ostvaruje odgovarajući ekonomski rast, odnosno odgovarajući nivo produktivnosti u ostvarenju bruto domaćeg proizvoda (BDP) na bazi upotrebe raspoloživih resursa. Povećanje se iskazuje u postotku , a u odnosu na BDP ostvaren u prethodnoj godini (indeks).	%				

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	1 Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma i kreativne ekonomije						
Posebni cilj	1.3. Turizam kao poluga razvoja						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
1.3.1. Unaprjeđenje upravljanja postojećim turističkim kapacitetima	1.3.1.1. Povećanje obrazovanih kadrova	Jačanje kadrova za upravljanje turističkim razvojem	Broj				
1.3.2. Razvoj turističke infrastrukture	1.3.2.1. Postotna realizacija projekta izgradnje uspinjače „Hrasnica – Igman“	Realizacija ukupnog projekta, od izrade projektne dokumentacije do stavljanja u funkciju uspinjače	%				
1.3.3. Formiranje klastera u turizmu	1.3.3.1. Povećanje broja učesnika u klasteru	Osnivanje klastera s ciljem stvaranja kvalitetnije ponude i promocije, te boljeg pozicioniranja Općine u turističkoj ponudi uže i šire regije	Broj				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
Povećanje broja posjetilaca		Razvoj turističke infrastrukture, razvoj kvalitetnog kadra te jačanje turističke ponude rezultirat će u konačnici povećanjem broja turista na području Općine što je jedan od osnovnih pokazatelja razvoja turističke djelatnosti nekog područja	Broj				

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	1 Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma i kreativne ekonomije						
Posebni cilj	1.4. Podrška razvoju poljoprivrede						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
1.4.1. Unaprjeđenje korištenja poljoprivrednog zemljišta	1.4.1.1. Povećanje broja educiranih i certificiranih poljoprivrednih proizvođača	Provedba edukativnih aktivnosti i programa poljoprivrednih proizvođača s ciljem unaprjeđenja poljoprivredne proizvodnje i kvalitete poljoprivrednih proizvoda	Broj				
1.4.2. Stimulisanje primarne poljoprivredne proizvodnje	1.4.2.1. Povećanje broja korisnika poticajnih sredstava	Stimuliranje poljoprivredne proizvodnje osiguranjem poticajnih sredstava s ciljem povećanja zainteresiranosti i povećanjem poljoprivrednih proizvođača	Broj				
	1.4.2.2. Povećanje broja zadruga	Pružanje podrške razvoju zadrugarstvu s ciljem jačanja poljoprivrednih proizvođača i lakšeg plasmana proizvoda na tržište s manjim troškovima većom konkurentnosti	Broj				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
Povećanje broja poljoprivrednih proizvođača		Osiguranjem poticajnih sredstava, educiranjem i jačanjem svijesti o prednostima zadrugarstva utječe se na povećanje zainteresiranosti za poljoprivrednu proizvodnju	Broj				

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	1 Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma i kreativne ekonomije						
Posebni cilj	1.5. Razvoj kreativne ekonomije						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
1.5.1. Podrška razvoju kreativne ekonomije	1.5.1.1. Povećanje broja poslovnih subjekata u oblasti kreativne ekonomije	Provedba programa razvoja poduzetništva na osnovu kulturnog i umjetničkog stvaralaštva uz upotrebu znanja, novih tehnologija i inovacija s ciljem stvaranja povoljnijeg okruženja za razvoj kreativne ekonomije	Broj				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
Povećanje broja zaposlenih u djelatnostima kreativne ekonomije		Javnom podrškom, podizanjem nivoa svijesti o važnosti kreativne ekonomije, te provedbom raznih programa s ciljem poticanja kreativne ekonomije utječe se na povećanje broja poslovnih subjekata kao i broja zaposlenih osoba u djelatnostima kreativne ekonomije	Broj				

7.2. Pokazatelji uspješnosti Općeg cilja 2

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	2 Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine, te tako dostupna svim stanovnicima, uz pozicioniranje Iliđe kao vrhunskog univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog i sportsko – rekreativnog centra						
Posebni cilj	2.1. Održiv društveni razvoj						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
2.1.1. Promovisanje socijalne zaštite u socijalnu uključenost	2.1.1.1. Broj izrađenih evidencije	Stvaranje evidencija za davanje potpune socijalne slike Općine – potpuna evidencija korisnika zaštite, evidencija potreba za socijalnom zaštitom, evidencija osoba koje su u riziku od siromaštva, evidencija socijalno osjetljivih osoba koje mogu/nemogu pristupiti tržištu rada. Nakon izrađenih evidencija, iste je potrebno kontinuirano nadopunjavati i provjeravati postojeće podatke u narednim godinama	Broj				
	2.1.1.2. Broj provedenih programa socijalne uključenosti	Organiziranje i provedba programa s ciljem povećanja socijalne uključenosti pojedinih ugroženih socijalnih grupa – osobe s posebnim potrebama, osobe treće životne dobi, socijalno osjetljive osobe, mlade osobe bez radnog iskustva, boračka populacija itd., te programa doškolovanja i prekvalifikacije „ranjivih“ grupa, programa podrške samozapošljavanju i drugo	Broj				

2.1.2. Jačanje standarda socijalnih usluga	2.1.2.1. Broj polaznika formiranog centra za stručno osposobljavanje kadrova u socijalnoj zaštiti	S ciljem unaprijeđenja standarda socijalnih usluga osniva se Centar za stručno osposobljavanje kadrova	Broj				
	2.1.2.2. Broj provedenih programa	Provedba programa s ciljem poboljšanja kvalitete života pojedinih grupa – starijih i nemoćnih osoba, ovisnika i njihovh porodica, djece i mladih itd.	Broj				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
Povećanje broja zaposlenih socijalno isključenih i ugroženih osoba		Cilj ulaganja u poboljšanje standarda socijalnih usluga, te organiziranja i provedbe brojnih programa pomoći ugroženim grupama ljudi, omogućava se njihova bolja afirmacija u društvo i povećanje njihove socijalne uključenosti, te u konačnici njihovo zaposlenje i izlazak iz evidencija socijalno ugroženih	Broj (kumulativ)				

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	2 Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine, te tako dostupna svim stanovnicima, uz pozicioniranje Iliđe kao vrhunskog univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog i sportsko – rekreativnog centra						
Posebni cilj	2.2. Poboljšanje, ravnomjeran raspored dostupnosti društvene infrastrukture						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
2.2.1. Dostizanje nivoa standarda, tehničke opremljenosti i uslova rada osnovnih i srednjih škola	2.2.1.1. Postotna realizacija izgradnje osnovne škole	Realizacija projekta izgradnje VII osnovne škole Blažuj pratit će se kroz postotnu realizaciju	%				
	2.2.1.2. Broj rekonstruiranih i moderniziranih objekata škola	Rekonstrukcija i sanacijski radovi na objektima škola na području Općine s ciljem poboljšanja uslova obrazovanja i rada	Broj				
	2.2.1.3. Broj opremljenih škola informatičkom opremom	Provedba programa tehničkog opremanja škola i informatizacija škola s ciljem poboljšanja uslova i informatizacije u obrazovanju	Broj				
2.2.2. Ravnomjerna dostupnost primarne zdravstvene zaštite	2.2.2.1. Broj rekonstruiranih i moderniziranih objekata primarne zaštite	Rekonstrukcija i sanacijski radovi na objektima primarne zdravstvene zaštite na području Općine s ciljem poboljšanja zdravstvenih usluga	Broj				
	2.2.2.2. Broj stanovnika po timu porodične medicine	Cilj je ostvariti bolju i ravnomjerniju dostupnost primarne zdravstvene zaštite uvođenjem većeg broja timova ili kroz raspodjelu među postojećima kako bi opseg koji obuhvaćaju bio ravnomjerniji	Broj				

2.2.3. Unaprjeđenje kulturnih institucija i manifestacija	2.2.3.1. Broj opremljenih kulturnih objekata	Rekonstrukcija, opremanje i izgradnja objekata kulture i prostora za kulturu s ciljem unaprjeđenja standarda kulturnih djelatnosti i kulturnog života u mjesnim zajednicama	Broj				
	2.2.3.2. Broj organiziranih i održanih kulturnih manifestacija	Provedba programa kulturnih aktivnosti	Broj				
	2.2.3.3. Povećanje broja polaznika organiziranih edukacijskih programa	Provedba programa edukacije i motivisanje građana, posebno mladih za učešće u kulturnom životu Općine	Broj				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)	Definicija		Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja društvene infrastrukture	Poboljšanje društvene infrastrukture odnosi se na rekonstrukciju, izgradnju i modernizaciju fizičkih struktura – objekata društvene infrastrukture (obrazovanja, zdravlja, kulture, sporta i rekreacije, socijalne zaštite), obrazovanje ljudskih resursa, te ravnomjernu dostupnost objekata društvene infrastrukture svim stanovnicima Općine. Ostvarenje navedenog će se realizirati ostvarenjem svih planiranih projekata za trogodišnje razdoblje, a pratit će se kroz postotnu realizaciju na godišnjoj razini.		% (kumulativ)				

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	2 Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine, te tako dostupna svim stanovnicima, uz pozicioniranje Iliđe kao vrhunskog univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog i sportsko – rekreativnog centra						
Posebni cilj	2.3. Razvoj univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog, sportsko – rekreativnog centra i modernih rezidencijalnih zona						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
2.3.1. Podrška daljem razvoju centra visokodiferenciranih internacionalnih studija	2.3.1.1. Povećan broj studenata	Provedba programa podrške razvoju postojećih visokoobrazovanih institucija ima za cilj povećati zainteresiranost za visokim obrazovanjem čije se ostvarenje ogleda kroz povećanje broja studenata	Broj				
2.3.2. Unaprjeđenje uslova za pružanje visoko – kvalitetnih zdravstvenih usluga	2.3.2.1. Povećanje broja obnovljenih objekata	Obnova i modernizacija kapaciteta zdravstveno – rehabilitacionih i rekreativnih kapaciteta s ciljem povećanja standarda zdravstveno – rehabilitacionih kapaciteta	Broj				
	2.3.2.2. Povećanje broja zdravstvenih i stručnih kadrova	Obezbjedeđenje nedostajućih visokostručnih kadrova u oblasti zdravstvenih i rehabilitacionih usluga	Broj				
2.3.3. Razvoj sportske infrastrukture i sporta kao javnog interesa	2.3.3.1. Povećanje broja obnovljenih i novoizgrađenih sportskih objekata i ploha	Obnova, izgradnja i opremanje odgovarajuće sportske infrastrukture	Broj				

	2.3.3.2. Povećanje broja organiziranih sportskih manifestacija	Većim brojem organiziranih međunarodnih i domaćih sportskih manifestacija nastoji se utjecat na povećanje turističke ponude te jačanje povezanosti turizma i sporta	Broj				
	2.3.3.3. Povećanje broja rekreativaca	Promocijom pokreta „Sport za sve“ nastoji se probuditi svijest o značenju sporta	Broj				
	2.3.3.4. Metri uređenih biciklističkih staza i šetnica	Uređenje biciklističkih staza	Metri				
	2.3.3.5. Povećanje broja organiziranih programa	Razvoj vrhunskog sporta primjenom modela javno – privatno – partnerstvo u sportu	Broj				
	2.3.3.6. Postotna realizacija projekta „Park Sportova“ Ilidža	Realizacija ukupnog projekta, od izrade projektne dokumentacije do stavljanja u funkciju Parka	%				
	2.3.3.7. Postotna realizacija projekta „Sportsko – rekreativni centar Hrasnica“	Realizacija ukupnog projekta, od izrade projektne dokumentacije do stavljanja u funkciju Centra	%				
2.3.4. Razvoj modernih rezidencijalnih zona	2.3.4.1. Postotna realizacija projekta „Rajonski Centar – Nova Ilidža“	Realizacija ukupnog projekta, od izrade projektne dokumentacije do stavljanja u funkciju Centra	%				

	2.3.4.2. Postotna realizacija projekta „Rezidencijalno stanovanje – Vrtovi Riverine“	Realizacija ukupnog projekta, od izrade projektne dokumentacije do stavljanja stambenih jedinica u funkciju	%				
	2.3.4.3. Postotna realizacija projekta „Nova Ilidža“	Realizacija ukupnog projekta, od izrade projektne dokumentacije do stavljanja u funkciju	%				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
Postotna realizacija svih planiranih projekata		S obzirom na potencijale kojima raspolaže, Općina će ostvarenjem svih planiranih projekata postati vrhunski univerzitetski, zdravstveno - rehabilitacioni i sportsko - rekreativni centar sa multidisciplinarnim sadržajima konkurentan u cijeloj regiji. Ostvarenje navedenog će se realizirati ostvarenjem svih planiranih projekata za trogodišnje razdoblje, a pratit će se kroz postotnu realizaciju na godišnjoj razini.	% (kumulativ)				

7.3. Pokazatelji uspješnosti Općeg cilja 3

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	3 Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Ilidža uz razvijenu saobraćajnu u komunalnu infrastrukturu, i stvoriti osnov za pravilnu ekonomsku i okolinski prihvatljivu valorizaciju prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa i očuvanje prepoznatljivog ambijenta						
Posebni cilj	3.1. Zaštita i unaprjeđenje stanja okoliša						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
3.1.1. Unaprjeđenje kvaliteta zraka	3.1.1.1. Broj zasađenog zaštitnog bilja uz saobraćajnice	Uspostavljanje zelenih pojava uz saobraćajnice, izrada elaborata, sadnja zaštitnog bilja i održavanje s ciljem unaprijeđenja kvaliteta zraka, smanjenja buke i pozitivnog vizualnog efekta	Broj				
	3.1.1.2. Broj postavljenih displeja	Postavljanje displeja za prikaz vrijednosti kvaliteta zraka na centralnim lokacijama s ciljem unaprijeđenja kvalitete zraka i podizanja svijesti stanovništva	Broj				
	3.1.1.3. Broj izgrađenih kružnih tokova na prometnim raskrsnicama	Povećanje propulzivnosti saobraćajnica	Broj				
	3.1.1.4. Kilometri izgrađene gasne mreže	Dovršetak gasifikacije Općine s ciljem prelaska što većeg broja velikih potrošača sa čvrstih i tečnih goriva na gas	Km				

	3.1.1.5. Povećanje broja novih korisnika prirodnog gasa	Destimulacija korištenja uglja i mazuta za zagrijavanje stanova, javnih objekata i industrijskih postrojenja	Broj (kumulativ)				
3.1.2. Unaprjeđenje stanja vodotoka	3.1.2.1. Kilometri očišćenih vodoookova	Redovno, a i po potrebi, čišćenje regulisanih, kao i neregulisanih dijelova vodotoka od otpada, nanosa i rastinja kako bi se obezbijedio bolji proticaj u vodotocima – na god. razini	Km				
	3.1.2.2. Površina uređenog područja oko korita rijeke Željeznice	Provedba aktivnosti uređenja područja oko korita rijeke – pretvaranje područja u turistički resurs Opine	Km ²				
3.1.3. Unaprjeđenje upravljanja otpadom	3.1.3.1. Povećanje udjela stanovništva obuhvaćenog organiziranim odvozom otpada	Obezbijediti potpunu pokrivenost Općine sistemom odvoza otpada – i urbani i ruralni dio	% udio				
	3.1.3.2. Površina održavanih javnih površina	Provedba aktivnosti čišćenja javnih površina što se odnosi na redovno održavanje i održavanje u sezonskim akcijama	m ²				
	3.1.3.3. Povećanje broja lokaliteta na kojima se otpad selektivno odlaže	Uspostava i unaprjeđenje sistema selektivnog prikupljanja otpada	Broj (kumulativ)				
3.1.4. Unaprjeđenje upravljanja zemljištem	3.1.4.1. Broj uklonjenih bespravno sagrađenih objekata i saniranih lokaliteta	Sprovođenje mjera sankcioniranja bespravne gradnje s ciljem racionalnijeg upravljanja zemljištem, smanjenja negativnog utjecaja na okoliš (prirodu i ekosisteme) i očuvanje razvojnih resursa	Broj				

	3.1.4.2. Povećanje površine pod plastenicima	Izrada i realizacija programa podizanja plastenika s ciljem racionalnijeg upravljanja zemljištem i povećanja životnog standarda ruralnog stanovništva	m ² (kumulativ)				
	3.1.4.3. Povećanje površine pošumljenog zemljišta	Provedba aktivnosti pošumljavanja zemljišta s ciljem očuvanja prirodnih resursa i smanjenja negativnog uticaja na okoliš	m ² (kumulativ)				
	3.1.4.4. Povećanje deminirane površine	Dminiranje preostalog šumskog i ostalog zemljišta – racionalno upravljanje zemljištem i unaprjeđenje kvalitete života i sigurnosti stanovništva	m ² (kumulativ)				
	3.1.4.5. Povećanje uređenih parkovskih površina	Navedeno se odnosi na novo uređene parkovske površine kao i na sanaciju već postojećih i zapuštenih	m ² (kumulativ)				
	3.1.4.6. Povećanje dužine drvoreda i aleja	Podizanje novih drvoreda i aleja ili sanacija već postojećih i zapuštenih	Km (kumulativ)				
3.1.5. Povećanje svijesti građana o čistom okolišu kao resursu za razvoj Općine, te aktivno uključivanje građana u zajedničke projekte Općine, sanacija i stavljanje u funkciju devastiranih privatnih i društvenih poslovnih objekata,	3.1.5.1. Povećanje broja provedenih medijskih kampanja	Provođenje medijskih kampanja o ispravnom loženju, korištenju odgovarajuće vrste goriva i peći, korištenju termoizolacije, pravilnom odlaganju krutog otpada i zabrani spaljivanja otpada, uređenju obala vodotokova i zabranama odlaganja otpada uz vodotokove, racionalnoj upotrebi zemljišta, zabrani bespravne gradnje i drugo, a s ciljem unaprijeđenja stanja	Broj (kumulativ)				

te unaprjeđenje održavanja parkova i zelenih površina		okoliša i upravljanja otpadom, te poboljšanja životnih uslova i standarda stanovništva					
	3.1.5.2. Povećanje broja škola u kojima su provedene edukativne aktivnosti	Provedba edukativnih aktivnosti za učenike osnovnih i srednjih škola o upravljanju otpadom i reciklaži, zaštiti vodotokova, korištenju zemljišta i drugo	Broj (kumulativ)				
3.1.6. Povećanje energetske efikasnosti objekata javne namjene i domaćinstava	3.1.6.1. Povećanje broja energetski certificiranih objekata	Implementacija zakonodavnog okvira energetske efikasnosti na nivou Kantona Sarajevo s ciljem što većeg broja energetski certificiranih javnih i privrednih (komercijalnih) objekata	Broj (kumulativ)				
	3.1.6.2. Broj korisnika sredstava programa energetske efikasnosti	Provedba programa energetske efikasnosti – sufinanciranje utopljavanja objekata i unaprijeđenja sistema grijanja	Broj				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
Postotna realizacija svih planiranih projekata u oblasti zaštite i unaprijeđenja stanja okoliša		Provedba aktivnosti s ciljem zaštite i unaprijeđenja stanja i očuvanosti okoliša, te mogućnosti razvoja turizma i sektora uslužnih djelatnosti i socijalnog statusa lokalnog stanovništva kao direktno povezanih sastavnica ekonomskog razvoja područja na koje utiče stanje okoliša	% (kumulativ)				

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	3 Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Ilidža uz razvijenu saobraćajnu u komunalnu infrastrukturu, i stvoriti osnov za pravilnu ekonomsku i okolinski prihvatljivu valorizaciju prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa i očuvanje prepoznatljivog ambijenta						
Posebni cilj	3.2. Ekonomska valorizacija prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
3.2.1. Ekonomski valorizirati i staviti u funkciju razvoja prirodno i kulturno – historijsko naslijeđe, te izdašne prirodne resurse Općine, uzimajući u obzir aspekte održivosti i očuvanja okoliša	3.2.1.1. Povećanje broja lokaliteta i objekata koji su sanirani	Sanacija, konzervacija ili restauracija kulturno – historijskih dobara s ciljem očuvanja kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa i stavljanja u funkciju razvoja turizma i pratećih djelatnosti	Broj (kumulativ)				
	3.2.1.2. Povećanje dužine pješačkih i sportsko – rekreativnih staza	Izgradnja novih, sanacija postojećih i obilježavanje pješačkih i sportsko – rekreativnih staza (uključivo i biciklističke staze)	Km (kumulativ)				
	3.2.1.3. Broj specifičnih projekata izvedenih na najatraktivnijim lokalitetima	Valorizacija lokaliteta Vrela Bosne i okoline, Velike Aleje, Stojčevca, planine Igman itd. kroz specifične projekte za različite lokalitete	Broj				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
Povećanje ukupnog broja valoriziranih resursa		Valorizacija prirodnog i kulturnog naslijeđa u okviru poboljšanja turističke ponude i ukupnog ekonomskog razvoja Općine	Broj (kumulativ)				

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	3 Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Ilidža uz razvijenu saobraćajnu u komunalnu infrastrukturu, i stvoriti osnov za pravilnu ekonomsku i okolinski prihvatljivu valorizaciju prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa i očuvanje prepoznatljivog ambijenta						
Posebni cilj	3.3. Smanjenje uticaja prirodnih nepogoda na materijalne i ljudske gubitke (plavljenje naseljenih područja i klizišta)						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
3.3.1. Smanjiti uticaj prirodnih nepogoda na građane kroz projekte koji naglašavaju aktivno učešće kako Općine tako i samih građana ali i viših nivoa vlasti	3.3.1.1. Broj organiziranih akcija	Provedba zajedničkih projekata (Općine i stanovništva) na pročišćavanju vodotokova – na godišnjoj razini	Broj				
	3.3.1.2. Povećanje dužine novoizgrađene oborinske kanalizacije	Izgradnja sistema fekalne i oborinske kanalizacije uz participaciju stanovništva i viših nivoa vlasti (KS) s ciljem očuvanja okoliša, smanjenja pogubnog djelovanja prirodnih nepogoda na ljude i imovinu te poboljšanje životnih uslova i standarda	Km (kumulativ)				
	3.3.1.3. Povećanje broja korisnika priključenih na novu mrežu fekalne kanalizacije		Broj (kumulativ)				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
Smanjenje površine plavljenih naseljenih područja i klizišta		Provedba aktivnosti s ciljem ublažavanja negativnih uticaja prirodnih nepogoda. Ostvarenje će se manifestirati smanjenjem površine plavljenih naseljenih područja i klizišta (na godišnjoj razini)	m ²				

POKAZATELJI REZULTATA (OUTPUT)							
Opći cilj	3 Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Ilidža uz razvijenu saobraćajnu u komunalnu infrastrukturu, i stvoriti osnov za pravilnu ekonomsku i okolinski prihvatljivu valorizaciju prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa i očuvanje prepoznatljivog ambijenta						
Posebni cilj	3.4. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture i komunalnih usluga						
Načini ostvarenja	Pokazatelj rezultata (output)	Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
3.4.1. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture	3.4.1.1. Postotna realizacija projekta izgradnje saobraćajnice „Ilidža – Hrasnica – Vojkovići – Dobrinja – nedzarići“	Navedeno se odnosi od pripreme cjelokupne projektne dokumentacije do potpune realizacije i stavljanja u funkciju navedene saobraćajnice sa dva kolovoza i tramvajskom prugom. Realizacija će se pratiti kroz postotnu realizaciju projekta	% (kumulativ)				
	3.4.1.2. Dužina novoizgrađene vodovodne mreže	Izgradnja i projektovanje sekundarne vodovodne mreže u MZ	Km				
	3.4.1.3. Dužina novoizgrađene kanalizacione mreže	Izgradnja nedostajuće kanalizacione mreže u naseljima Rakovics, Blažuj, Osijek, Stup te u ostalim MZ	Km				
	3.4.1.4. Broj novopostavljenih kontejnera	Izgradnja nedostajućih niša za kontejnere za otpad i nabavka kontejnera	Broj				

	3.4.1.5. Dužina novoizgrađenih lokalnih cesta	Realizacija Strategije razvoja lokalnih cesta za period 2015. – 2025. u skladu s Akcionim planovima	Km				
	3.4.1.6. Povećanje dužine rekonstruiranih i unaprijeđenih lokalnih ceste		Km (kumulativ)				
3.4.2. Unaprjeđenje kvaliteta komunalnih djelatnosti	3.4.2.1. Broj saniranih septičkih jama	Provedb aktivnosti pregleda septičkih jama, utvrđivanja da li su iste izgrađene po odgovarajućim propisima te potrebnih mjera za prikupljanje, odvoz i zbrinjavanje fekalija iz septičkih jama	Broj				
	3.4.2.2. Broj jama iz kojih se izvršio odvoz		Broj				
POKAZATELJ UČINKA (OUTCOME)							
Pokazatelj učinka (outcome)		Definicija	Jedinica	Polazna vrijednost (2015.)	Ciljana vrijednost (2016.)	Ciljana vrijednost (2017.)	Ciljana vrijednost (2018.)
Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja prometne i komunalne infrasrruture i usluga		Poboljšanje zdravlja i kvalitete života stanovnika Općine provedbom svih planiranih projekata izgradnje i poboljšanja prometne i komunalne infrastrukture i usluga. Ostvarenje navedenog će se realizirati ostvarenjem svih planiranih projekata za trogodišnje razdoblje, a pratit će se kroz postotnu realizaciju na godišnjoj razini.	% (kumulativ)				

8. SKRAĆENI PRIKAZ STRATEŠKOG PLANA

Tablica 27. Skraćeni prikaz Strateškog plana

Opći cilj	Posebni cilj	Pokazatelj učinka (outcome)	Način ostvarenja posebnog cilja	Pokazatelj rezultata (output)
1. Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma i kreativne ekonomije	1.1. Dinamiziranje ekonomskog razvoja	Povećanje postotnog udjela zaposlenosti u ukupnom broju radno sposobnog stanovništva	1.1.1. Poboljšanje poslovnog okruženja	1.1.1.1. Broj izdatih građevinskih dozvola
				1.1.1.2. Smanjenje broja dana potrebnih za izdavanje građevinskih dozvola
				1.1.1.3. Broj izdatih registracija
				1.1.1.4. Broj održanih edukacija
				1.1.1.5. Broj projekata saradnje
			1.1.2. Razvoj poslovno – poduzetničke infrastrukture	1.1.2.1. Broj novih infrastrukturnih ulaganja
			1.1.3. Razvoj privrednih/poslovnih zona	1.1.3.1. Povećanje broja poduzetnika u poslovnim zonama
			1.1.4. Institucionalna podrška razvoju poduzetništva	1.1.4.1. Broj poduzetnika kojima je pružena tehnička pomoć
				1.1.4.2. Broj novozaposlenih osoba
				1.1.4.3. Povećanje broja volontera
				1.1.4.4. Broj realiziranih kredita
			1.1.5. Partnerstvo sa svim interesnim grupama	1.1.5.1. Povećanje broja projekata
			1.1.6. Privlačenje investicija	1.1.6.1. Broj investicija

	1.2. Unaprjeđenje konkurentnosti	Postotno povećanje BDP-a Općine	1.2.1. Jačanje klsterskih inicijativa	1.2.1.1. Povećanje broja umreženih privrednih subjekata
				1.2.1.2. Povećanje broja klsterskih poduzeća
			1.2.2. Primjena znanja, inovacija i novih tehnologija u privredi	1.2.2.1. Povećanje broja korisnika programa tehničke kulture
				1.2.2.2. Povećanje broja djece u obrazovnim programima tehničke kulture u školama
				1.2.2.3. Povećanje broja polaznika programa poduzetničke edukacije
				1.2.2.4. Povećanje broja diplomiranih studenata tehničkih fakulteta
				1.2.2.5. Postotna realizacija projekta osnivanja naučno – tehnološkog parka
	1.3. Turizam kao poluga razvoja	Povećanje broja posjetilaca	1.2.3. Edukacija i informisanje iz oblasti poslovnog okruženja	1.2.3.1. Povećanje broja organiziranih poduzetničkih edukacija
			1.2.4. Povećanje produktivnosti	1.2.4.1. Povećanje broja poduzeća s ostvarenom većom produktivnosti
			1.3.1. Unaprjeđenje upravljanja postojećim turističkim kapacitetima	1.3.1.1. Povećanje obrazovanih kadrova
			1.3.2. Razvoj turističke infrastrukture	1.3.2.1. Postotna realizacija projekta izgradnje uspinjače „Hrasnica – Igman“
			1.3.3. Formiranje klastera u turizmu	1.3.3.1. Povećanje broja učesnika u klasteru
	1.4. Podrška razvoju poljoprivrede	Povećanje broja poljoprivrednih proizvođača	1.4.1. Unaprjeđenje korištenja poljoprivrednog zemljišta	1.4.1.1. Povećanje broja educiranih i certificiranih poljoprivrednih proizvođača
			1.4.2. Stimulisanje primarne poljoprivredne proizvodnje	1.4.2.1. Povećanje broja korisnika poticajnih sredstava
				1.4.2.2. Povećanje broja zadruga

2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine, te tako dostupna svim stanovnicima, uz pozicioniranje Iliđe kao vrhunskog univerzitetskog, zdravstvenog – rehabilitacionog i sportsko – rekreativnog centra	1.5. Razvoj kreativne ekonomije	Povećanje broja zaposlenih u djelatnostima kreativne ekonomije	1.5.1. Podrška razvoju kreativne ekonomije	1.5.1.1. Povećanje broja poslovnih subjekata u oblasti kreativne ekonomije
	2.1. Održiv društveni razvoj	Povećanje broja zaposlenih socijalno isključenih i ugroženih osoba	2.1.1. Promovisanje socijalne zaštite u socijalnu uključenost	2.1.1.1. Broj izrađenih evidencije
				2.1.1.2. Broj provedenih programa socijalne uključenosti
			2.1.2. Jačanje standarda socijalnih usluga	2.1.2.1. Broj polaznika formiranog centra za stručno osposobljavanje kadrova u socijalnoj zaštiti
				2.1.2.2. Broj provedenih programa
	2.2. Poboljšanje, ravnomjeran raspored dostupnosti društvene infrastrukture	Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja društvene infrastrukture	2.2.1. Dostizanje nivoa standarda, tehničke opremljenosti i uslova rada osnovnih i srednjih škola	2.2.1.1. Postotna realizacija izgradnje osnovne škole
				2.2.1.2. Broj rekonstruiranih i moderniziranih objekata škola
				2.2.1.3. Broj opremljenih škola informatičkom opremom
			2.2.2. Ravnomjerna dostupnost primarne zdravstvene zaštite	2.2.2.1. Broj rekonstruiranih i moderniziranih objekata primarne zaštite
				2.2.2.2. Broj stanovnika po timu porodične medicine
			2.2.3. Unaprjeđenje kulturnih institucija i manifestacija	2.2.3.1. Broj opremljenih kulturnih objekata
				2.2.3.2. Broj organiziranih i održanih kulturnih manifestacija
				2.2.3.3. Povećanje broja polaznika organiziranih edukacijskih programa

	2.3. Razvoj univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog, sportsko – rekreativnog centra i modernih rezidencijalnih zona	Postotna realizacija svih planiranih projekata	2.3.1. Podrška daljem razvoju centra visokodiferenciranih internacionalnih studija	2.3.1.1. Povećan broj studenata
			2.3.2. Unaprjeđenje uslova za pružanje visoko – kvalitetnih zdravstvenih usluga	2.3.2.1. Povećanje broja obnovljenih objekata
				2.3.2.2. Povećanje broja zdravstvenih i stručnih kadrova
			2.3.3. Razvoj sportske infrastrukture i sporta kao javnog interesa	2.3.3.1. Povećanje broja obnovljenih i novoizgrađenih sportskih objekata i ploha
				2.3.3.2. Povećanje broja organiziranih sportskih manifestacija
				2.3.3.3. Povećanje broja rekreativaca
				2.3.3.4. Metri uređenih biciklističkih staza i šetnica
				2.3.3.5. Povećanje broja organiziranih programa
				2.3.3.6. Postotna realizacija projekta „Park Sportova“ Ilidža
				2.3.3.7. Postotna realizacija projekta „Sportsko – rekreativni centar Hrasnica“
			2.3.4. Razvoj modernih rezidencijalnih zona	2.3.4.1. Postotna realizacija projekta „Rajonski Centar – Nova Ilidža“
				2.3.4.2. Postotna realizacija projekta „Rezidencijalno stanovanje – Vrtovi Riverine“
				2.3.4.3. Postotna realizacija projekta „Nova Ilidža“

3 Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Iliđa uz razvijenu saobraćajnu u komunalnu infrastrukturu, i stvoriti osnov za pravilnu ekonomsku i okolinski prihvatljivu valorizaciju prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa i očuvanje prepoznatljivog ambijenta	3.1. Zашtita i unaprjeđenje stanja okoliša	Postotna realizacija svih planiranih projekata u oblasti zaštite i unaprijeđenja stanja okoliša	3.1.1. Unaprjeđenje kvaliteta zraka	3.1.1.1. Broj zasađenog zaštitnog bilja uz saobraćajnice
				3.1.1.2. Broj postavljenih displeja
				3.1.1.3. Broj izgrađenih kružnih tokova na prometnim raskrsnicama
				3.1.1.4. Kilometri izgrađene gasne mreže
				3.1.1.5. Povećanje broja novih korisnika prirodnog gasa
			3.1.2. Unaprjeđenje stanja vodotoka	3.1.2.1. Kilometri očišćenih vodotokova
				3.1.2.2. Površina uređenog područja oko korita rijeke Željeznice
			3.1.3. Unaprjeđenje upravljanja otpadom	3.1.3.1. Povećanje udjela stanovništva obuhvaćenog organiziranim odvozom otpada
				3.1.3.2. Površina održavanih javnih površina
				3.1.3.3. Povećanje broja lokaliteta na kojima se otpad selektivno odlaže
			3.1.4. Unaprjeđenje upravljanja zemljištem	3.1.4.1. Broj uklonjenih bespravno sagrađenih objekata i saniranih lokaliteta
				3.1.4.2. Povećanje površine pod plastenicima
				3.1.4.3. Povećanje površine pošumljenog zemljišta
				3.1.4.4. Povećanje deminirane površine
				3.1.4.5. Povećanje uređenih parkovskih površina
				3.1.4.6. Povećanje dužine drvoreda i aleja

			3.1.5. Povećanje svijesti građana o čistom okolišu kao resursu za razvoj Općine, te aktivno uključivanje građana u zajedničke projekte Općine, sanacija i stavljanje u funkciju devastiranih privatnih i društvenih poslovnih objekata, te unaprjeđenje održavanja parkova i zelenih površina	3.1.5.1. Povećanje broja provedenih medijskih kampanja
			3.1.6. Povećanje energetske efikasnosti objekata javne namjene i domaćinstava	3.1.5.2. Povećanje broja škola u kojima su provedene edukativne aktivnosti
				3.1.6.1. Povećanje broja energetski certificiranih objekata
				3.1.6.2. Broj korisnika sredstava programa energetske efikasnosti
	3.2. Ekonomska valorizacija prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa	Povećanje ukupnog broja valoriziranih resursa	3.2.1. Ekonomski valorizirati i staviti u funkciju razvoja prirodno i kulturno – historijsko naslijeđe, te izdašne prirodne resurse Opine, uzimajući u obzir aspekte održivosti i očuvanja okoliša	3.2.1.1. Povećanje broja lokaliteta i objekata koji su sanirani
				3.2.1.2. Povećanje dužine pješačkih i sportsko – rekreativnih staza
				3.2.1.3. Broj specifičnih projekata izvedenih na najatraktivnijim lokalitetima
	3.3. Smanjenje uticaja prirodnih nepogoda na materijalne i ljudske gubitke (plavljenje naseljenih područja i klizišta)	Smanjenje površine plavljenih naseljenih područja i klizišta	3.3.1. Smanjiti uticaj prirodnih nepogoda na građane kroz projekte koji naglašavaju aktivno učešće kako Općine tako i samih građana ali i viših nivoa vlasti	3.3.1.1. Broj organiziranih akcija
				3.3.1.2. Povećanje dužine novoizgrađene oborinske kanalizacije
				3.3.1.3. Povećanje broja korisnika priključenih na novu mrežu fekalne kanalizacije
	3.4. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture i komunalnih usluga	Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja prometne i komunalne infrastrukture i usluga	3.4.1. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture	3.4.1.1. Postotna realizacija projekta izgradnje saobraćajnice „Ilidža – Hrasnica – Vojkovići – Dobrinja – nedzarići“
				3.4.1.2. Dužina novoizgrađene vodovodne mreže

				3.4.1.3. Dužina novoizgrađene kanalizacione mreže
				3.4.1.4. Broj novopostavljenih kontejnera
				3.4.1.5. Dužina novoizgrađenih lokalnih cesta
				3.4.1.6. Povećanje dužine rekonstruiranih i unaprijeđenih lokalnih ceste
			3.4.2. Unaprjeđenje kvaliteta komunalnih djelatnosti	3.4.2.1. Broj saniranih septičkih jama
				3.4.2.2. Broj jama iz kojih se izvršio odvoz

Izvor: Općina Ilidža

9. POVEZIVANJE CILJEVA S PRORAČUNOM

Tablica 28. Povezivanje ciljeva s finansijskim planom

Opći cilj	Posebni cilj	Konto u finansijskom planu	Pokazatelj učinka (outcome)	Način ostvarenja posebnog cilja	Pokazatelj rezultata (output)
1. Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma i kreativne ekonomije	1.1. Dinamiziranje ekonomskog razvoja	6144 Subvencije javnim oreduzećima 6145 Subvencije privatnim preduzećima i poduzetnicima 6151 Kapitalni transferi drugim nivoima vlade	Povećanje postotnog udjela zaposlenosti u ukupnom broju radno sposobnog stanovništva	1.1.1. Poboljšanje poslovnog okruženja	1.1.1.1. Broj izdatih građevinskih dozvola
					1.1.1.2. Smanjenje broja dana potrebnih za izdavanje građevinskih dozvola
					1.1.1.3. Broj izdatih registracija
					1.1.1.4. Broj održanih edukacija
					1.1.1.5. Broj projekata saradnje
				1.1.2. Razvoj poslovno – poduzetničke infrastrukture	1.1.2.1. Broj novih infrastrukturnih ulaganja
				1.1.3. Razvoj privrednih/poslovnih zona	1.1.3.1. Povećanje broja poduzetnika u poslovnim zonama
				1.1.4. Institucionalna podrška razvoju poduzetništva	1.1.4.1. Broj poduzetnika kojima je pružena tehnička pomoć
					1.1.4.2. Broj novozaposlenih osoba
					1.1.4.3. Povećanje broja volontera
					1.1.4.4. Broj realiziranih kredita
				1.1.5. Partnerstvo sa svim interesnim grupama	1.1.5.1. Povećanje broja projekata
				1.1.6. Privlačenje investicija	1.1.6.1. Broj investicija

	1.2. Unaprjeđenje konkurentnosti		Postotno povećanje BDP-a Općine	1.2.1. Jačanje klsterskih inicijativa	1.2.1.1. Povećanje broja umreženih privrednih subjekata
					1.2.1.2. Povećanje broja klsterskih poduzeća
				1.2.2. Primjena znanja, inovacija i novih tehnologija u privredi	1.2.2.1. Povećanje broja korisnika programa tehničke kulture
					1.2.2.2. Povećanje broja djece u obrazovnim programima tehničke kulture u školama
					1.2.2.3. Povećanje broja polaznika programa poduzetničke edukacije
					1.2.2.4. Povećanje broja diplomiranih studenata tehničkih fakulteta
					1.2.2.5. Postotna realizacija projekta osnivanja naučno – tehnološkog parka
	1.3. Turizam kao poluga razvoja	6145 Subvencije privatnim preduzećima i poduzetnicima	Povećanje broja posjetilaca	1.2.3. Edukacija i informisanje iz oblasti poslovnog okruženja	1.2.3.1. Povećanje broja organiziranih poduzetničkih edukacija
				1.2.4. Povećanje produktivnosti	1.2.4.1. Povećanje broja poduzeća s ostvarenom većom produktivnosti
				1.3.1. Unaprjeđenje upravljanja postojećim turističkim kapacitetima	1.3.1.1. Povećanje obrazovanih kadrova
				1.3.2. Razvoj turističke infrastrukture	1.3.2.1. Postotna realizacija projekta izgradnje uspinjače „Hrasnica – Igman“
	1.4. Podrška razvoju poljoprivrede	6145 Subvencije privatnim preduzećima i poduzetnicima	Povećanje broja poljoprivrednih proizvođača	1.3.3. Formiranje klastera u turizmu	1.3.3.1. Povećanje broja učesnika u klasteru
				1.4.1. Unaprjeđenje korištenja poljoprivrednog zemljišta	1.4.1.1. Povećanje broja educiranih i certificiranih poljoprivrednih proizvođača
				1.4.2. Stimulisanje primarne poljoprivredne proizvodnje	1.4.2.1. Povećanje broja korisnika poticajnih sredstava
					1.4.2.2. Povećanje broja zadruga

2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine, te tako dostupna svim stanovnicima, uz pozicioniranje ilidže kao vrhunskog univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog i sportsko – rekreativnog centra	1.5. Razvoj kreativne ekonomije	6145 Subvencije privatnim preduzećima i poduzetnicima	Povećanje broja zaposlenih u djelatnostima kreativne ekonomije	1.5.1. Podrška razvoju kreativne ekonomije	1.5.1.1. Povećanje broja poslovnih subjekata u oblasti kreativne ekonomije
	2.1. Održiv društveni razvoj	6151 Kapitalni transferi drugim nivoima vlade	Povećanje broja zaposlenih socijalno isključenih i ugroženih osoba	2.1.1. Promovisanje socijalne zaštite u socijalnu uključenost	2.1.1.1. Broj izrađenih evidencije
					2.1.1.2. Broj provedenih programa socijalne uključenosti
	2.2. Poboljšanje, ravnomjeran raspored dostupnosti društvene infrastrukture	6141 Grantovi drugim nivoima vlade 6151 Kapitalni transferi drugim nivoima vlade	Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja društvene infrastrukture	2.1.2. Jačanje standarda socijalnih usluga	2.1.2.1. Broj polaznika formiranog centra za stručno osposobljavanje kadrova u socijalnoj zaštiti
					2.1.2.2. Broj provedenih programa
				2.2.1. Dostizanje nivoa standarda, tehničke opremljenosti i uslova rada osnovnih i srednjih škola	2.2.1.1. Postotna realizacija izgradnje osnovne škole
					2.2.1.2. Broj rekonstruiranih i moderniziranih objekata škola
					2.2.1.3. Broj opremljenih škola informatičkom opremom
				2.2.2. Ravnomjerna dostupnost primarne zdravstvene zaštite	2.2.2.1. Broj rekonstruiranih i moderniziranih objekata primarne zaštite
					2.2.2.2. Broj stanovnika po timu porodične medicine
				2.2.3. Unaprjeđenje kulturnih institucija i manifestacija	2.2.3.1. Broj opremljenih kulturnih objekata
					2.2.3.2. Broj organiziranih i održanih kulturnih manifestacija
					2.2.3.3. Povećanje broja polaznika organiziranih edukacijskih programa

	2.3. Razvoj univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog, sportsko – rekreativnog centra i modernih rezidencijalnih zona	6151 Kapitalni transferi drugim nivoima vlade 820000 Kapitalni izdaci	Postotna realizacija svih planiranih projekata	2.3.1. Podrška daljem razvoju centra visokodiferenciranih internacionalnih studija	2.3.1.1. Povećan broj studenata
				2.3.2. Unaprjeđenje uslova za pružanje visoko – kvalitetnih zdravstvenih usluga	2.3.2.1. Povećanje broja obnovljenih objekata
					2.3.2.2. Povećanje broja zdravstvenih i stručnih kadrova
				2.3.3. Razvoj sportske infrastrukture i sporta kao javnog interesa	2.3.3.1. Povećanje broja obnovljenih i novoizgrađenih sportskih objekata i ploha
					2.3.3.2. Povećanje broja organiziranih sportskih manifestacija
					2.3.3.3. Povećanje broja rekreativaca
					2.3.3.4. Metri uređenih biciklističkih staza i šetnica
					2.3.3.5. Povećanje broja organiziranih programa
					2.3.3.6. Postotna realizacija projekta „Park Sportova“ Ilidža
					2.3.3.7. Postotna realizacija projekta „Sportsko – rekreativni centar Hrasnica“
				2.3.4. Razvoj modernih rezidencijalnih zona	2.3.4.1. Postotna realizacija projekta „Rajonski Centar – Nova Ilidža“
					2.3.4.2. Postotna realizacija projekta „Rezidencijalno stanovanje – Vrtovi Riverine“
					2.3.4.3. Postotna realizacija projekta „Nova Ilidža“

3 Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Iliđa uz razvijenu saobraćajnu u komunalnu infrastrukturu, i stvoriti osnov za pravilnu ekonomsku i okolinski prihvatljivu valorizaciju prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa i očuvanje prepoznatljivog ambijenta	3.1. Zaštita i unaprjeđenje stanja okoliša	6151 Kapitalni transferi drugim nivoima vlade 820000 Kapitalni izdaci	Postotna realizacija svih planiranih projekata u oblasti zaštite i unaprjeđenja stanja okoliša	3.1.1. Unaprjeđenje kvaliteta zraka	3.1.1.1. Broj zasađenog zaštitnog bilja uz saobraćajnice
					3.1.1.2. Broj postavljenih displeja
					3.1.1.3. Broj izgrađenih kružnih tokova na prometnim raskrsnicama
					3.1.1.4. Kilometri izgrađene gasne mreže
					3.1.1.5. Povećanje broja novih korisnika prirodnog gasa
				3.1.2. Unaprjeđenje stanja vodotoka	3.1.2.1. Kilometri očišćenih vodoookova
					3.1.2.2. Površina uređenog područja oko korita rijeke Željeznice
				3.1.3. Unaprjeđenje upravljanja otpadom	3.1.3.1. Povećanje udjela stanovništva obuhvaćenog organiziranim odvozom otpada
					3.1.3.2. Površina održavanih javnih površina
					3.1.3.3. Povećanje broja lokaliteta na kojima se otpad selektivno odlaže
				3.1.4. Unaprjeđenje upravljanja zemljištem	3.1.4.1. Broj uklonjenih bespravno sagrađenih objekata i saniranih lokaliteta
					3.1.4.2. Povećanje površine pod plastenicima
					3.1.4.3. Povećanje površine pošumljenog zemljišta
					3.1.4.4. Povećanje deminirane površine
					3.1.4.5. Povećanje uređenih parkovskih površina
					3.1.4.6. Povećanje dužine drvoreda i aleja

				3.1.5. Povećanje svijesti građana o čistom okolišu kao resursu za razvoj Općine, te aktivno uključivanje građana u zajedničke projekte Općine, sanacija i stavljanje u funkciju devastiranih privatnih i društvenih poslovnih objekata, te unaprjeđenje održavanja parkova i zelenih površina	3.1.5.1. Povećanje broja provedenih medijskih kampanja
					3.1.5.2. Povećanje broja škola u kojima su provedene edukativne aktivnosti
				3.1.6. Povećanje energetske efikasnosti objekata javne namjene i domaćinstava	3.1.6.1. Povećanje broja energetski certificiranih objekata
					3.1.6.2. Broj korisnika sredstava programa energetske efikasnosti
	3.2. Ekonomska valorizacija prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa	6151 Kapitalni transferi drugim nivoima vlade	Povećanje ukupnog broja valoriziranih resursa	3.2.1. Ekonomski valorizirati i staviti u funkciju razvoja prirodno i kulturno – historijsko naslijeđe, te izdašne prirodne resurse Opine, uzimajući u obzir aspekte održivosti i očuvanja okoliša	3.2.1.1. Povećanje broja lokaliteta i objekata koji su sanirani
					3.2.1.2. Povećanje dužine pješačkih i sportsko – rekreativnih staza
					3.2.1.3. Broj specifičnih projekata izvedenih na najatraktivnijim lokalitetima
	3.3. Smanjenje uticaja prirodnih nepogoda na materijalne i ljudske gubitke (plavljenje naseljenih područja i klizišta)	6141 Grantovi drugim nivoima vlade 6151 Kapitalni transferi drugim nivoima vlade	Smanjenje površine plavljenih naseljenih područja i klizišta	3.3.1. Smanjiti uticaj prirodnih nepogoda na građane kroz projekte koji naglašavaju aktivno učešće kako Općine tako i samih građana ali i viših nivoa vlasti	3.3.1.1. Broj organiziranih akcija
					3.3.1.2. Povećanje dužine novoizgrađene oborinske kanalizacije
					3.3.1.3. Povećanje broja korisnika priključenih na novu mrežu fekalne kanalizacije
	3.4. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture i komunalnih usluga	6151 Kapitalni transferi drugim nivoima vlade	Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja prometne i	3.4.1. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture	3.4.1.1. Postotna realizacija projekta izgradnje saobraćajnice „Ilidža – Hrasnica – Vojkovići – Dobrinja – nedzarići“
					3.4.1.2. Dužina novoizgrađene vodovodne mreže

		820000 Kapitalni izdaci	komunalne infraststrukture i usluga		3.4.1.3. Dužina novoizgrađene kanalizacione mreže
					3.4.1.4. Broj novopostavljenih kontejnera
					3.4.1.5. Dužina novoizgrađenih lokalnih cesta
					3.4.1.6. Povećanje dužine rekonstruiranih i unaprijeđenih lokalnih cesta
				3.4.2. Unaprjeđenje kvaliteta komunalnih djelatnosti	3.4.2.1. Broj saniranih septičkih jama
					3.4.2.2. Broj jama iz kojih se izvršio odvoz

Izvor: Općina Ilidža

10. PRAĆENJE I EVALUACIJA

Današnji trendovi razvoja i globalizacije potiču organizacije da u jedinstvenosti i kvaliteti onoga čime se bavi, potvrđuje svoju djelotvornost i uspješnost, dakle, organizacije moraju biti sigurne da ono što radi rade dobro, te da to mogu i dokazati. Iz toga razloga praćenje (monitoring) i vrednovanje (evaluacija) planiranih projekata pojedinaca, stručnih skupina, ali i same organizacije te njenih organizacijskih jedinica i njihovih rezultata po utvrđenom kriteriju ili standardu je od iznimne važnosti.

Za uspješnu provedbu Strateškog plana potrebno je razraditi načine praćenja i vrednovanja, tj. kako da se:

- definiraju aktivnosti za kontinuirano praćenje provedbe Strateškog plana;
- definiraju i osiguraju relevantni, mjerljivi, jasni pokazatelji praćenja i vrednovanja provedbe Strateškog plana
- utvrdi metodologija i osigura izrada izvješća (kvartalnih, polugodišnjih, godišnjih)
- standardiziraju obrasci koji dokumentiraju primjenu procedure (upitnici, formulari za evaluaciju, izvještajni formulari)
- osigura da se s rezultatima vrednovanja Strateškog plana upoznaju i da ih koriste svi ključni nositelji
- provede godišnja ocjena napretka u provedbi Strategije, koju treba izraditi prije utvrđivanja proračuna i financijskih planova za iduću godinu.

Od iznimne je važnosti za strateško planiranje uspostava sustava koji će pratiti, evaluirati i izvještavati o provedbi strateškog plana.

Provedbu strateškog plana potrebno je sustavno i redovito pratiti i mjeriti. Svrha praćenja je pravovremeno uočavanje odstupanja od plana te ocjena hoće li planirane aktivnosti imati željeni učinak na postavljene ciljeve. Sustav praćenja može se u velikoj mjeri uspostaviti kroz sustav unutarnjih financijskih kontrola sukladno metodologiji koju propisuje Zakon o sustavu unutarnjih financijskih kontrola u javnom sektoru (Narodne novine, br.141/06), a koji su obveznici dužni uspostaviti.

Važna komponenta sustava praćenja je izvještavanje. Izvješća o ispunjavanju ciljeva temelje se na kvalitetnom praćenju i sadrže procjene koje trebaju dati odgovore na sljedeća pitanja:

- Može li se uz razumnu razinu sigurnosti očekivati da će se provedba do kraja godine odvijati prema planu?
- Ako ne, zašto i što je potrebno učiniti da bi se plan ostvario?
- Imaju li planirane aktivnosti očekivan učinak na posebne ciljeve?
- Jesu li osigurani svi resursi (administrativni, financijski, organizacijski)?
- Na koji se način provodi koordinacija s drugim nositeljima?

- Ostvaruju li se posebni i opći ciljevi u skladu s očekivanjem?
- Jesu li posebni ciljevi i dalje relevantni za opće ciljeve odnosno hoće li njihov doprinos ostvarenju općih ciljeva biti u skladu s očekivanim rezultatima?

Dobro definirani pokazatelji rezultata i učinka olakšavaju sustav praćenja, jer se isti temelji na izvještavanju o tome jesu li realizirane ciljane veličine.

Na temelju definiranih pokazatelja rezultata i učinaka omogućit će se vrlo uspješan sustav praćenja, pošto se na temelju navedenih pokazatelja može utvrditi u kojem smjeru realiziraju ciljane veličine.

Sukladno svojim posebnostima, obveznici su obvezni uspostaviti sustav praćenja te odrediti dinamiku izvještavanja kako bi se osigurale informacije o postizanju postavljenih ciljeva.

Za svaki posebni cilj, odnosno način ostvarenja može biti odgovorna samo jedna osoba, s tim da ista osoba može biti odgovorna za provođenje više posebnih ciljeva, odnosno načina ostvarenja strateškog plana. Preporuka je da se kao odgovorne osobe za provođenje posebnih ciljeva imenuju voditelji sektora ili voditelji službi, odnosno za načine ostvarenja ostali zaposlenici. Čelnik ne može biti imenovan odgovornom osobom za provedbu posebnog cilja ili načina ostvarenja, s obzirom da je odgovoran za provedbu cjelokupnog strateškog plana.

Osobe imenovane kao odgovorne za provedbu strateškog plana - odnosno pojedinog posebnog cilja/načina ostvarenja - odgovorne su i za izvršavanje dijela Finansijskog plana povezanoga s tim posebnim ciljem/načinom ostvarenja.

Temelj za provedbu sustava praćenja i evaluacije je imenovanje odgovornih osoba za ostvarenje pojedinog posebnog cilja, odnosno donošenje odluke o imenovanju osoba odgovornih za provedbu strateškog plana, te ukoliko je došlo do promjene odgovornih osoba, odluka o prijenosu ovlasti i odgovornosti za upravljanje finansijksim sredstvima osiguranim u financijskom planu za određenu godinu kako bi se povezali ciljevi, programi i finansijska sredstva, a ukoliko je došlo do promjene odgovornih osoba za provedbu strateškog plana.

Ukoliko odgovornost za izvršenje za neke od posebnih ciljeva odnosno načina ostvarenja nije moguće dodijeliti jednoj osobi to je vjerojatno pokazatelj potrebe preispitivanja postojeće organizacijske odnosno programske klasifikacije.

Upravo za ovaj dio procesa strateškog planiranja od iznimne je važnosti da pokazatelji uspješnosti budu jasni, mjerljivi i nedvosmisleno izraženi. U protivnom mjerenje i nadzor nad njihovom provedbu nisu mogući.

Kao prilog sustavu praćenja i evaluacije u nastavku su dati obrasci putem kojih se može vršiti interno praćenje i izvještavanje.

Preporuča se da se Izvještaj o provedbi načina ostvarenja strateškog plana provodi na polugodišnjoj i godišnjoj razini, ali Općina može navedene izvještaje koristiti i za potrebe mjesečnog odnosno kvartalnog izvještavanja.

.

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU PROVEDBE STRATEŠKOG PLANA

Opći cilj 1. Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma i kreativne ekonomije					DATUM OCJENJIVANJA:					
Posebni cilj	Načini ostvarenja	Odgovorna osoba	Pokazatelj rezultata (output)	Jedinica	Polazna vrijednost	Trenutna vrijednost	Ciljana vrijednost	Način ostvarenja se odvija prema planu DA/NE	Planirana sredstva	Iskorištena sredstva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12
1.1. Dinamiziranje ekonomskog razvoja	1.1.1. Pобољшanje poslovnog okruženja		1.1.1.1. Broj izdatih građevinskih dozvola	Broj						
			1.1.1.2. Smanjenje broja dana potrebnih za izdavanje građevinskih dozvola	Broj						
			1.1.1.3. Broj izdatih registracija	Broj						
			1.1.1.4. Broj održanih edukacija	Broj						
			1.1.1.5. Broj projekata saradnje	Broj						
	1.1.2. Razvoj poslovno – poduzetničke infrastrukture		1.1.2.1. Broj novih infrastrukturnih ulaganja	Broj						
	1.1.3. Razvoj privrednih/poslovnih zona		1.1.3.1. Povećanje broja poduzetnika u poslovnim zonama	Broj (kumulativ)						

	1.1.4. Institucionalna podrška razvoju poduzetništva		1.1.4.1. Broj poduzetnika kojima je pružena tehnička pomoć	Broj						
			1.1.4.2. Broj novozaposlenih osoba	Broj						
			1.1.4.3. Povećanje broja volontera	Broj (kumulativ)						
			1.1.4.4. Broj realiziranih kredita	Broj						
	1.1.5. Partnerstvo sa svim interesnim grupama		1.1.5.1. Povećanje broja projekata	Broj (kumulativ)						
	1.1.6. Privlačenje investicija		1.1.6.1. Broj investicija	Broj						
1.2. Unaprjeđenje konkurentnosti	1.2.1. Jačanje klasterskih inicijativa		1.2.1.1. Povećanje broja umreženih privrednih subjekata	Broj (kumulativ)						
			1.2.1.2. Povećanje broja klasterskih poduzeća	Broj (kumulativ)						
	1.2.2. Primjena znanja, inovacija i novih tehnologija u privredi		1.2.2.1. Povećanje broja korisnika programa tehničke kulture	Broj						
			1.2.2.2. Povećanje broja djece u obrazovnim programima tehničke kulture u školama	Broj						

			1.2.2.3. Povećanje broja polaznika programa poduzetničke edukacije	Broj						
			1.2.2.4. Povećanje broja diplomiranih studenata tehničkih fakulteta	Broj						
			1.2.2.5. Postotna realizacija projekta osnivanja naučno – tehnološkog parka	%						
	1.2.3. Edukacija i informisanje iz oblasti poslovnog okruženja		1.2.3.1. Povećanje broja organiziranih poduzetničkih edukacija	Broj						
	1.2.4. Povećanje produktivnosti		1.2.4.1. Povećanje broja poduzeća s ostvarenom većom produktivnosti	Broj						
1.3. Turizam kao poluga razvoja	1.3.1. Unaprjeđenje upravljanja postojećim turističkim kapacitetima		1.3.1.1. Povećanje obrazovanih kadrova	Broj						
	1.3.2. Razvoj turističke infrastrukture		1.3.2.1. Postotna realizacija projekta izgradnje uspinjače „Hrasnica – Igman“	%						
	1.3.3. Formiranje klastera u turizmu		1.3.3.1. Povećanje broja učesnika u klasteru	Broj						

1.4. Podrška razvoju poljoprivrede	1.4.1. Unaprjeđenje korištenja poljoprivredno g zemljišta		1.4.1.1. Povećanje broja educiranih i certificiranih poljoprivrednih proizvođača	Broj						
	1.4.2. Stimulisanje primarne poljoprivredne proizvodnje		1.4.2.1. Povećanje broja korisnika poticajnih sredstava	Broj						
			1.4.2.2. Povećanje broja zadruga	Broj						
1.5. Razvoj kreativne ekonomije	1.5.1. Podrška razvoju kreativne ekonomije		1.5.1.1. Povećanje broja poslovnih subjekata u oblasti kreativne ekonomije	Broj						

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU PROVEDBE STRATEŠKOG PLANA									
Opći cilj 1. Ubrzanje ekonomskog razvoja i unaprjeđenje konkurentnosti privrede, sa posebnim naglaskom na razvoj turizma i kreativne ekonomije							DATUM OCJENJIVANJA:		
Posebni cilj	Odgovora osoba	Pokazatelj učinka (outcome)	Jedinica	Polazna vrijednost	Trenutna vrijednost	Ciljana vrijednost	Način ostvarenja se odvija prema planu DA/NE	Planirana sredstva	Iskorištena sredstva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1.1. Dinamiziranje ekonomskog razvoja		Povećanje postotnog udjela zaposlenosti u ukupnom broju radno sposobnog stanovništva	%						
1.2. Unaprjeđenje konkurentnosti		Postotno povećanje BDP-a Općine	%						
1.3. Turizam kao poluga razvoja		Povećanje broja posjetilaca	Broj						
1.4. Podrška razvoju poljoprivrede		Povećanje broja poljoprivrednih proizvođača	Broj						
1.5. Razvoj kreativne ekonomije		Povećanje broja zaposlenih u djelatnostima kreativne ekonomije	Broj						

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU PROVEDBE STRATEŠKOG PLANA

Opći cilj 2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine, te tako dostupna svim stanovnicima, uz pozicioniranje Iliđe kao vrhunskog univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog i sportsko – rekreativnog centra

**DATUM
OCJENJIVANJA:**

Posebni cilj	Načini ostvarenja	Odgovorna osoba	Pokazatelj rezultata (output)	Jedinica	Polazna vrijednost	Trenutna vrijednost	Ciljana vrijednost	Način ostvarenja se odvija prema planu DA/NE	Planirana sredstva	Iskorištena sredstva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12
2.1. Održiv društveni razvoj	2.1.1. Promovisanje socijalne zaštite u socijalnu uključenost		2.1.1.1. Broj izrađenih evidencije	Broj						
			2.1.1.2. Broj provedenih programa socijalne uključenosti	Broj						
	2.1.2. Jačanje standarda socijalnih usluga		2.1.2.1. Broj polaznika formiranog centra za stručno osposobljavanje kadrova u socijalnoj zaštiti	Broj						
			2.1.2.2. Broj provedenih programa	Broj						
2.2. Poboljšanje, ravnomjeran raspored dostupnosti društvene infrastrukture	2.2.1. Dostizanje nivoa standarda, tehničke opremljenosti i uslova rada osnovnih i srednjih škola		2.2.1.1. Postotna realizacija izgradnje osnovne škole	%						
			2.2.1.2. Broj rekonstruiranih i moderniziranih objekata škola	Broj						
			2.2.1.3. Broj opremljenih škola informatičkom opremom	Broj						

	2.2.2. Ravnomjerna dostupnost primarne zdravstvene zaštite		2.2.2.1. Broj rekonstruiranih i moderniziranih objekata primarne zaštite	Broj						
			2.2.2.2. Broj stanovnika po timu porodične medicine	Broj						
	2.2.3. Unaprjeđenje kulturnih institucija i manifestacija		2.2.3.1. Broj opremljenih kulturnih objekata	Broj						
			2.2.3.2. Broj organiziranih i održanih kulturnih manifestacija	Broj						
			2.2.3.3. Povećanje broja polaznika organiziranih edukacijskih programa	Broj						
2.3. Razvoj univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog, sportsko – rekreativnog centra i modernih rezidencijalnih zona	2.3.1. Podrška daljem razvoju centra visokodiferenciranih internacionalnih studija		2.3.1.1. Povećan broj studenata	Broj						
	2.3.2. Unaprjeđenje uslova za pružanje visoko – kvalitetnih zdravstvenih usluga		2.3.2.1. Povećanje broja obnovljenih objekata	Broj						
			2.3.2.2. Povećanje broja zdravstvenih i stručnih kadrova	Broj						

	2.3.3. Razvoj sportske infrastrukture i sporta kao javnog interesa		2.3.3.1. Povećanje broja obnovljenih i novoizgrađenih sportskih objekata i ploha	Broj						
			2.3.3.2. Povećanje broja organiziranih sportskih manifestacija	Broj						
			2.3.3.3. Povećanje broja rekreativaca	Broj						
			2.3.3.4. Metri uređenih biciklističkih staza i šetnica	Metri						
			2.3.3.5. Povećanje broja organiziranih programa	Broj						
			2.3.3.6. Postotna realizacija projekta „Park Sportova“ Ilidža	%						
			2.3.3.7. Postotna realizacija projekta „Sportsko – rekreativni centar Hrasnica“	%						
	2.3.4. Razvoj modernih rezidencijalnih zona		2.3.4.1. Postotna realizacija projekta „Rajonski Centar – Nova Ilidža“	%						
			2.3.4.2. Postotna realizacija projekta „Rezidencijalno stanovanje – Vrtovi Riverine“	%						
			2.3.4.3. Postotna realizacija projekta „Nova Ilidža“	%						

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU PROVEDBE STRATEŠKOG PLANA

Opći cilj 2. Razvijena društvena infrastruktura, ravnomjerno raspoređena na cijelom području Općine, te tako dostupna svim stanovnicima, uz pozicioniranje Iliđe kao vrhunskog univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog i sportsko – rekreativnog centra

**DATUM
OCJENJIVANJA:**

Posebni cilj	Odgovora osoba	Pokazatelj učinka (outcome)	Jedinica	Polazna vrijednost	Trenutna vrijednost	Ciljana vrijednost	Način ostvarenja se odvija prema planu DA/NE	Planirana sredstva	Iskorištena sredstva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
2.1. Održiv društveni razvoj		Povećanje broja zaposlenih socijalno isključenih i ugroženih osoba	Broj (kumulativ)						
2.2. Poboljšanje, ravnomjeran raspored dostupnosti društvene infrastrukture		Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja društvene infrastrukture	% (kumulativ)						
2.3. Razvoj univerzitetskog, zdravstveno – rehabilitacionog, sportsko – rekreativnog centra i modernih rezidencijalnih zona		Postotna realizacija svih planiranih projekata	% (kumulativ)						

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU PROVEDBE STRATEŠKOG PLANA

Opći cilj 3. Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Ilidža uz razvijenu saobraćajnu u komunalnu infrastrukturu, i stvoriti osnov za pravilnu ekonomsku i okolinski prihvatljivu valorizaciju prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa i očuvanje prepoznatljivog ambijenta								DATUM OCJENJIVANJA:		
Posebni cilj	Načini ostvarenja	Odgovorna osoba	Pokazatelj rezultata (output)	Jedinica	Polazna vrijednost	Trenutna vrijednost	Ciljana vrijednost	Način ostvarenja se odvija prema planu DA/NE	Planirana sredstva	Iskorištena sredstva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12
3.1. Zaštita i unaprjeđenje stanja okoliša	3.1.1. Unaprjeđenje kvaliteta zraka		3.1.1.1. Broj zasađenog zaštitnog bilja uz saobraćajnice	Broj						
			3.1.1.2. Broj postavljenih displeja	Broj						
			3.1.1.3. Broj izgrađenih kružnih tokova na prometnim raskrsnicama	Broj						
			3.1.1.4. Kilometri izgrađene gasne mreže	Km						
			3.1.1.5. Povećanje broja novih korisnika prirodnog gasa	Broj (kumulativ)						
	3.1.2. Unaprjeđenje stanja vodotoka		3.1.2.1. Kilometri očišćenih vodookova	Km						
			3.1.2.2. Površina uređenog područja oko korita rijeke Željeznice	Km ²						

	3.1.3. Unaprjeđenje upravljanja otpadom		3.1.3.1. Povećanje udjela stanovništva obuhvaćenog organiziranim odvozom otpada	% udio						
			3.1.3.2. Površina održavanih javnih površina	m ²						
			3.1.3.3. Povećanje broja lokaliteta na kojima se otpad selektivno odlaže	Broj (kumulativ)						
	3.1.4. Unaprjeđenje upravljanja zemljištem		3.1.4.1. Broj uklonjenih bespravno sagrađenih objekata i saniranih lokaliteta	Broj						
			3.1.4.2. Povećanje površine pod plastenicima	m ² (kumulativ)						
			3.1.4.3. Povećanje površine pošumljenog zemljišta	m ² (kumulativ)						
			3.1.4.4. Povećanje deminirane površine	m ² (kumulativ)						
			3.1.4.5. Povećanje uređenih parkovskih površina	m ² (kumulativ)						
			3.1.4.6. Povećanje dužine drvoreda i aleja	Km (kumulativ)						

	3.1.5. Povećanje svijesti građana o čistom okolišu kao resursu za razvoj Općine, te aktivno uključivanje građana u zajedničke projekte Općine, sanacija i stavljanje u funkciju devastiranih privatnih i društvenih poslovnih objekata, te unaprjeđenje održavanja parkova i zelenih površina		3.1.5.1. Povećanje broja provedenih medijskih kampanja	Broj (kumulativ)						
			3.1.5.2. Povećanje broja škola u kojima su provedene edukativne aktivnosti	Broj (kumulativ)						
	3.1.6. Povećanje energetske efikasnosti objekata javne namjene i domaćinstava		3.1.6.1. Povećanje broja energetski certificiranih objekata	Broj (kumulativ)						
			3.1.6.2. Broj korisnika sredstava programa energetske efikasnosti	Broj						

3.2. Ekonomska valorizacija prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa	3.2.1. Ekonomski valorizirati i staviti u funkciju razvoja prirodno i kulturno – historijsko naslijeđe, te izdašne prirodne resurse Opine, uzimajući u obzir aspekte održivosti i očuvanja okoliša		3.2.1.1. Povećanje broja lokaliteta i objekata koji su sanirani	Broj (kumulativ)						
			3.2.1.2. Povećanje dužine pješačkih i sportsko – rekreativnih staza	Km (kumulativ)						
			3.2.1.3. Broj specifičnih projekata izvedenih na najatraktivnijim lokalitetima	Broj						
3.3. Smanjenje uticaja prirodnih nepogoda na materijalne i ljudske gubitke (plavljenje naseljenih područja i klizišta)	3.3.1. Smanjiti uticaj prirodnih nepogoda na građane kroz projekte koji naglašavaju aktivno učešće kako Općine tako i samih građana ali i viših nivoa vlasti		3.3.1.1. Broj organiziranih akcija	Broj						
			3.3.1.2. Povećanje dužine novoizgrađene oborinske kanalizacije	Km (kumulativ)						
			3.3.1.3. Povećanje broja korisnika priključenih na novu mrežu fekalne kanalizacije	Broj (kumulativ)						
3.4. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture i komunalnih usluga	3.4.1. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture		3.4.1.1. Postotna realizacija projekta izgradnje saobraćajnice „Ilidža – Hrasnica – Vojkovići – Dobrinja – nedzarići“	% (kumulativ)						
			3.4.1.2. Dužina novoizgrađene vodovodne mreže	Km						

			3.4.1.3. Dužina novoizgrađene kanalizacione mreže	Km						
			3.4.1.4. Broj novopostavljenih kontejnera	Broj						
			3.4.1.5. Dužina novoizgrađenih lokalnih cesta	Km						
			3.4.1.6. Povećanje dužine rekonstruiranih i unaprijeđenih lokalnih ceste	Km (kumulativ)						
	3.4.2. Unaprjeđenje kvaliteta komunalnih djelatnosti		3.4.2.1. Broj saniranih septičkih jama	Broj						
			3.4.2.2. Broj jama iz kojih se izvršio odvoz	Broj						

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU PROVEDBE STRATEŠKOG PLANA

Opći cilj 3. Očuvanje i zaštita okoliša koja će omogućiti održivi razvoj Općine Ilidža uz razvijenu saobraćajnu u komunalnu infrastrukturu, i stvoriti osnov za pravilnu ekonomsku i okolinski prihvatljivu valorizaciju prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa i očuvanje prepoznatljivog ambijenta								DATUM OCJENJIVANJA:	
Posebni cilj	Odgovorna osoba	Pokazatelj učinka (outcome)	Jedinica	Polazna vrijednost	Trenutna vrijednost	Ciljana vrijednost	Način ostvarenja se odvija prema planu DA/NE	Planirana sredstva	Iskorištena sredstva
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
3.1. Zaštita i unaprjeđenje stanja okoliša		Postotna realizacija svih planiranih projekata u oblasti zaštite i unaprjeđenja stanja okoliša	% (kumulativ)						
3.2. Ekonomska valorizacija prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa		Povećanje ukupnog broja valoriziranih resursa	Broj (kumulativ)						
3.3. Smanjenje uticaja prirodnih nepogoda na materijalne i ljudske gubitke (plavljenje naseljenih područja i klizišta)		Smanjenje površine plavljenih naseljenih područja i klizišta	m ²						
3.4. Unaprjeđenje kvaliteta infrastrukture i komunalnih usluga		Postotna realizacija svih planiranih projekata s ciljem poboljšanja prometne i komunalne infrastrukture i usluga	% (kumulativ)						

POPIS TABLICA

<i>Tablica 1. Opći podaci Općine Ilidža</i>	<i>7</i>
<i>Tablica 2. Geografsko prostorna obilježja Općine Ilidža</i>	<i>15</i>
<i>Tablica 3. Demografske karakteristike Općine Ilidža za razdoblje 2010. – 2015.</i>	<i>18</i>
<i>Tablica 4. Demografske karakteristike Općine Ilidža i Kantona Sarajevo 2015.godine</i>	<i>20</i>
<i>Tablica 5. Prirodno kretanje stanovništva u Općini i Kantonu za 2013.godinu</i>	<i>21</i>
<i>Tablica 6. Prirodno kretanje stanovništva Općine Ilidža za razdoblje 2008. – 2013.godine</i>	<i>21</i>
<i>Tablica 7. Zaposlenost i nezaposlenost u Kantonu Sarajevo i Općini Ilidža 2014. godine</i>	<i>22</i>
<i>Tablica 8. Zaposlenost u Općini Ilidža prema stupnju obrazovanja 2010. – 2014.godine</i>	<i>22</i>
<i>Tablica 9. Dužina cesta na području Općine Ilidža po kategorijama</i>	<i>27</i>
<i>Tablica 10. Broj turista i noćenja na području Općine Ilidža u razdoblju 2008. – 2013.godine</i>	<i>29</i>
<i>Tablica 11. Smještajni kapaciteti Općine Ilidža</i>	<i>29</i>
<i>Tablica 12. Poljoprivredna površina (ha) po kategorijama korištenja u Općini Ilidža i Kantonu Sarajevo 2008. – 2013.godine</i>	<i>30</i>
<i>Tablica 13. Šumsko zemljište u ha, u Općini Ilidža i Kantonu Sarajevo u 2008. i 2013.godini</i>	<i>31</i>
<i>Tablica 14. Broj djece obuhvaćene predškolskim obrazovanjem 2014. godine</i>	<i>32</i>
<i>Tablica 15. Škole, odjeljenja, učenici, nastavnici, školska 2014./2015.</i>	<i>32</i>
<i>Tablica 16. Broj odjeljenja i učenika prema polu i vrsti škola, školska godina 2014./2015.</i>	<i>33</i>
<i>Tablica 17. Škole, odjeljenja, učenici i nastavnici, školska godina 2014./2015.</i>	<i>33</i>
<i>Tablica 18. Broj upisanih i diplomiranih studenata prema polu, 2014./2015.</i>	<i>34</i>
<i>Tablica 19. Ambulante na području Općine Ilidža</i>	<i>36</i>
<i>Tablica 20. Zaposlenici OJ Dom zdravlja Ilidža u području opšte primarne zdravstvene zaštite/porodične/obiteljske medicine</i>	<i>36</i>
<i>Tablica 21. Udruženja iz oblasti kulture</i>	<i>37</i>
<i>Tablica 22. Sportska udruženja i članovi</i>	<i>37</i>
<i>Tablica 23. Pregled nevladinih organizacija sa sjedištem na području Općine Ilidža</i>	<i>38</i>
<i>Tablica 24. SWOT analiza Općine Ilidža</i>	<i>40</i>
<i>Tablica 25. Definirani strateški (opći) ciljevi razvoja Općine Ilidža</i>	<i>45</i>
<i>Tablica 26. Definirani posebni ciljevi strateških odrednica razvoja Općine Ilidža</i>	<i>46</i>
<i>Tablica 27. Skraćeni prikaz Strateškog plana</i>	<i>78</i>
<i>Tablica 28. Povezivanje ciljeva s finansijskim planom</i>	<i>85</i>

POPIS SLIKA

<i>Slika 1. Općina Ilidža u Kantonu Sarajevo.....</i>	<i>16</i>
---	-----------

POPIS GRAFIKONA

<i>Grafikon 1. Organizacijska shema Općine Ilidža</i>	<i>8</i>
<i>Grafikon 2. Kretanje broja stanovnika u Općini Ilidža</i>	<i>19</i>
<i>Grafikon 3. Indeksi kretanja stanovnika Općine Ilidža</i>	<i>19</i>
<i>Grafikon 4. Starosna struktura stanovništva Opine Ilidža i Kantona Sarajevo 2010. i 2015. godine (%)</i>	<i>20</i>